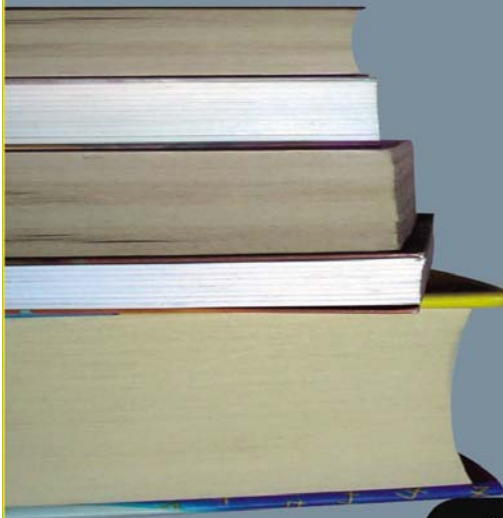

د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي:

پښتو کتابښود

۱۳۸۷ ل کال

محمد اسمعیل یون

Ketabton.com

د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي
د پنځوسو (۱۳۲۳-۱۳۷۳) کلونو

پښتو کتابښود

لیکوال

محمد اسمعیل یون

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

ادبياتو پوهنځي پښتو کتابښود	د کتاب نوم:
پوهيالی محمد اسمعيل يون	ليکوال:
يون کلتوري يون	خپرندوی:
۱۰۰۰ ټوکه	چاپشمېر:
۱۳۷۲ ال کال	لومړی چاپ:
۱۳۸۷ ال کال	دویم چاپ:
(۹)	د ليکوال
	پرله پسې نومره:
(۹)	د خپرندوی
ضياء الرحمن ضياء	پرله پسې نومره:
	کمپوزر:

نيوليک

مخ	سرليک	گڼه
۱	ددې اثر د دويم چاپ په اړه خو ټکي	۱
۲	خو خبرې او د ليکوال پېژندگلوې	۲
۱۱	ددې اثر اړتياوې، نيمگړتياوې او برياوې	۳
۱۵	د ژبو او ادبياتو پوهنځي لنډه تاريخچه	۴
۲۵	ژبو او ادبياتو پوهنځي چاپ کړي کتابونه	۵
۲۹	د ژبو او ادبياتو پوهنځي استادان او د...	۶
۷۸	د ژبو او ادبياتو پوهنځي فارغان او د...	۷
۱۲۲	د ژبو او ادبياتو پوهنځي پښتو مونوگرافونه	۸
۲۱۵	د محمد اسمعيل يون لنډه پېژندنه	۹

د دې اثر د دويم چاپ په اړه خوټکي

دا اثر ما پر ۱۳۷۳ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي، د پنځوسمې کليزې په وياړ ليکلی و، هغه وخت کابل کې سخت جنگونه وو، پوهنتون په واقعيت کې ترلی و او يوازې په کابل ښار کې شپږ اووه ځله له يوه ځايه بل ځای ته مهاجر شوی و. درې کاله وروسته د دې زمينه برابره شوه، چې دا اثر چاپ کړم، هغه وخت په ټول کابل کې يو کمپيوټر هم نه و، چې ما پرې دا اثر کمپوز کړی وای، نو ځکه مې له گران

ورور او خوږ ژبي شاعر صديق الله بدر څخه هيله وکړه چې که دا راته په خپلو مبارکو گوتو وليکي، بدر چې زما د فرهنگي مبارزې يو پخوانی ملگری او د سختې ورځې يار دی، په ورين تندي يې زما غوښتنه ومنله، دا اثر يې د څو مياشتو په بهير کې خطاطي کړ، هغه هم يوازې د

ثواب په بدل کې، دا کتاب درې کاله له ما سره پاتې شو، ځکه چې مالي لگښت ورته نه برابرېده، بيا مې د همدې پوهنځي له خپل يو ټولگيوال (احمد الله) څخه هيله وکړه چې دا کتاب چاپ کړي، د

هغه اقتصاد بنه و، په تاجکستان او نورو هېوادونو کې يې تجارت هم کاوه، هغه هم زما خبره په خلاصې ټنډې ومنله. کله چې مې کتاب پېښور ته يووړ، نو له نورو کاغذونو سره مې په يوه ځانگړې پلاستيکي کڅوړه کې خوندي کېښود، خو ورځې راسره په گل حاجي پلازا کې و، له ځان سره به مې گرځاوه، ددې اثر همدا يوازېنۍ خطاطي شوې نسخه راسره وه، هغه کاغذونه چې بدر ورڅخه دا کتاب خطاطي کړی و، هغه متفرقه کاغذونه وو، ډېر منظم نه وو او د همدې څو کلونو په بهير کې مې له لاسه وتي وو.

پر هغه ورځ چې مې دا اثر له گل حاجي پلازا څخه قصه خوانۍ کې دانش چاپخونې ته ورووړ، نو سخته گرمي هم وه، ددې ترڅنگ ما سره نورې کڅوړې هم وې، چې نور ناچاپ کتابونه او يادښتونه هم په کې وو. گل حاجي پلازا کې مې يوه سيوري ته پر کتاره ډډه لگولې وه، کله چې تلم نو کڅوړې مې ځان سره واخيستې، موټر کې کېناستم، ((گوره قبرستان)) ته لا نه وم رسېدلی چې زړه کې مې څه ټکه پرېوتله، ما ويل راځه دا کڅوړې وگوره، نه چې څه شی پاتې نه وي، کله چې مې کڅوړې راڅکې کړې، لږ سپکې رابڼکاره شوې، دننه مې ولټولې اخوا دېخوا مې بڼې واړولې، هر څومره چې گورم کتاب نه شته، زړه مې ډيپ ولويد، ما ويل لکه چې د څو کلونو خواري مې او بو يووړه، حيران وم چې چېرته به رانه لوېدلې وي، ځان سره مې فکر وکړ راځه گل حاجي پلازا ته لاړ شه، د هيلې يوازېنۍ ځای همغه دی، که هلته نه و نور نو زړه صبر کړه، له (صدر بازار) نه بېرته راوگرځېدم، گرمي نو دومره زور اخيستی و، چې د چا خبر خوله يې لگوله، خوزه پر داسې غم اخته وم، پوه نه وم، چې

پر څومره وخت بېرته گل حاجي پلازا ته رسېدلی يم. همغه ځای کې چې ساعت دمخه ولاړوم، څو ځله کښته وپورته تېر شوم، بيا هملته غلی ودرېدم، وروستی امید مې هم له لاسه ورکړ، لس پنځه لس دقیقې همدا سې ځای پر ځای ولاړوم، چورت وړی وم، چې ترڅنگ مې يو ځوان ودرېد، ماته يې وويل يون صيب خوبه نه يې؟ ما ويل ولې نه يون يم، بيا يې راته وويل څه خوبه درنه پاتې نه وي؟ ما ويل والله چې دغسې يو کتاب مې چاپ ته وړه، تيار په ترس کې خطا طي شوی و، هغه راڅخه ورک شوی دی، ځکه بېرته راغلم، دې وخت کې هغه لږ موسکي غونډې شو، کڅوړه يې رابنکاره کړه، دا خوبه نه وي، ما ويل ولې نه والله همدا دی، د کڅوړې منځ مې وکوت، کتاب په کې ايښی و، پر سترگو مې رڼايي راغله، وجود مې يخ شو، آرام شو، ما ويل کور دې ودان چې پر ما دې څومره غټ زېری وکړ. هغه وويل: زه همدلته په هغه دفتر کې کار کوم، پر دې لاره تېرېدم چې دا کڅوړه مې وليده، راجکه مې کړه، چې ومې کتل، کتاب په کې و او بيا ستا نوم پرې ليکل شوی، نو ځکه مې ځان سره وساته، ما ويل حتمي بېرته همدلته ورپسې راځې، زه خپله کتابونه کمپوزوم، ماته د کتاب درد او ستونزې معلومې دي، چې څومره سخت کار دی، خو څه بڼه شو چې کوم بل ځای کې درنه نه دی پاتې شوی، ما ويل ډېره مننه وروړه ما سره دې ډېره زياته نېکي وکړه، څه خدمت درته وکړم، هغه ويل نه مننه، بڼه کار دا وشو چې کتاب پيدا شو، ما ويل خفه ورته په دې وم، چې دا يې يوازېنۍ نسخه ده او بله يوه پاڼه هم ما سره نه شته. هغه ځوان نه مې يو ځل بيا مننه وکړه، کڅوړې مې ټولې ځان سره ښې چک کړې او ژرد قصه خوانۍ پر لوري رهي شوم، د دانش چاپخونې مسئل

اسد جان ساپي ته مې وويل: دا کتاب راته ژر چاپ کړه، هغه خپل ماشين ورپسې راووست، ماته يې وويل: څومره او په کوم کاغذ؟ ما ورته وويل مه په کاغذ پسې گرځه او مه يې شمېر پسې، همدا اوس يې چاپ ته ورکړه، دا ټوله کيسه مې ورته وکړه، هغه وويل خدای درسره ډېره نېکي کړې ده، سملاسي يې نورزي ته وويل، ژر دا کتاب يوسه چې پستنگ يې کړي او سبا اول همدا چاپ کړه. دا و ددې اثر يو داستان. اوس چې له هغه وخته نږدې دولس کاله تېرېږي، زه يو ځل بيا خپل اثار په دې نيت چاپوم، چې د مرگ له خطرې يې وژغورم. طبيعي خبره ده، چې دا اثر څرگندې نيمگړتياوې لري، خو د هغه وخت ظرفيتونه هم بايد په پام کې ونيول شي، لکه د انساني مغز محصول هر اثر چې له نيمگړتياوو خالي نه وي، دا اثر هم خپلې نيمگړتياوې لري، خو اوس چې يې زه بيا چاپوم، د همدې مشخص کلکتيف د پنځوس کلن فعاليت د څرنگوالي په انعکاس کې ماته بې گټې نه ښکاري. تر چاپ وروسته به (که ژوند مو ملگري و) طبعاً ددې اثار ياد شمار گڼې د کابل پوهنتون ادبياتو پوهنځي ته هم ورکوم، هلته به له دې اثر څخه گټه اخيستل کېږي، په تېره بيا د مونوگرافو په تنوع کې به مرسته وکړي؛ تر يوه حده به د تکراري او کليشه يي مونوگرافو مخنيوی وکړي. دا اثر به د ادبياتو پوهنځي د محصلينو او استادانو مخ ته پروت وي، کله چې ددې پوهنځي لسيزې او يا شليزي پوره کېږي، کېدی شي څوک پرې نور څه زيات کړي او سمونې په کې وکړي. اوس چې د کمپيوټر زمانه ده او د لاس خواري کمپيوټر ته انتقال شوې، نو ټولو ليکوالو ته بويه چې خپل اثار نه يوازې د بيا چاپ له لارې خوندي کړي، بلکې د انټرنېټ خپو ته يې هم وروسپاري، چې هم د

مرگ له خطرہ خوندي شي او هم يې گټه اخيستنه عامه او اسانه شي. ما د خپل کار د بشپړاوي او خونديتوب لپاره همداسې يو لړۍ پيل کړې او له نورو ليکوالو هم هيله لرم، چې خپل کارونه په خپله تنظيم کړي او خپل اثار له ټولو احتمالي خطرونو څخه وژغوري، که چېرې دوی په خپلو اثارو کې د بيا سمون او زياتون غوښتونکي هم وي، نو د خونديتوب په حالت کې ورته دا کار لا اسانه کېږي. له ټولو افغان ليکوالو د همدې فرهنگي هيلې د تطبيق په هيله.

په درناوي

پوهندوی محمد اسمعيل يون

ارگ، د جمهوري رياست ودانۍ

کابل- افغانستان

د ۱۳۸۷ کال د کب ۲۰مه نېټه

خو خبرې او د ليکوال پېژندگلوې

دغه رساله (د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پنځوسو کلونو پښتو کتابښود) د ۱۳۷۵ل کال په لومړنيو ورځو شپو کې، يون صاحب د کتابت په خاطر ماته راکړه، ما هم په خوشالي سره د کتابت پر چارو پيل وکړ او تر څه مودې ځنډ وروسته مې خپل کار سرته ورساوه. کله چې د کتاب چارې ترسره شوې، رساله مې د هغه ليکوال ته ورو سپارله. د رسالې د ورسپارلو په جريان کې يون صاحب پر خپلې رسالې د څه ليکنې پېرزوينه راباندې وکړه، چې دا دی د همدغې پېرزوينې له مخې غواړم خو شپې د يادې شوې رسالې او بيا د گران يون پر پېژندگلوې درسره وغږېږم.

تر دغې رسالې دمخه دوه نور کتابونه په دغه برخه کې د چاپ له ډگره راوتلي دي. لومړنی کتاب د بناغلي ليکوال راز محمد وینس دی، چې (پښتو کتابونه) نومېږي. په دغه کتاب کې د برتیش موزيم د پښتو کتابونو د معرفي ترڅنگ دننه په هېواد کې د چاپ شويو کتابونو يو فهرست هم ورکړل شوی دی. دويم کتاب د هېواد نوميالي ليکوال او محقق بناغلي حبيب الله رفيع په دوو ټوکونو کې ليکلی، چې (پښتو پانگه) نومېږي.

همدارنگه په دغه برخه کې عتيق الله پڅواک هم يوه بريالۍ هڅه کړې ده، چې په خپل وار د يادونې وړ ده.

دغه رساله چې اوس ستاسو په لاس کې ده له یادو شویو کتابونو څخه یو څه توپیر او نوی والی لري او هغه دا چې دا رساله د یو مشخص کلکتیف د استفادې په غرض لیکل شوی او هم په ځانگړې ډول د پنځوسو کلونو په بهیر کې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د استادانو او فارغانو له پیژندگلوی سره سره د هغوی د اثارو او هم د مونوگرافونو بشپړه معرفي نامه ده.

دغه رساله په داسې وخت او حالاتو کې لیکل شوې ده، چې په وطن کې د اور او وینو سیندونه جاري وو، د ډاډ او اطمینان هېڅ څرک نه لگېده او د پوره نهیلیو ورځې شپې وې، څوک چې په هغو حالاتو کې دلته مېشت وو، سره له ډېرې وېرې او ترهې یې د ورځني ژوند بارونه کابل زمور لیکوال د هغې اورنۍ مینې له مخې چې له خپلې ژبې او خپل فرهنگ سره یې لري، په همدغو اور وړینو شپو کې خپله رساله ولیکله او د هغه د بشپړتیا په خاطر د گوليو، راکتونو او بمونو په باران کې کتابتون په کتابتون وگرځېد او ډېر کتابونه یې پسې وکتل.

ددغې رسالې ژبه ډېره خوږه او روانه ده، بې ځایه حاشیه روي په کې نه را ترسترگو کېږي، په ډېرو لنډو او وړو جملو کې ډېر څه په کې بیان شوي دي. کومه وروستی خبره چې غواړم ددغې درنې رسالې په باب وکړم، هغه داده چې کېدی شي د ځینو تخنیکي ستونزو له امله لاهم د ډېر شمېر لیکوالو او د هغو د اثارو او هم مونوگرافونو یاد په دې رساله کې راغلی نه وي.

په پای کې هیله څرگندوم، چې دغه رساله لکه څنګه چې بسایې همداسې ډېره ګټوره او اغېزمنه ثابته شي او هغه ستونزې چې له دې امله راپېښې دي له دې سره له منځه لاړې شي.

یون صاحب په خپلې رسالې کې د ګڼ شمېر وتلو او نومیالیو لیکوالو او د هغو د پښتو اثارو پېژندګلوي د سره کوي او زه غواړم چې د یون صاحب د ژوند هېنداره درته وځلوم.

پرافغانستان او افغاني فرهنگ او خپلې ژبې اورنی مین پوهیالی محمد اسمعیل یون د ارواښاد محمد خان زوی د ۱۳۴۶ ال کال پر کب میاشت د لغمان ولایت د الینگار ولسوالۍ د نیاز یو په یوې روښن فکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی. لومړنۍ زده کړې یې په الینگار ولسوالۍ کې سرته رسولي، پر ۱۳۶۲ ال کال کې له خوشال خان لېسې نه فارغ شوی دی. تر فراغت وروسته پر ۱۳۶۷ ال کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو څانګې ته لاړ او پر ۱۳۷۰ ال کال له نوموړې څانګې فارغ او پر همدې کال د پښتو څانګې د علمي کادر غړی شو.

یون صاحب تراوسه پورې دا لاندې ادبي فعالیتونه ترسره کړي دي:

- ۱- هیلې، ګډ شعري جونګ، راټولونه، ۱۳۶۷ ال کال چاپ.
- ۲- نیمګړي ارمانونه، د حیران د شعرونو جونګ، سریزه او راټولونه، ۱۳۶۹ ال کال چاپ.

- ۳- د لوونو فصل، گډ شعري جونگ، راټولونه، ۱۳۶۹ال کال چاپ.
- ۴- د استاد الفت نثري کليات، سرريزه او راټولونه، ۱۳۷۰ال کال چاپ.
- ۵- استاد زيارد پښتني فرهنگ يو ځلاند ستوري، څېړنيز اثر، ۱۳۷۳ال کال چاپ.
- ۶- متکور، د شعرونو مجموعه، د ليکوالو انجمن، ۱۳۶۹ال کال چاپ.
- ۷- د نازو انا ياد، سرريزه او د مقالو راټولونه، ۱۳۷۰ال کال چاپ.
- ۸- د محمد گل خان مومند اند و ژوند ته يوه لنډه کتنه، ۱۳۷۳ال کال چاپ.
- ۹- د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پنځوسو کلونو پښتو کتابښود، همدارساله.
- همدارنگه د شعرونو دويمه مجموعه يې هم چاپ ته تياره ده، چې يوه زياته برخه يې په ځينو پښتو خپرونو کې چاپ او خپره شوې ده.

په سپېڅلي پښتني مينه
صديق الله بدر

ددې اثر اړتياوې، نیمګړتیاوې او بریاوې

د ۱۳۷۳ کال پر لړم میاشت، چې پوهنتون د خووم ځل لپاره د پرله پسې جګړو له امله، له تجارت، جمهوریت، زرغونې لېسو، له پلان وزارت، کابل پولیتخنیک او د امام زمان له تکیه خانې څخه د خیرخانې مېنې په درېیمه برخه کې د سرور کاینات مسجد ته په مهاجرت مجبور شوی و، نو په همدې ترینګلي او جګړه ییز حالت کې د پوهنځي د هغه وخت د مشرتابه له خوا وپتېیل شوه، چې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي (پنځوسمه کلیزه) ونمانځل شي.

په همدې نیت ما ته هم بلنه راکړل شوه، چې د ادبیاتو پوهنځي د ټول ژوند په بهیر کې د دې پوهنځي د ځینو نامتو استادانو پر ادبي خدمتونو په ځانګړې ډول پراخو لیکنه وکړم. ما چې کله په دې باب د کتابونو پانې واپولې نو خدای (ج) شاهد دی، چې لیکنه وار په وار اوږد بدله یو ځل بیا راته هغه اړتیا رادمخه شوه، چې موږ ورسره په پوهنځي کې د زده کړې پر وخت مخامخ وو. زموږ د تحصیل په وخت کې د محصلینو غټه ستونزه دا وه، چې هېڅ داسې کیلي موجود نه وه، چې د هغې په زور دې محصلین د ادبیاتو د لویې نړۍ ور پرائیزي او په دې لویې دنیا کې دې د خپل اند، ذوق او موخې نیلي وځغلي.

هر چا چې به کومه وړه ليکنه هم کوله، نو اخځونو او کتابونو پسې به سرگردانه و، ان دا چې استادانو به په رسمي توگه سيمينار او کورنۍ دنده وروسپارله، بيا به هم د کتابونو په لټون او پيدا کېدن کې پاتې راغلل، کله کله خبره تر دې بريده هم رسېدله چې استادان به هم د پوره اخځونو په ورکړه کې له ستونزو سره مخامخېدل.

دا ستونزه د پای ليکونو (مونوگرافونو) د ليکلو پر وخت لا ډېره څرگندېدلې، فارغان به يو او بل ماخذ پسې لالهنده وو. څرنگه چې په پښتو څانگه کې د تېرو کلونو د مونوگرافونو بشپړ کتابښود او نومښود موجود نه و، نو داسې هم شوي چې يوه ټاکلې موضوع څو تنو فارغانو ته ورکړل شوې ده. د کتابونو او بيا هم د اخځونو نشتوالي له کبله ځينو استادانو خپلو فارغانو ته ډېره ساده او بسپته موضوع هم ټاکله، چې له آره په يو پايلېک ليکلو نه ارزې.

ځينې داسې اشخاص هم له ادبياتو پوهنځي څخه فارغېدل، چې په پای کې يې د (شلو) ادبي کتابونو نومونه هم په پرله پسې ډول اخیستلي نه شول، هغه چا چې له ادبياتو سره يې پوره مينه لرله، د هغو لپاره هم دا امکان موجود نه و، چې په خپله ټاکلې څانگه کې تېر شوي کارونه ترسترگو تېر او پر نورو کېدونکو باندې غور وکړي.

همدغو نيمگړتياوو ما کې دا ولوله پياوړې کړه، چې لږ تر لږه په دې برخه کې داسې يوه هڅه وکړم، چې د ژبو او ادبياتو پوهنځي

ځانگړي ډول په پښتو څانگه کې دغه تشه که پوره ډکه نه شي، نو د محصلينو يو څه اړتيا خو حل کړي.

لکه څنگه چې د دې رسالې له نامه څخه ښکاري په دې کتابگوټي کې هڅه شوې، چې د پښتو کتابونو پېژندنه وشي، خو ځای نيم په کې د ځينو ليکوالو د يو نيم فارسي کتاب يادونه هم راغلې. داسې ټاکل شوې وه، چې د يو بشپړ کتابښود په څېر به د هر کتاب څه ناڅه پوره پېژندنه راځي، خو د تخنيکي ستونزو او د ځينو تذکرو د نابشپړ ثبت په وجه دا هيله پوره نه شوه. ځينو ځايونو کې د کتاب د چاپ کلونه او خپرندوی ارگانونه هم پاتې شول. يوازې د ليکوالو په همغه پېژندنې بسنه وشوه چې په ادبياتو پوهنځي پورې اړه لري. څرنگه چې د ادبياتو پوهنځي تراوسه پورې بېلابېل پړاوونه وهلي او بېلابېل نومونه يې غوره کړي، ځينې څانگې يو وخت په ادبياتو پوهنځي پورې تړلې، خو وروسته بيا خپلواک پوهنځي ورڅخه جوړ شوي، دلته هم د هغو د استادانو او نورو ليکوالو د هغو اثارو يادونه شوې، چې دوی د ادبياتو له پوهنځي سره وخت ناوخت ترنښت لرلی دی.

د يو شمېر هغو استادانو د يادون امکان هم ميسر نه شو، چې په بېلابېلو وختونو کې يې په پوهنځي کې د استادۍ دنده سرته رسولې او اثار يې ليکلي، همدارنگه د ځينو هغو فارغانو ياد چې د اثارو خاوندان دي. دا د دې اثر بله نيمگړتيا ده. له علمي او د کتابښودنې له ميتود سره سم هم د دې کتاب محتويات برابر شوي نه دي. يوازې د وخت اړتيا په پام کې نيول شوې ده او همدا ډول

نورې ډېرې نیمګړتیاوې، خو د پښتو مل دی: ((تور توتان- له یاره قربان)) خوزه په دې خوښ یم، چې ما د خپل احساس بار تردې دمه راوړساره، د علمي نیمګړتیاوو د بشپړاوي لپاره نورو ته خپله هیله ورغځوم. خوله دې سره سره که زما دا نیمګړی زیار د پښتو ژبې او ادب مینانو، پالونکو په ځانګړي ډول د ادبیاتو پوهنځي د راتلونکو محصلینو د ګټې اخیستنې، د هغوی د ادبي کړاو په اسانۍ او نورو ادبي چارو کې په درد ولګي او له اړتیاوو یوه اړتیا پوره کړي، نو دا به زما ددې او هغې بلې نړۍ د روحي ارامتیا او ډاډ سبب شي.

په ټوله انساني او پښتني مینه
پوهیالی محمد اسمعیل یون

د ژبو او ادبياتو پوهنځي لنډه تاريخچه

((د ژبو او ادبياتو پوهنځي د ۱۳۲۳ل کال د لړم (عقرب) پر مياشت جوړ شو. پر دې وخت د ژبو او ادبياتو پوهنځي ((د ادبياتو فاکولته)) په نامه يادېده. دغه مهال په کابل پوهنتون کې يوازې درې پوهنځي (طب، حقوق او ساينس) جوړ شوي وو. پر ۱۳۲۷ل کال بنځينه قشر ته هم د دې زمينه برابره شوه چې په ادبياتو پوهنځي کې زده کړې وکړي. پر دې مهال دې برخې د نارينه وو له برخې څخه جلا او بېلې خپلې درسي چارې پرمخ وړلې. پر ۱۳۲۹ل کال د ادبياتو د فاکولتې د محصلينو شمېر تر (۸۰) تنو څخه زيات و، پر ۱۳۲۵ل کال دا شمېر (۱۴۰۰) تنو ته ورسېده، پر ۱۳۵۹ل کال د هغو کسانو لپاره چې د ورځې يې د ځينو ستونزو له کبله نه شول کولای درسي چارو ته حاضر شي، د ادبياتو د شپې پوهنځي جوړ شو.))^(۱)

د ادبياتو پوهنځي د جوړولو موخه دا وه، چې د هېواد ځوان نسل د فرهنگپالنې او فرهنگيالي په روحيه وروزي، د خپل هېواد له تاريخ او ثقافت څخه يې خبر کړي او په دې ډول د خپل هېواد له فرهنگ څخه بهرنيان او د هغو له فرهنگ او ژبو سره خپل هېوادوال آشنا کړي. له دې پرته د مسلکي بنوونکو روزنه او په بېلابېلو

(۱) اسدالله حبيب د اجتماعي علومو مجله، کابل پوهنتون، ۱۳۲۵ل کال، (۱-۱۸)

مخونه)

پوهنيزو او ادبي برخو کې د مسلکي کادرونو، څېړونکو او لیکوالو روزنه د پوهنځي بله موخه وه.

((د ۱۳۴۰ او ۱۳۴۴ کلونو ترمنځ د ژورناليزم، الماني او فرانسوي ژبو څانگې هم په دې پوهنځي کې جوړې شوې. څرنگه چې پر دې وخت په ادبياتو پوهنځي کې پر ژبو او ادبياتو سربېره نور علوم، چې بشري علوم هم په کې شامل وو، تدریسېدل، نو پر ۱۳۴۴ لمريز کال ((د ادبياتو او بشري علومو پوهنځي)) په نوم ونومول شو او پر ۱۳۵۸ ل کال ((د ژبو او ادبياتو پوهنځي)) په نوم یاد شو.

د ۱۳۵۲-۱۳۶۲ ل کلونو په واک کې په ادبياتو او بشري علومو پوهنځي کې یو لړ بدلونونه رامنځته شول، پر ۱۳۵۳ ل کال کله چې د تعلیم او تربیې پوهنځی لغوه شو، نو د هغه پوهنځي د انگلیسي ژبې او ادبياتو څانگه، د اجتماعي علومو ډیپارټمنټ، د تعلیم او تربیې ډیپارټمنټ او نور تشکیلات د ادبياتو او بشري علومو په پوهنځي پورې وتړل شول او په دې ډول د دې پوهنځي علمي فعالیتونه نور هم زیات شول.

وروسته ډیپارټمنټونو او ځینو نورو څانگو زیاته پراختیا وکړه او ځینې ډیپارټمنټونه له دغه پوهنځي څخه بېل شول او د یوه ځانگړي پوهنځي بڼه یې غوره کړه.

پر ۱۳۵۸ ل کال د ادبياتو او بشري علومو له پوهنځي څخه د جغرافیې ډیپارټمنټ بېل او د علومو پوهنځي له جیولوژي او سرو لوژي ډیپارټمنټ سره یوځای شو او په گډه یې له

ځمکپوهنې څخه د ژورناليزم، تاريخ او اجتماعي علومو
ډيپارټمنټونه بېل او پر ۱۳۵۸ل کال يې د ((اجتماعي علومو
پوهنځي)) جوړ کړ، وروسته پر ۱۳۶۵ل کال د تاريخ او فلسفې
پوهنځي پر کار پيل وکړ، دغه راز د ۱۳۶۳ل کال د چنگاښ پر ۱۸مه
نېټه د بنکلو هنرونو اختصاصي ډيپارټمنټونه له ژبو او ادبياتو
پوهنځي څخه بېل او ((د بنکلو هنرونو پوهنځي)) په نوم يې
مستقل پوهنځي جوړ کړ.^(۱)

تر ۱۳۷۰ل کاله پورې د ژبو او ادبياتو پوهنځي په تشکيلاتي
جوړښت کې (۹) ډيپارټمنټونه: (پښتو، دري، اوزبکي، روسي،
هسپانوي، فرانسوي، الماني، عربي او انگليسي) موجود وو.
پښتو څانگه د ۱۳۳۵ل کال په وروستيو کې ((د فلسفې او
ادبياتو له څانگې څخه بېله او مستقله څانگه شوه)).

د ژبو او ادبياتو پوهنځي د خپل عمر د (۵۰) کلونو په واټن کې
په زرگونو علمي او کادميک کادرونه ټولني ته وړاندې کړي دي.
(يو ازي په يوه لسيزه (۵۷-۶۷) کې په ادبياتو پوهنځي کې
(۴۵۹۲) تنه محصلين شامل شوي او (۱۷۱۷) تنه فارغ التحصيلان
يې هېواد ته وړاندې کړي دي.
دلته به د ژبو او ادبياتو پوهنځي د فارغانو يو لښتليک (جدول)
راوړو، چې د هغو فارغانو د څرنگوالي څرگندويي کوي:

---

(۱) پوهنتون کابل در ده سال اخير، ۱۳۶۷ل کال، کابل پوهنتون، ۱۲-۱۴ مخونه.

د فارغانو شمېر

٣ تنه
٧ تنه
٩ تنه
١٩ تنه
١٤ تنه
٢٠ تنه
٢٢ تنه
٢٥ تنه
١٥ تنه
١٨ تنه
٢٧ تنه
٢٢ تنه
٣٢ تنه
٣٥ تنه
٤١ تنه
٢٢ تنه
٥٢ تنه
٢٣ تنه
٥٨ تنه
٧١ تنه

د فراغت کال

١٣٢٧ کال لومړۍ دوره
١٣٢٨ کال
١٣٢٩ کال
١٣٣٠ کال
١٣٣١ کال
١٣٣٢ کال
١٣٣٣ کال
١٣٣٤ کال
١٣٣٥ کال
١٣٣٦ کال
١٣٣٧ کال
١٣٣٨ کال
١٣٣٩ کال
١٣٤٠ کال
١٣٤١ کال
١٣٤٢ کال
١٣٤٣ کال
١٣٤٤ کال
١٣٤٥ کال
١٣٤٦ کال

تنه ۹۵	۱۳۴۷ ال کال
تنه ۱۴۲	۱۳۴۸ ال کال
تنه ۱۴۳	۱۳۴۹ ال کال
تنه ۷۱	۱۳۵۰ ال کال
تنه ۶۷	۱۳۵۱ ال کال
تنه ۷۷	۱۳۵۲ ال کال
تنه ۱۵۸	۱۳۵۳ ال کال
تنه ۱۴۴	۱۳۵۴ ال کال
تنه ۲۵۲	۱۳۵۵ ال کال
تنه ۱۶۷	۱۳۵۶ ال کال
تنه ۲۳۵	۱۳۵۷ ال کال
تنه ۱۸۴	۱۳۵۸ ال کال
تنه ۱۲۸	۱۳۵۹ ال کال
تنه ۱۵۵	۱۳۶۰ ال کال
تنه ۱۴۹	۱۳۶۱ ال کال
تنه ۱۸۴ ^{۱)}	۱۳۶۲ ال کال
تنه ۱۲۰	۱۳۶۳ ال کال
تنه ۸۸	۱۳۶۴ ال کال
تنه ۱۶۴	۱۳۶۵ ال کال
تنه ۱۴۴	۱۳۶۶ ال کال

---

^(۱) پوهاند عبدالرزاق زهیر، پوهنځی ادبیات در (۴۰) سال اخیر، ۱۳۶۴ ال کال، ۳۰-۳۱ مخونه.

٩١ تنه	١٣٦٧ ال کال
١٥٢ تنه	١٣٦٨ ال کال
١١٩ تنه	١٣٦٩ ال کال
١٨٥ تنه	١٣٧٠ ال کال
؟	١٣٧١ ال کال
؟	١٣٧٢ ال کال
؟	١٣٧٣ ال کال *

((پر ١٣٦٧ ال کال د ادبیاتو پوهنځي د استادانو شمېر (١٣٢) تنه ته رسېده، چې له هغې جملې څخه (١٠) تنه د دوکتورا د درجې لرونکي، (٤٥) تنه د ماسټرۍ درجې لرونکي او پاتې یې لیسانس و))^(١)

د ١٣٦٣ ال کال په دویمه نیمایي کې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په پښتو او دري څانگو کې د ماسټرۍ پروگرام پیل شو، چې د یو څو دورو تر فراغت وروسته دا پروگرام له خنډ سره مخامخ شو. پښتو، دري او روسي څانگو د یو ټاکلي وخت په جریان کې د ماسټرۍ پروگرام پرمخ وړی دی.

تر ١٣٧٠ ال کال پورې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي په منځني ډول هر کال (٦٠) تنه فارغان ټولني ته وړاندې کړي دي.

---

(١) پوهنتون کابل در ده سال اخیر، ١٣٦٧ ال کال، کابل پوهنتون، ١٢-١٤ مخونه.
* ١٣٧١-١٣٧٣ کلونو کې د جگړو له امله د پوهنځي د فارغانو شمېر دقیق معلوم نه دی.

د ژبو او ادبياتو پوهنځي له ۱۳۵۸ل کال څخه تر ۱۳۶۵ کاله پورې پر مستقلو کتابونو سربېره د ليسانس دورې لپاره (۱۷۰) عنوانه لکچرونو ته وښودل شوي او خپاره کړي دي، دغه راز د ژبو او ادبياتو پوهنځي د خپل (۵۰) کلن فعاليت په بهير کې يو شمېر بهرني محصلين هم روزلي، دا محصلين اکثراً له بهر څخه د پښتو او دري ژبو د زده کړې په خاطر راتلل، هغو بهرنيانو چې د ژبو او ادبياتو پوهنځي په پښتو څانگه کې زده کړې کړي دا دي:

گڼه	نوم	په پوهنځي کې د شاملېدو نېټه	ملت	څانگه
۱	عارف عثمانوف	۱۳۳۷ل کال	ازبک-شوروي	پښتو
۲	حسن الشیخ	//	مصري	//
۳	فنگ گواتای	۱۳۳۸ل کال	چینایي	//
۴	وانگ خوځای	//	//	//
۵	تونگ شن یانگ	//	//	//
۶	چن مین	//	//	//
۷	تولی کن	//	//	//
۸	چي ده ون خای	//	//	//
۹	تاکشی کتو فوجي	۱۳۳۸ل کال	جاپانی	پښتو
۱۰	دلترفل لاوس فیشرار کيالوجسات	//	المانی	//
۱۱	نواته	۱۳۳۹ل کال	جاپانی	//
۱۲	عبدالرحیم	۱۳۴۰ل کال	شوروي	//
۱۳	بيک مراد	//	//	//

۱۴	پریت پتنگھ کتیوریا	۱۳۴۳ ال کال	هندي	//
۱۵	مگنی گراس نیید	۱۳۴۴	امریکایی	//
۱۶	لین چانگ پاو	//	چینایی	//
۱۷	شنگ توشینگ	//	//	//
۱۸	موتی فو	//	//	//
۱۹	توسـتر لایس راس موسنت	//	ڊنمارکی	//
۲۰	مسـن راسـه مارکو ویس	۱۳۴۵ ال کال	یوگوسلاویایی	//
۲۱	هرلندا ایالیز	۱۳۴۶ ال کال	امریکایی	//
۲۲	جی پل کوپریت لویز	//	//	//
۲۳	سموت پتریسـا	//	انگلدی	//
۲۴	جنی کانیا	//	شوروی	//
۲۵	چی پوسـ روزبا	//	//	//
۲۶	کارنیکوف	//	//	//
۲۷	میرزاگیروا	۱۳۴۶ ال کال	//	//
۲۸	کرولیف	//	//	//
۲۹	میکولویچ ترنول ولیکی	//	//	//
۳۰	ولادیمیر کولویویچ دوکوف	//	//	//
۳۱	نانچینکو	//	//	//
۳۲	یارکو	//	//	//
۳۳	اسپرنابلینا	//	//	//
۳۴	د-ن چیوا	۱۳۴۷ ال کال	بلغاریایی	//
۳۵	جناسولیتتر	//	چلکوسلواکیایی	//

//	شوروي	۱۳۴۹ل کال	پخلىناتانيسانىکولينا	۳۶
//	بلغاريایي	//	میکرون حرگالینسا چولیا	۳۷
//	امریکایی	//	گولدی کرویز	۳۸
//	//	//	مگنی گوردن کی	۳۹
//	مصري	۱۳۵۱	عضاف السید زیران	۴۰
//	فنلندی	//	کونیکن اینا ماروتا	۴۱
//	برتانیایی	//	انترابرت سستی چن ارتر	۴۲
//	فنلندی	//	ایناماریاتا	۴۳
//	بلغاریایی	۱۳۵۲ل کال	ماریاتا	۴۴
//	بلغاریایی	۱۳۵۲ل کال	الین	۴۵
//	بلغاریایی	۱۳۵۴ل کال	برناردس کنگه	۴۶
//	امریکایی	۱۳۵۲ل کال	گنرین ای نوراس	۴۷
//	کانادایی	//	رونالد چترنگی	۴۸
//	کانادایی	//	ماریاششتر	۴۹
//	امریکایی	۱۳۵۲ل کال	اسکره شنیده	۵۰
//	//	//	فلپ هرزیج	۵۱
//	//	//	وپراپاستواله	۵۲
//	بلغاریایی	//	وزیلا زخاراوایا	۵۳
//	برازیلی	//	کارتیرو	۵۴
//	پولندی	۱۳۵۳ل کال	یادویکه	۵۵
//	برتانیایی ^(۱)	۱۳۵۵ل کال	برنارد گنگ	۵۶

(۱) پوهنځی ادبیات در چهل سال اخیر.

ژبو او ادبياتو پوهنځي چاپ کړي کتابونه

له ۱۳۲۳-۱۳۷۰ل کاله پورې د ژبو او ادبياتو پوهنځي له خوا يو زيات شمېر علمي، ادبي او هنري غونډې او سيمينارونه جوړ شوي، دغه راز د ادبياتو پوهنځي له خوا يو شمېر علمي موضوعات تحقيق او خپرل شوي او يولړ کتابونه خپاره شوي، چې موربه دلته ددې ډول اثارو نومونه واخلو:

- ۱- د پشه يانو شفاهي ادبيات.
- ۲- په افغاني ټولنو کې د بنځو اجتماعي وضع.
- ۳- انگېرنې، کرکې او کړنې: زبورالدين زبور او سپوږمۍ نوري، ۱۳۴۲ل کال چاپ.
- ۴- د خوشال د کلياتو انساني قاموس.
- ۵- پښتو ويي پوهنه؛ مجاور احمد زيار، ۱۳۵۷ل کال چاپ.
- ۶- پښتو پښويه (گرامر)، مجاور احمد زيار، ۱۳۶۲ل المريز کال چاپ.
- ۷- د غلام محي الدين افغان افکار او اثار، ۱۳۶۲ل کال چاپ.
- ۸- د پښتو ادبياتو تاريخ (دويم ټولگي لپاره)، ډاکټر زبورالدين زبور، ۱۳۵۸ل کال.

- ۹- د پښتو ادبياتو تاريخ (درېيم ټولگي لپاره)، ډاکټر زبورالدين زبور، ۱۳۲۸ل کال چاپ.
- ۱۰- د پښتو ادبياتو اوسنۍ دوره، (درېيم ټولگي لپاره)، ډاکټر زبورالدين زبور، ۱۳۲۰ل کال چاپ.
- ۱۱- اوسني ادبيات، ډاکټر زبورالدين زبور، ۱۳۲۱ل کال.
- ۱۲- د پښتو اصطلاحي قاموس، ډاکټر زبورالدين زبور، ۱۳۲۱ل کال چاپ.
- ۱۳- د پښتو گرامر، زرغونه زبور، ۱۳۲۰ل کال چاپ.
- ۱۴- د پښتو نحو، زرغونه زبور، ۱۳۲۲ل کال چاپ.
- ۱۵- د پټې خزاني فرهنگ، پوهاند عبدالشکور رشاد.
- ۱۶- د پښتو ادبي سبکونه،
- ۱۷- د پښتو ادبياتو تاريخ، لومړی ټوک، پوهاند حبيبي، ۱۳۵۴ل کال چاپ.
- ۱۸- د گولډ شتيت پښتو فرهنگ، پوهاند رشاد، ۱۳۵۲ل کال چاپ.
- ۱۹- د جبر او اختيار ډيالکتیک، پوهاند مجروح، ۱۳۵۲ل کال چاپ.
- ۲۰- ژبنۍ څېړنې، پوهندوی شاکر.
- ۲۱- د وړمې مجلې د تاريخي مضامينو فهرست، تدوين لاملان مراد.
- ۲۲- تاريخي پېښې، عبدالروف بېنوا.
- ۲۳- پښتو متون، لومړی ټوک، عبدالرزاق زهير.

- ۲۴- پښتو متون، دويم ټوک، عبدالرزاق زهير.
- ۲۵- د بايزيد روښان خيرالبيان.
- ۲۶- پښتو مصادر، محمداعظم ايازی.
- ۲۷- انشا او پښتو ادب، پاينده محمد زهير.
- ۲۹- د تاريخ په باره کې، محمد حسن ضمير ساپي.
- ۳۰- د پښتو گرامر، هريوت پنزل، د محمد رحيم الهام ژباړه.
- ۳۱- خلاصة المریدن، شمس الدين كاکړ، د پوهنوال ميرحسين شاه اهتمام او مقدمه.
- ۳۲- د افغان ياد
- ۳۳- د خلکو تجربې
- ۳۴- د غرونو څو کې، عبدالکريم پتنگ.
- ۳۵- پښتو نوی مصدر.
- ۳۶- نومورکي مورخين، پوهاند حبيبي
- ۳۷- فوايد فقيرالله
- ۳۸- د ميا فقيرالله پېژند ليک.
- ۳۹- اسماء الحسنی.

د ژبو او ادبياتو پوهنځي پر پښتو کتابونو سربېره د وړمې مجله هم په پښتو ژبه تر ۱۳۳۲ل کال راهيسې بيا تر شپېتمو کلونو پورې خپره کړې ده.

((د وړمې مجلې لومړۍ گڼه د ۱۳۳۲ کال د تلې پر میاشت چاپ شوه))^(۱). همدغه راز دغه پوهنځي د علمي، ادبي او هنري مسایلو په باب په لسگونو سیمینارونه جوړ کړي او یوزیات شمېر لکچرنوټونه او نور درسي مواد یې چاپ او خپاره کړي دي.

---

^(۱) پوهنځی ادبیات در چهل سال اخیر، ۱۳۳ مخ

د ژبو او ادبياتو پوهنځي استادان او د هغوی کتابونه

۱- پوهاند عبدالحي حبيبي:

لوی استاد پوهاند عبدالحي حبيبي زموږ د هېواد د معاصر فرهنگ او ادب د لویو خدمتگارانو له جملې څخه دی. استاد له یوې خوا د هېواد د فرهنگ د پرمختګ او زرغونتیا لپاره ګڼ شمېر اثار ولیکل او له بلې خوا یې د فرهنگي او علمي مرکزونو په جوړولو کې هم کارنده ونډه واخیستله، استاد د یو شمېر نورو فرهنگي بنسټونو ترڅنګ د ژبو او ادبياتو پوهنځي د رغښت په کار کې هم خپلې هلې ځلې نه دي سپمولي او د هېواد د دغه فرهنگي بنسټ په جوړښت او فعالیت کې یې ستړیاوې ګاللي دي. استاد پر ۱۳۲۳ل کال (د ژبو او ادبياتو پوهنځي د تاسیس له کال څخه) تر ۱۳۲۵ل کال پورې د ژبو او ادبياتو پوهنځي د رئیس په توګه پاتې شوی^(۱)) او تردې وروسته یې هم پر بېلابېلو وختونو د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو او دري ژبو او ادبياتو استاد پاتې شوی دی.

---

^(۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۳۲۹مخ

تراوسه پورې د هېواد په دننه او بهر کې د استاد تر (۱۰۰) زیات ادبي او علمي اثار چاپ شوي دي، د استاد زیات اثار په دري ژبه خپاره شوي دي او یو شمېر یې هم په عربي او اردو ژبو خپاره شوي دي.

څرنگه چې مور د لته د پښتو اثارو کتابښود ترتیبوو، نو دلته به د استاد د هغو کتابونو نومونه واخلو، چې په پښتو ژبه لیکل شوي او پر بېلابېلو وختونو خپاره شوي دي.

(۱- د خوشال خټک مرغلرې (د خوشال خټک کلیات) سمون مقابله، تعلیقات او مقدمه، کندهار، ۱۳۱۲ل کال چاپ.

۲- د عبدالقادر خټک دېوان؛ سمون، مقابله، تعلیقات او مقدمه، کندهار، ۱۳۳۷ل کال چاپ.

۳- پښتو او پښتونواله: کندهار، ۱۳۳۷ل کال چاپ.

۴- پسرلنی- سندرې، پښتو منظومه: کندهار، ۱۳۱۷ل کال چاپ.

۵- د احمد شاه بابا دېوان: سمون، مقابله او مقدمه، کابل، ۱۳۲۲ل کال چاپ.

۶- پټه خزانه: تصحیح، تعلیق او دري ترجمه، کابل، ۱۳۲۲ل کال چاپ، تهران، ۱۳۴۰ل کال چاپ، کابل، ۱۳۵۴ درېیم چاپ، کابل، ۱۳۵۷ل کال څلورم چاپ، کابل پوهنتون.

۷- د پښتو ادبیاتو تاریخ لومړی ټوک.

۸- د پښتو ادبیاتو تاریخ دویم ټوک، کابل ۱۳۲۴ل کال چاپ.

۹- پښتانه شعرا لومړی ټوک؛ کابل، ۱۳۲۰ل کال چاپ.

- ۱۰- د پښتو ادبياتو تاريخ: د ادبياتو پوهنځي د درېيم ټولگي لپاره، ۱۳۴۷ل کال چاپ.
- ۱۱- د افغانستان پېښليک (کرونولوجي) کابل، ۱۳۵۳ل کال چاپ.
- ۱۲- د پښتو ادبياتو تاريخ: د ادبياتو پوهنځي د څلورم ټولگي لپاره، ۱۳۴۷ل کال چاپ.
- ۱۳- د البيروني کتابښود: کابل ۱۳۵۲ل کال چاپ.
- ۱۴- په اوسني پښتو شعر کې د ژوند څپې: کابل ۱۳۲۰ل کال چاپ.
- ۱۵- پيرروښان، د خيرالبيان مقدمه: کابل ۱۳۵۳ل کال چاپ.
- ۱۶- د پښتو ادب په تاريخ کې قصيده: کابل ۱۳۵۷ل کال چاپ.
- ۱۷- پښتو د تاريخ او لغت په رڼا کې: کابل ۱۳۴۷ل کال.
- ۱۸- د پښتو ژبې او ادب موقف د مرکزي اسيا د خلکو په تمدونونو کې: (په پښتو او انگليسي) ژبه خپور شوی، کابل، ۱۳۵۲ل کال چاپ.
- ۱۹- د شيخ الاسلام عبدالله انصاري سيرت او شخصيت: کابل ۱۳۴۱ل کال چاپ.
- ۲۰- د خوشال سواتنامه: مقدمه او تعليقات، کابل ۱۳۵۸ل کال چاپ.
- ۲۱- د امير علي شېر فکري او سياسي شخصيت: کابل ۱۳۲۰ل کال چاپ.
- ۲۲- پښتو نثر ته کره کتنې: کابل، ۱۳۲۰ل کال چاپ.

۲۳- اسماني نغمې او لاهوتي سرودونه: کابل ۱۳۲۱ل کال چاپ.

۲۴- تذکرة الاوليا، کابل ۱۳۲۲ل کال چاپ. (۱)

دغه راز د استاد حبيبي يو شمېر نورې ليکنې د هېواد په بېلابېلو خپرنیو ارگانونو کې لکه: وږمه، کابل، عرفان مجلو، زېري، ازاد افغانستان جريدو او ځينو نورو خپرونو کې خپرې شوي دي او هم يې د يو شمېر ليکوالو پر ادبي، تاريخي او نورو اثارو ليکنې، حاشيې، تعليقات او سريزې ليکلي دي.

۲- غلام جيلاني جلالی:

نوموړی هم د هېواد د ملي فرهنگ له لويو خدمتگارانو څخه و، پر خپل وخت يې يو زيات شمېر اثار ليکلي، د اثارو زياته برخه يې په پارسي ژبه ليکلې، خو په پښتو ژبه کې يې هم د يادونې وړ اثار ليکلي دي. نوموړی ((پر ۱۳۲۵ل کال په ادبياتو پوهنځي او منځني دارالمعلمين کې د پښتو او دري ژبو استاد پاتې شوی دی (۱)) دا دی دلته د دغه استاد د پښتو اثارو يادونه کوو:

((۱- د مصر مختصر تاريخ له ۵۰۰ ق م څخه تر اوسه: د کابل کالنی-

۳ گڼه کې چاپ شوی دی.

۲- د اولي اعدادې تاريخ، ناچاپ.

---

(۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، (۱۲۷۰-۱۲۷۵) مخونه.

(۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۲۱۳ مخ.

- ۳- د افغانستان د طبیعي جغرافیې په باب یوه رساله: د ۱۳۱۳ل کال د کابل کالنی چاپ.
- ۴- د پنځم ټولګي حساب: د پوهنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۵- د پښتو ادبیاتو اجمالی تاریخ: ۳ ټوک (اریانا دایرة المعارف) کې پر ۱۳۳۷ کال چاپ شوی دی.
- ۶- د پښتو ځانتنی ادب او موسیقي: پر ۱۳۲۰ل کال چاپ شوی دی.
- ۷- د اندلس مدنیت: د پوهنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۸- د پښتو ملي ادب او موسیقي: ناچاپ.
- ۹- د علم صوت رساله: په کابل مجله کې خپره شوې ده.^(۱)

۳- استاد گل پاچا الفت:

استاد گل پاچا الفت ((پر ۱۳۳۵ل کال په لومړۍ رتبه د پښتو ټولني رئیس شو او د پوهنې (ښوونې او روزنې) وزارت د عالی شورا په غړیتوب ومنل شو، همدارنگه د کابل پوهنتون د حقوقو او ادبیاتو پوهنځیو د پښتو استادې هم ورپه غاړه شوه.^(۲))) د استاد الفت اثار په دې ډول دي:

^(۲) پښتانه شعرا: پنځم ټوک، ۱۳۲۷ل کال چاپ، ۱۶۱۴-۱۶۱۵ مخونه.

^(۱) پښتانه شعرا: پنځم ټوک، ۱۳۲۷ل کال چاپ، ۷-۱۵ مخ.

- ۱) د پسرلي نغمه: د شعرونو لومړۍ مجموعه، ۱۳۲۰ل کال چاپ.
- ۲- ښه لمسونه: د شعرونو دويمه مجموعه، چې د هغه په خپل ليک ملي ارشيف کې خوندي ده.
- ۳- عالي افکار: د شعرونو درېيمه مجموعه، د ننگرهار مطبعه، ۱۳۲۷ل کال چاپ.
- ۴- د ازادۍ پيغام: د شعرونو څلورمه مجموعه، کابل افيست چاپ.
- ۵- غوره اشعار: د شعرونو پنځمه مجموعه، کابل، ۱۳۴۱ل کال چاپ.
- ۶- د زړه وينا: د شعرونو شپږمه مجموعه، کابل، ۱۳۴۱ل کال چاپ.
- ۷- بله ډيوه: د نثرونو لومړنۍ مجموعه، د پښتو قرائت درسي مرستيال مجموعه، کابل، ۱۳۲۰ل کال.
- ۸- نوی سبک او نوی ادب: د هنري نثرونو دويمه مجموعه، کابل چاپ.
- ۹- غوره نثرونه: د ادبي نثرونو درېيمه او بشپړه مجموعه، کابل، ۱۳۳۲ل کال چاپ.
- ۱۰- څه ليکل يا ليک پوهه: څپرڼه، ننگرهار مطبعه، ۱۳۳۸ل کال چاپ.
- ۱۱- املا او انشاء: څپرڼه، کابل ۱۳۳۸ل کال چاپ.
- ۱۲- ليکوالي، (املا او انشاء: کابل، ۱۳۳۹ل کال چاپ.

- ۱۳- لغوي څېړنه: کابل ۱۳۲۱ل کال.
- ۱۴- پښتو سندرې: څېړنه، کابل، ۱۳۲۵ل کال.
- ۱۵- ملي قهرمان: (د خوشال خټک په باره کې)، کابل ۱۳۴۴ل کال چاپ.
- ۱۶- منطق: علمي اثر، کابل، ۱۳۳۵ل کال.
- ۱۷- پښتو کلي پنځم جلد، لومړی ټوک: درسي، کابل، ۱۳۲۱ل کال.
- ۱۸- پښتو کلي پنځم جلد، دویم ټوک: درسي، کابل، ۱۳۲۱ل کال چاپ.
- ۱۹- لوړ خیالونه او ژور فکرونه: د ادبي نثرونو ترجمه، کابل ۱۳۳۵ل کال.
- ۲۰- احمد شاه بابا: له دري نه پښتو ته ترجمه، کابل مجله، ۱۳۲۳ل کال.
- ۲۱- نوی څرک: (د پښتو لغاتو مقایسه له نورو ژبو سره).
- ۲۲- څه گورم او څه اورم؟
- ۲۳- اجتماعي نظریات: په پېښور کې چاپ شوی دی.
- ۲۴- د ټولني علم: (ترجمه)
- ۲۵- د موفقیت لار: (ترجمه) ^(۱)
- ۲۶- اسلام او د اسلام نقش د فرد او جامعي په جوړولو کې: پر ۱۳۵۸ل کال په لاهور کې چاپ شوی دی.

(^۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۳۷۰-۱۳۷۲ مخونه

۲۷- د استاد الفت نثري كليات: پر ۱۳۷۰ل كال په كابل كې چاپ شوی دی.

۴- استاد عبدالروف بېنوا:

استاد عبدالروف بېنوا هم يوه موده د ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی.

پښتو اثار يې دا دي:

۱- پښتو كلي: څلورم جلد، لومړی ټوك، ۱۳۲۰ل كال، پښتو ټولنه.

۲- پردیس: د علامه اقبال د ((مسافر)) نومي منظوم كتاب، په پښتو نظم ترجمه ده، پر ۱۳۲۱ل كال په انيس ورځپاڼه كې خپره شوې ده.

۳- پښتو د شاهانو په دربار كې: (رساله)، ۱۳۲۲ل كال، كابل كالنۍ.

۴- پښتني مېرمنې: (تذکره) ۱۳۲۳ل كال، د مطبوعاتو رياست.

۵- د هوتكو په دوره كې پښتو: (رساله)، ۱۳۲۴ل كال، كابل مجله كې خپره شوې ده.

۶- ميرويس نيکه: ۱۳۲۵ل كال، پښتو ټولنه.

۷- اريايي، فارسي، پښتو مرثيې او وېرني: تحقيقي رساله، ۲۲- ۱۳۲۵ کلونه، كابل كالنۍ.

۸- د غنمو وړې: تاريخي منظومه رساله ده، په دې رساله کې د احمد شا بابا د جلوس د ورځې منتظره ترسيم شوې ده، ۱۳۲۵ل کال چاپ.

۹- د پير محمد کاکړ د دېوان تدوين، تصحيح او مقابله، ۱۳۲۵ل کال پښتو ټولنه.

۱۰- ادبي فنون: دا کتاب پر ۱۳۲۲ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی او دا لاندې ادبي فنون يې په پښتو بيان کړي او په پښتو کې يې تطبيق کړي دي: معاني بيان، بدیع، عروض، قافیه، خطابه او د ليکنې اصول، دا کتاب دهغو درسونو مجموعه ده، چې استاد بېنواد ادبياتو پوهنځي دافتتاح پر لومړي کال د هغه پوهنځي لومړي ټولگي ته ورښودلي وو.

۱۱- وينس زلميان: ۱۳۲۲ل کال پښتو ټولنه.

۱۲- د ډارمستتر پښتو څېړنې: دا کتاب فرانسوي مشهور ليکوال او مستشرق جيمس ډارمستتر، په فرانسوي ژبه ليکلی، بناغلی سيد قاسم رښتيا په پارسي ترجمه کړی او استاد حبيبي او استاد بېنوا په پښتو ترجمه کړی دی، پر ۱۳۴۲ل کال د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی.

۱۳- د رحمان بابا د دېوان تدوين، تصحيح او مقابله، وړه جيبی قطع، ۱۳۲۸ل کال چاپ.

۱۴- خوشال خټک څه وايي؟ يو وار په هند کې چاپ شوی او دويم ځل پر ۱۳۲۹ل کال د مطبوعاتو دمستقل رياست له خوا چاپ شوی دی.

- ۱۵- پښتونستان: ۱۳۳۰ل کال، د مطبوعاتو مستقل ریاست.
- ۱۶- د کاظم خان شیدا د دېوان تدوین، تصحیح او مقابله، ۱۳۳۳ل کال، پښتو ټولنه.
- ۱۷- پرېشانه افکار: د شعرونو مجموعه، ۱۳۳۵ل کال، د کابل راډیو نشراتي خانګه.
- ۱۸- ګیتانجلي: د رابندرناټ ټاګور اثر، پښتو ترجمه، ۱۳۳۲ل کال، د کابل راډیو نشراتي خانګه.
- ۱۹- لنډۍ: یو شمېر پښتو منتخبې لنډۍ له پارسي او انګرېزي ترجمې سره، انګرېزي ترجمه یې بناغلي شریقي کړې ده، دغه ترجمه له ښوونګه تابلوګانو سره پر ۱۳۳۷ل کال د کابل راډیو له خوا چاپ شوې ده.
- ۲۰- خوشال او پسرلی: پر ۱۳۳۷ل کال د کابل راډیو د پښتون ریغ مجلې له خوا چاپ شوې ده.
- ۲۱- د زړه خواله: ادبي نثرونه، پر ۱۳۳۸ل کال په اصلاح ورځپاڼه کې خپاره شوي او هم د یو مستقل اثر په توګه چاپ شوي دي.
- ۲۲- پښتو قرائت: د لسم ټولګي لپاره، ۱۳۳۹ل کال چاپ.
- ۲۳- زور ګننهکار: ۱۳۳۲ل کال چاپ.
- ۲۴- اشتباه: (ډرامه)
- ۲۵- اوسني لیکوال، لومړی ټوک، ۱۳۴۰ل کال، د مطبوعاتو مستقل ریاست.
- ۲۶- اوسني لیکوال، دویم ټوک، د مطبوعاتو مستقل ریاست.

۲۷- اوسني ليکوال، درېيم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، د پښتو د تعميم او انکشاف لوی مدیریت^(۱).

۵- قيام الدين خادم:

استاد قيام الدين خادم هم د يوې مودې لپاره په ادبياتو پوهنځي کې تدريس کړی دی، اثار يې دادي:

چاپ شوي اثار:

- ۱- معلم پښتو: د کندهار چاپ.
- ۲- پښتو کلی: ۱-۴ ټوکونه (له مگرو سره).
- ۳- د کوچنيانو اخلاقي پالنه: (ترجمه)
- ۴- نوی ژوندون: (د ادبي نثرونو مجموعه)
- ۵- پښتونولي: (د پښتو دودونه او اخلاق).
- ۶- بايزيد روښان: (تاريخي، تحقيقي رساله)
- ۷- د شريف سرگذشت: (له اردو نه ترجمه شوی ناول)
- ۸- د مرغلرو امېل: (د شعرونو لومړۍ مجموعه)
- ۹- خاروان: (د شعرونو دويمه مجموعه)
- ۱۰- خيالي دنيا: (د ادبي نثرونو دويمه مجموعه)
- ۱۱- نبوغ او عبقریت: (اجتماعي فلسفي څېړنه)

---

^(۱) اوسني ليکوال، ۳ ټوک، ۱۵۱۰-۱۵۱۲ مخونه.

- ۱۲- نوې رڼا: (د مقالو مجموعه)
- ۱۳- د پښتو نښي ليکوال: تذکره پر ۱۳۱۷ او ۱۳۱۸ کال په کابل کالني کې چاپ شوي ده.
- ۱۴- د پښتو د تاريخ يوه سره پاڼه.
- ۱۵- د خوشال او رحمان موازنه.
- ۱۶- مکارم الاخلاق: (له عربي څخه ترجمه)
- ۱۸- پښتانه شعرا: د لومړي او دويم ټوک ځينې برخې.
- ۱۹- پارسيان څوک وو؟: (تاريخي څېړنه)
- ۲۰- په تذکرة الاوليا تبصره.
- ۲۱- کوشانيان څوک وو؟: (تاريخي څېړنه).
- ۲۲- د بابا نصيحت نامه: (منظومه).
- ۲۳- سيد کمال او بېوجانه: (داستان).
- ۲۴- د پښتو پتي: (د پښتو الف بي په باره کې).
- ۲۵- لوی اصحابان: (مذهبي تاريخ او سيره).
- ۲۶- نشنيليزم او انتر نشنيليزم: (مليت او بين المليت).
- ۲۷- افغاني حکومت.
- ۲۸- د پښتو نثر تاريخي تطورات او د نثر ليکونکو تذکره: کابل کالني ۱۳۱۹-۱۳۲۰ کلونه.
- ۲۹- معياري پښتو.
- ۳۰- لرغوني پښتانه قومونه.
- ۳۱- پښتو قرائت د دويم ټولگي لپاره.
- ۳۲- پښتو قرائت د درېيم ټولگي لپاره.

ناچاپ اثار:

- ۱- د پښتونخوا قيصي.
- ۲- مکالمات.
- ۳- عزيزه حب خير.
- ۴- سورگل.
- ۵- کانفرانسونه.
- ۶- کره پښتو.
- ۷- پښتو زده کړه.
- ۸- نصوص الحکم.
- ۹- د پښتو شاعري.
- ۱۰- پښتو په غربي ليکدود.
- ۱۱- پښتني پور.
- ۱۲- پېړۍ او پښتانه.
- ۱۳- د پښتنو قامولي.
- ۱۴- غوره سندرې.
- ۱۵- د پښتو مشاعري.
- ۱۶- اينده پښتنو ته.
- ۱۷- د تنقيد حق.
- ۱۸- ساتلي خزاني.
- ۱۹- د پښتو ولسي ادب.
- ۲۰- د شعرونو درېيمه مجموعه.
- ۲۱- د ادبي نثرونو مجموعه.

۲۲- د داستانونو مجموعه

۲۳- مجلسي شاعران.

او نور...^(۱)

۲- پوهاند صديق الله رښتین:

پوهاند صديق الله رښتین د پښتو ادب یو لوی خدمتگار او عالم دی. رښتین صاحب زیاته موده د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانگي استاد پاتې شوی او زموږ د ځوان نسل د روزنې لپاره یې د یادونې وړ هلې ځلې کړي دي. د استاد رښتین اثار په دې ډول دي:

۱- پښتانه شعرا: دویم ټوک.

۲- پښتو کلي لومړی ليار ښوونکی.

۳- پښتو کلي شپږم سمستر

۴- د پښتو ادب تاریخ.

۵- پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه.

۶- د پښتو لومړی گرامر (فارسي)

۷- نوی ژوند: (د پښتونستان په باره کې)

۸- د پښتنو مجاهدې: (تاریخي اثر)

۹- د مومند عبدالحمید دېوان.

۱۰- د پښتو قیصې.

۱۱- پښتونیار.

---

^(۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، ۱۲۰۰-۱۲۰۳ مخونه.

- ۱۲- د میوند هنداره: (ژباړه)
- ۱۳- دهند سفر.
- ۱۴- د خوشال خټک بازنامه.
- ۱۵- دمعارف د دویم او درېیمو ټولګیو قرائت.
- ۱۶- د معارف د شپږم ټولګي دینیات.
- ۱۷- د پښتونستان واقعات: (رساله).
- ۱۸- پښتو ادبیات: (رساله)
- ۱۹- پښتو نشر.
- ۲۰- د پښتو ادب درې مشهورې کورنۍ.
- ۲۱- د پښتو او سانسکریت نژدېوالی.
- ۲۲- پښتو ژبښودنه.
- ۲۳- نومیالی شاعران.
- ۲۴- ادبي او تاریخي سمونې.
- ۲۵- ګرامري اصطلاحات.
- ۲۶- دیني هنداره: (له عربي نه ژباړه)
- ۲۷- د خوشال طب نامه: (چاپونه، کتنه او سمونه)
- ۲۸- د حمید نیرنگ عشق: (چاپونه، کتنه او سمونه).
- ۲۹- د میا شرف عروض: (چاپونه، کتنه او سمونه).
- ۳۰- پښتنې مېرمنې: (ډرامه، ناچاپ).
- ۳۱- د ژوند وظيفې: (ترجمه، ناچاپ)
- ۳۲- ځلاندي پلوشې: (ترجمه، ناچاپ).
- ۳۳- د پښتو اشعارو قسمونه: ناچاپ

- ۳۴- پښتو څېړنه: ناچاپ
- ۳۵- د ننگرهار او قطن سفر: ناچاپ
- ۳۶- د پښتونستان مقالې: ناچاپ
- ۳۷- د معارف د دویم ټولګي پښتو قرائت: ناچاپ
- ۳۸- د ژوند سندره: ناچاپ
- ۳۹- د مصر سفر: ناچاپ
- ۴۰- د شوروي اتحاد سفر: ناچاپ
- ۴۱- د قلمي نسخو د څېړنې لار: ناچاپ
- ۴۲- پښتو پېژندنه: ناچاپ
- ۴۳- روښان ستوري: ناچاپ
- ۴۴- سبک پېژندنه: ناچاپ
- ۴۵- د هېواد نندارې: ناچاپ
- ۴۶- نوميالي پوهان: ناچاپ
- ۴۷- پښتني لارښود: ناچاپ
- ۴۸- د هند کتابخانې: ناچاپ
- ۴۹- د پښتو قلمي نسخې: ناچاپ
- ۵۰- د مهتمم پېژندنه: ناچاپ
- ۵۱- د خپلواکۍ هڅې: ناچاپ
- ۵۲- د پښتو تاريخي څېړنه: ناچاپ
- ۵۳- تاريخي ليکونه: ناچاپ
- ۵۴- د فکر پلوشې: ناچاپ
- ۵۵- د شعرونو مجموعه: ناچاپ

۵۶- پښتو گرامر: ناچاپ، دوه ټوکه کې.

۵۷- خوږه وږمه: ناچاپ

۵۸- نړۍ وال کنفرانسونه: ناچاپ

۵۹- رنگارنگ گلونه: ناچاپ

۶۰- د پښتو نثر هنداره: چاپ.^(۱)

۷- اکاډميسين پوهاند عبدالشکور رشاد:

استاد عبدالشکور رشاد د هېواد له نومياليو پوهانو څخه يو پوه دی. ډېره موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگې د استاد په توگه پاتې شوی دی او زموږ د اوسني ادبي بهير زيات ليکوال د استاد له پوهنيزو وړانگو څخه برخمن شوي دي. دا دی دلته د استاد د پښتو اثارو يادونه کوو:

((۱- لودي پښتانه: پښتو ټولنه، ۱۳۳۲ کال چاپ.

۲- د تولستوي درې نکلونه: ژباړه، د هېواد ورځپاڼې له خوا پر ۱۳۳۹ کال کې چاپ.

۳- د زړه وينې: شعرونه، ۱۳۷۰ کال چاپ.

۴- د بېلتون غږ: ناچاپ.

۵- لاله: ناچاپ

۶- روڼې او ښکې: ناچاپ

۷- ملحد شاهي او ملا شاهي: شعرونه، ناچاپ.

---

^(۱) اوسني ليکوال: عبدالروف بېنوا، لومړی ټوک.

- ۸- پښتو قرائت: د (۱۱) ټولگي لپاره، د ښوونې او روزنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۹- پښتو قرائت: د (۱۲) ټولگي لپاره، د ښوونې او روزنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۱۰- د احمد شاه بابا د شهنامې تحشیه او تعلیق.
- ۱۱- د قیصه خوانی، خونړی، پېښه: د سرحدونو چارو وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۱۲- مکتبې قاموس چې له (۲-۱۲) ټولگي پورې د ښوونځیو د پښتو کتابو د پنځو او شپږو زرو لغاتو تشریح کوي. (۱)
- ۱۳- ډیلی د پښتنو په وخت کې: ۱۳۳۹ل کال چاپ.
- ۱۴- دامیر خسرو دهلوي هندي شاعري: ۱۳۵۳ل کال.
- ۱۵- دخیرالبیان په سریزه کې درې مقالې: ۱۳۵۳ل کال.
- ۱۶- دخیرالبیان لغتونه: په ۱۲۲ مخونو کې د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
- ۱۷- د دولت لوانې د دېوان سریزه: د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
- ۱۸- د واصل روښاني د څو شعرونو سریزه او سموونه، د ۱۳۵۳ل کال چاپ.
- ۱۹- پانې نې، انبت او هیایې او په هغه کې پښتو کلمې، د ۱۳۵۴ل کال چاپ.
- ۲۰- گیتانجلي سریزه په ۱۰۴ مخونو کې د ۱۳۵۴ل کال چاپ.
- ۲۱- د تاج سریزه: د ۱۳۵۴ل کال چاپ.

---

(۱) اوسنی لیکوال، لومړی ټوک.

- ۲۲- د گولډن شتت د فرهنگ سريزه، د ۱۳۵۶ل کال چاپ
- ۲۳- د گلشن روه سريزه، په ۱۹۲ مخونو کې د ۱۳۵۶ل کال چاپ.
- ۲۴- د احمد شاه بابا د خواشعارو د پښتو شرحې سريزه، د ۱۳۵۶ل کال چاپ.
- ۲۵- د احمد شاه بابا د دېوان غورچاڼ د ۱۳۵۷ل کال چاپ
- ۲۶- بديع: درسي کتاب د دارالمعلمين له خوا پر ۱۳۵۹ل کال کې چاپ شوی دی.
- ۲۷- د پښتو تجديدونو تاريخچه، په ۷۴ مخونو کې د ۱۳۵۹ل کال چاپ.
- ۲۸- د ابن سينا د مخارج الحروف پښتو ژباړه.
- ۲۹- د اسما الحسنی سريزه، د ۱۳۵۹ل کال چاپ.
- ۳۰- د خمکنو ميا عمر، د ۱۳۶۰ل کال چاپ.
- ۳۱- د حاجي جمعه بارکزي د دېوان سريزه او لغتنامه د ۱۳۶۱ل کال چاپ.
- ۳۲- پرافغانستان او هند برتانوي خو خبرې، د ۱۳۶۱ل کال چاپ.
- ۳۳- د پتې خزاني فرهنگ.
- ۳۴- درباره ظفرنامه اکبري و ناظم ان، د ۱۳۶۵ل کال چاپ.
- ۳۵- لس مقالې.
- ۳۶- سوبهياش چند رابوس.
- د استاد ناچاپ اثار:

- ۱- پښتانه شعرا (په اردو کې): په دغه اثر کې هغه په خټه پښتانه شاعران معرفي شوي، چې په اردو ژبه يې شعرونه وييلې دي، په دغه اثر کې (۳۸۳) تنه شاعران راغلي دي.
- ۲- پښتانه شعرا: (په فارسي ژبه کې) په دغه اثر کې (۲۰۰) تنه شاعران معرفي شوي دي.
- ۳- ايا؟، په دغه اثر کې هغه تېروتنې په گوته شوي، چې هغه په پښتو او فارسي ادبياتو او تاريخ کې د پاملرنې وړ دي.
- ۴- غالب جنگ نواب احمد خان بنگښ او د هغه کورنۍ.
- ۵- د پښتني قومونو او قبایلو په باب يادابستونه، په ۲۰۰ مخونو کې.
- ۶- مستشرقين: په دغه اثر کې (۲۰۰) ختيځپوهان چې د افغانستان پښتو او فارسي ژبو په باب يې څېړنې کړي، معرفي شوي دي.
- ۷- امين الملک گل محمد خان غورياخېل بابړ او د هغه کورنۍ (چې د استاد له نيکونو څخه دی).
- ۸- ملي قهرمان غازي محمد اکبر خان.
- ۹- سوري پښتانه (لکه لودي پښتانه چې مخکې مو ياد کړل).
- ۱۰- د کندهار د مدرسو تدريسي نصاب.
- ۱۱- حضرت ابوبکر صديق (رض) په پښتو ژبه، ۱۴۰ مخونو کې.
- ۱۲- په زړه فارسي او اوستا کې پښتو کلمې (د ماستري دورې لپاره).
- ۱۳- د کندهار زيارتونه.

- ۱۴- ادبي قاموس: دغه اثر شپږ ټوکه دی:
لومړی ټوک: (۱۰۰۰) مخه
دویم ټوک: (۵۰۰) مخه
درېیم ټوک: (۱۰۰۰) مخه
څلورم ټوک: (۴۷۰) مخه
پنځم ټوک: (۴۸۰) مخه
شپږم ټوک: (۹۲) مخه، چې تراوسه هم ترلاس لاندې دی.
- ۱۵- جغرافيايي یادښتونه: دغه اثر دوه ټوکه دی.
- ۱۶- د کندهار تاریخي یادښتونه: په دوه ټوکه کې:
لومړی ټوک: تر مغولو دمخه د کندهار په باب.
دویم ټوک: تر مغولو وروسته د کندهار په باب.
- ۱۷- د احمدشاهي عصر نوميالي، په دوه ټوکه کې:
لومړی ټوک: هغه برخه ده، چې د احمدشاهي شاهنامې د
تعلیقاتو په نامه راغلي دي.
- دویم ټوک: له احمدشاهي شاهنامې پرته نور نوميالي دي.
- ۱۸- پښتانه مشاهیر: دا اثر درې ټوکه دی:
لومړی ټوک: (۱۵۰) مخه، دویم ټوک (۲۰۰) مخه او درېیم ټوک تر
لاس لاندې دی.
- ۱۹- د طریقت شجرې: د هغو طریقو په باب دی، چې په
افغانستان او پښتنو کې مشهورې دي.
- ۲۰- نسبي شجرې: دغه شجرې څلور ټوکه دي:

لومړۍ ټوک: په هندوستان کې د پښتنو نوابۍ او مشهورې کورنۍ.

دویم ټوک: د سدوزیو پاچهانو او شهزاده گانو په باب.

درېیم ټوک: د محمدزیو پاچهانو او شهزاده گانو په باب.

څلورم ټوک: د پښتنو قومونو په باب عمومي شجرې.

۲۱- سل متله په اوو ژبو: دغه اثر په څلورو ټوکو کې تراوسه

کښل شوی دی. دغه متلونه، په پښتو، فارسي، عربي، روسي،

انگرېزي او اردو ژبو لیکل شوي دي.

۲۲- دوه زره (۲۰۰۰) پښتو متله په روسي ژبه.

۲۳- د خوشال فرهنگ: دغه اثر په اوو ټوکو کې دی:

لومړۍ ټوک: طب نامه، دویم ټوک: بازنامه، درېیم ټوک:

رباعیات او قطعات، څلورم ټوک: دستارنامه، پنځم ټوک: غزلیات

او قصاید، شپږم ټوک: رباعیات او قطعات، اووم ټوک غزلیات او

قصاید.

۲۴- د پټې خزانې فرهنگ دویمه برخه.

۲۵- د گلشن روه لغتنامه.

۲۶- د خیرالبیان لغتنامه.

۲۷- د فرهنگونو په باب: په دغه اثر کې ټول هغه فرهنگونه چې په

ختیز کې کښل شوي دي، معرفي شوي:

– پښتو فرهنگونه د الفبا په ترتیب.

– پارسي فرهنگونه د الفبا په ترتیب.

– عربي فرهنگونه د الفبا په ترتیب.

- ترکی فرهنگونه د الفبا په ترتیب.
– هندي فرهنگونه د الفبا په ترتیب.
۲۸– بديع: په (۲۷۱) مخونو کې.
۲۹– بيان: په (۳۱۷) مخونو کې.
۳۰– قافیه: په (۳۰۰) مخونو کې.
۳۱– عروض: په دوو ټوکو کې، لومړی ټوک (۷۲۷) او دویم ټوک (۳۵۰) مخونو کې.
۳۲– معاني: په (۳۸۳) مخونو کې.
۳۳– نقد: د پښتو، پارسي او عربي ادبياتو په تاريخي او علمي برخو کې په (۲۹۳) مخونو کې.
۳۴– په گلشن روه کې د بابو جان منتخباب نثر نه دی (د پوهاندی اثر).
۳۵– لوی احمد شاه بابا د خلکو له نظره)).^(۱)
۳۶– د کارنامو مېرمنې، ناچاپ.

۸– حبيب الله تری نیازی:

حبيب الله تری یوه ټاکلې او یوه د یادونې وړ موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو خانگي د استاد په توگه پاتې شوی دی.
پښتو اثار یې په دې ډول دي:

^(۱) خالق رشید، قلم جریده، ۱۳۷۰ل کال د لېنډی، ۳۴-۳۵ گڼه، ۵-۷ مخونه.

۱- ژبه خپله سرته پرېږدئ: د کارنل پوهنتون د پروفیسور بساغلي جان هال تالیف دی، چې استاد تږي ترجمه کړی، خو چاپ شوی نه دی.

۲- د شعرونو یوه مجموعه: چاپ شوی نه ده.

۳- د لیک تاریخ او تحول: په متفرق ډول په کابل مجله کې چاپ شوی دی.

۴- معاصر افغاني ادب: ډېره مختصره برخه یې د ۱۳۳۹ل کال په کابل کالني کې خپره شوې ده. ^(۱)

۹- پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار:

پوهاند دوکتور مجاور احمد زیار د هېواد له مخکښو لیکوالو او وتلو ژبپوهانو څخه دی. استاد د خپل ژوند یوه زیاته برخه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو څانګه کې د استاد په توګه تېره کړې ده او تر اوسه یې یو زیات شمېر اثار او لیکنې د هېواد په دننه او بهر کې خپرې شوي دي، دلته یې د ځانګړو اثارو یادونه کوو:

۱- نوم تر ښکونه یا اسمي ترکیبونه: په الماني ژبه د سویس د برن پوهنتون د ۱۹۷۴م کال خپرونه.

۲- پښتو پښویه (گرامر): د کابل پوهنتون د ۱۳۲۲ل کال خپرونه.

---

^(۱) اوسنی لیکوال، عبدالروف بېنوا، لومړی ټوک، ۱۹۲ مخ

- ۳- پښتو ويبي پوهنه (لکريکولوژي): د کابل پوهنتون د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.
- ۴- پښتو ليکلار: د ننگرهار د بايزيد روښان پوهنتون د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.
- ۵- زنداني نغمې: د شعرونو مجموعه، ۱۳۵۹ل کال چاپ.
- ۶- سوزونه او سازونه: شعري غونډ، د چاپ او خپرونې د دولتي کمېټې رياست، ۱۳۶۴ل کال چاپ.
- ۷- اور او وينې: د شعرونو غونډ، د چاپ او خپرونې د دولتي کمېټې رياست، ۱۳۶۴ل کال چاپ.
- ۸- وينه او مينه: شعري غونډ، د ملي دفاع وزارت، د ۱۳۶۰ل کال خپرونه.
- ۹- نظر کوتاهې بر زبان و زبان شناسي: د کابل پوهنتون گستر چاپ ۱۳۶۳ل کال.
- ۱۰- پښتانه او ورونه مليتونه: ژباړه، د چاپ او خپرونې د دولتي کمېټې رياست، ۱۳۶۶ل کال.
- ۱۱- مينه د زړه په وينه: رمان، ۱۳۷۲ل کال چاپ، لاهور.
- ۱۲- اند و ژوند: شعري طرحې او څلوريځې، د سرحدونو چارو وزارت، ۱۳۶۸ل کال چاپ.
- ۱۳- پښتو-دري فرهنگ: د برلين د پوهنتون په غوښتنه کښل شوی دی.
- ۱۴- گلکڅونه: شعري غونډ، د افغانستان د ليکوالو د انجمن خپرونه، ۱۳۶۷ل کال.

- ۱۵- الماني- پښتو فرهنگ: د برلين پوهنتون په غونښتنه كښل شوی دی.
- ۱۶- د پښتو الماني ژباړيز پرابلمونه (په الماني ژبه، ناچاپ
- ۱۷- سپين غر: شعري غونډ، ناچاپ.
- ۱۸- كاريوهه (رارگولوژي): برخه برخه په فولكور مجله كې خپره شوې ده.
- ۱۹- ټولنوال رياليزم: برخه برخه په هنر او ژوندون مجلو كې خپور شوی دی.
- ۲۰- پښتو گړدودونه (لهجې): په وړمې مجله كې چاپ شوی دی.
- ۲۱- پښتو آر پوهه (اتمولوژي): تر ((ژ)) پورې په وړمه مجله كې خپره شوې ده.
- ۲۲- پښتو بدلېچ يا پښتو شعر څنگه جوړېږي؟: د اطلاعاتو او كلتور وزارت، ۱۳۲۹ل كال.
- ۲۳- ليكونه (په پښتو، دري، الماني او انگليسي) ناچاپ.
- ۲۴- ځان پېښې (په پښتو، دري، الماني او انگليسي، ناچاپ
- ۲۵- د هېواد پر ۱۴ ژبو (پښتو، دري، ازبكي، تركمني، بلوخي، براهوي، ورخي، پشه يي، پاراسوني، كتي (نورستان)، گوجرو، ((گجراتي))، تيرو ((تيراهي))، شغني، كشمونډي، ۱۰۴ ټوكه گړدودي (لهجوي څېړنې چې د سويس د ملي فونډ له خوا د يونسكو په سپارښتنه د افغانستان (د ژبپوهنې اتلس) په نامه په برن پوهنتون كې تركار لاندې دي.
- ۲۶- پښتو، دري، پشه يي فولكوري څېړنې.

- ۲۷- د سبرونو نڅا: شعري غونډه، د سيد جمال الدين افغان فرهنگي ټولنه، ۱۳۷۲ ال کال.
- ۲۸- گلوپيونه: شعري غونډه، د سيد جمال الدين افغان فرهنگي ټولنه، ۱۳۷۲ ال کال.
- ۲۹- رزم و بزم: شعري غونډه، د سيد جمال الدين افغان فرهنگي ټولنه، ۱۳۷۲ ال کال.
- ۳۰- څڅواکي: شعري غونډه، د سيد جمال الدين افغان فرهنگي ټولنه، ۱۳۷۲ ال کال.
- ۳۱- نندارليک (ډرامه): پر ۱۳۵۷ ال کال کښل شوې، خو چاپ او نندارې ته نه دي وړاندې شوي.
- ۳۲- د پټې خزاني ليکزيکي شننه (پټه خزانه، لغوي خزانه)، ۱۳۷۵ ال کال چاپ.
- ۳۳- د هندو اروپايي ژبو لرغونې تاريخ (له الماني سرچينو څخه ژباړه)، د کابل مجلې د ۱۳۷۰ ال کال د ۳ گڼې برابر ۳۴ مخونه يې نيولي دي.
- ۳۴- د پټې خزاني الماني ژباړه او گرامري شننه، دا ژباړه د فرانسوي افغانپوهاند (کيفر) لپاره شوې ده.
- ۳۵- سيندگي (جيبې قاموس) ۱۳۷۳ ال کال چاپ.
- ۳۶- تر ۱۱۰۰ زياتې علمي، ادبي، تحقيقي او ژورناليسټيکي ليکنې په پښتو، دري، انگليسي او الماني د هېواد دننه او د باندې خپرې شوي دي. دغه راز يې يو لړ ادبي اثار (د شوروي

اتحاد) په خو ژبو او مجاري، الماني، انگليسي، بلغاريایي او داسې نورو ژبو اړول شوی دی. د ژوندون مجلې د ۱۳۲۷ل کال د میزان او عقرب د گڼې له مخې د زیار صیب د اثارو شمېر په دې ډول بنسټول شوی دی: د اثارو ټول شمېر یې له مقالو پرته ادبي (۱۰) اثره، علمي (۱۲) اثره، تحقيقي (۱۰۴) اثره، مجموعي (۱۳۰) اثره. (۱)

۱۰- پوهاند محمد رحيم الهام:

استاد محمد رحيم الهام د علومو اکاډمۍ د غړي او يوه زياته موده د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د دري او پښتو خانگو د استاد په توگه پاتې شوی دی. استاد خپلې زياتې ليکنې په دري ژبه کړي دي. موربه يې دلته د پښتو اثارو پېژندنه وکړو:

- ۱- په اسلامي تصوف يوه مقدمه، ناچاپ.
- ۲- د تشریحي ژبپوهنې مقدمه، په کابل مجله کې چاپ شوې ده.
- ۳- د ژبڅېړنې مقدمه، په کابل، وړمه او رهبر مجلو کې خپره شوې ده.
- ۴- د پښتو ژبې فونيمې جوړښت تحليل (د پوهندوی علمي رتبې ته) ناچاپ.
- ۵- د پښتو گرامر طرح: په وړمه مجله کې چاپ شوی دی.

(۱) استاد زیار د پښتني فرهنگ يو ځلاند ستوری. محمد اسماعیل یون، ۱۳۷۲ل کال، لاهور.

- ۲- د پښتو گرامر، هربرت پنزل، ژباړه، د ادبياتو پوهنځي له خوا چاپ شوی دی.
- ۷- تطبيقي ادب: (پښتو ژباړه) په کابل مجله کې چاپ شوی دی.
- ۸- د پښتو او انگرېزي مقابله يي فونيم پېژندنه (د ماسټرۍ تيزس) ناچاپ.
- ۹- د سانسکریت د دوو ټوټو شعرونو ترجمه او تحليل، ۲ ټوکونو کې، ناچاپ.
- ۱۰- ادبي مسالي: د ليکوالو انجمن خپور کړی دی.
- ۱۱- پښتو خجخپړنه، يرژي پيچکا، ژباړه، ۱۳۲۸ل کال چاپ.

۱۱- پوهاند سيد بهاوالدين مجروح:

- استاد مجروح پر ۱۹۵۹م کال د ادبياتو پوهنځي رئيس او هم پر ۱۹۷۰م کال د دويم ځل لپاره د نوموړي پوهنځي رئيس و. همدا راز استاد مجروح زياته موده د ادبياتو پوهنځي د تاريخ او فلسفې د څانگې استاد پاتې شوی دی.
- د مجروح صيب پښتو اثار دادي:
- ۱- د جبر او اختيار ډيالکتیک: د ادبياتو پوهنځي چاپ.
  - ۲- ځانځاني بنامار: د ادبياتو د پوهنځي چاپ.
  - ۳- د مور پيغام: پښتو منظومه، د پېښور چاپ.
  - ۴- د بنمن وپېژنئ: يوه تحليلي ليکنه ده، د پېښور چاپ.
  - ۵- نا اشنا سندرې: د پېښور چاپ.

استاد مجروح په دري او فرانسوي ژبو هم يو شمېر اثار ليكلي دي.

۱۲- پوهاند عبدالرزاق زهير:

عبدالرزاق زهير هم يو وخت د ژبو او ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی، دلته يې د اثارو يادونه کوو:

۱- د اروپا ادبي ليکونه: پر ۱۳۳۵ل کال يې تاليف کړی او ادبياتو پوهنځي ته يې سپارلی دی.

۲- د پښتو ادب سخنوران: پر ۱۳۳۲ل کال يې د مطبوعاتو په کالنيو جايزو کې د خوشال خټک جايزه اخيستي.

۳- د انشافن او ليکوالي: په عرفان مجله کې، پر ۱۳۴۱ل کال خپور شوی دی.

۴- پښتو ادب: پر ۱۳۴۱ل کال په پوهنې مجله کې خپور شوی دی.

۵- شهلا: ټولنيز- اقتصادي داستان، ۱۳۳۲ل کال په انيس کې خپور شوی دی.

۶- پښتو متلونه: چاپ شوي نه دي. (۱)

۱۳- پوهاند دوكتور محمد حسن کاکړ:

---

(۱) اوسنی ليکوال، ۲ ټوک، ۱۳۴۱ل کال، ۵۷۱-۵۷۲ مخونه

((بناغلی محمد حسن کاکړ هم یو وخت د ادبیاتو پوهنځي د بهرنیو زده کوونکو په کورس کې ښوونکی و. دغه لاندې اثار یې لیکلي دي.

۱- سود او زیان: ناچاپ

۲- دلرغوني يونان ژوند او فکر: ناچاپ

۳- پښتو د باندنيو لپاره: ناچاپ

۴- د ماکسیم گورگي ادبي نکلونه: (ژباړه) پر ۱۳۳۹ل کال د پښتو ټولني له خوا چاپ شوی دی.

۵- د برتانيې سياسي سيستم: ژباړه، ناچاپ،

۶- اوسنی سياسي فلسفې: ژباړه، ناچاپ.))^۱

۱۴- عبدالباري اشنا:

نوموړی هم ((يو وخت د ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی تر اوسه یې دغه اثر لاسته راغلی دی:

۱- ادبیات: پر ۱۳۲۲ل کال په طلوع افغان اوونیزه او هم په

ځانگړي ډول خپور شوی دی.))^۲

گل محمد نورزی:

---

^(۱) اوسنی لیکوال، درېیم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، ۱۰۶۹-۱۳۷۰ مخونه

^(۲) اوسنی لیکوال، درېیم ټوک، ۱۳۴۲ل کال، ۱۰۶۹-۱۰۷۷ مخونه

د زيات وخت لپاره د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگې استاد پاتې شوی دی، دغه لاندې اثار يې لاسته راغلي دي:

۱- د مغلو په دولت کې د وروستيو کودتاوو تاريخ: له روسي ژبې نه پښتو ته ژباړل شوی او په دوو ټوکو کې پر ۱۳۵۲ل کال، د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.

۲- د درانيانو امپراتوري: ژباړه، ۱۳۵۸ل کال، پښتو ټولنه.

۳- مفتش: د گوگول د يو اثر ژباړه، د ليکوالو ټولنه.

۴- د ماشومانو قيصي: د ماشومانو لپاره دوه واره کتابونه دي چې له روسي ژبې څخه ژباړل شوي او دواړه په شوروي کې چاپ شوي دي.

۵- خوشال پېژندنه: درسي نوټ دی، لنډيز يې په گسترز ډول چاپ شوی دی.

۶- د پښتو ادبياتو ژانرونه: ناچاپ

۷- ادبي مکتبونه: ناچاپ

سعد الدين شپون:

سعد الدين شپون د ادبياتو پوهنځي فارغ التحصيل دی او هم په نوموړي پوهنځي کې استاد پاتې شوی دی، تراوسه يې دغه اثار ليکلي دي:

۱- پرڅه په ترڅه: د شعرونو جونگ، په پېښور کې چاپ شوی دی.

- ۲- د بنگي غاړه ((ناول)): په سپېدې مجله کې يې ځينې برخې خپرې شوي دي.
- ۳- ليکوالي: ۱۳۵۲ کال، د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگې له خوا.

نور احمد شاکر:

- استاد نور احمد شاکر څه د پاسه پنځه ويشت کاله د ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. دغه اثار يې تراوسه چاپ شوي دي:
- ۱- بديع او بيان: د لسمو او دولسمو ټولگيو لپاره، د ښوونې او روزنې د وزارت له خوا، پر ۱۳۲۵ کال خپور شوی دی.
- ۲- ژبنی څېړنې: د ادبياتو پوهنځي له خوا چاپ شوی دی.

— پاینده محمد زهير:

- يوه موده د ژبو او ادبياتو پوهنځي د استاد په توگه پاتې شوی دی. اثار يې په لاندې ډول دي:
- ۱- د افغانستان د معارف تاريخ: پاینده محمد زهير او ډاکتر محمد يوسف علمي په گډه ترتيب کړی او پر ۱۳۳۹ کال د پوهنې وزارت له خوا چاپ شوی دی.
- ۲- پښتو خبرې: کابل، ۱۳۱۴ کال چاپ.
- ۳- د پښتو لغات: (۴۰۰ لغات)، ۱۳۱۴ کال چاپ.
- ۴- د پښتو زر متلونه: کابل مطبوعات، ۱۳۱۷ کال چاپ.

- ۵- د پښتو یوزر لنډۍ.
- ۶- پښتو فولکورې مجموعه: (په درېیو رسالو کې)، ۱۳۲۷ل کال چاپ.
- ۷- د پښتو ادب او انشاء: ادبیاتو پوهنځی، ۱۳۲۵ل کال.
- ۸- د پښتو تحلیلي او مقایسوي ګرامر.
- ۹- پښتو منثورې ادبي ټوټې.
- ۱۰- د پښتنو یرغل: (ژباړه).
- ۱۱- په پښتو ژبه د معارف وزارت لپاره د ځینو درسي کتابونو لکه: (فزیک، کیمیا، جغرافیه، ریاضی، هندسې، دینیاتو، تاریخ او بیولوژي ژباړه.
- ۱۲- د راډیو درسونه: په پښتون ژغ مجله کې چاپ شوي دي.
- ۱۳- د پښتو رهنما: په نوي طرز د پښتو زده کوونکو لپاره.
- ۱۴- د پښتو بول چال: په پښتو او فارسي په نوي طرز.
- ۱۵- د کلیوالو ښوونځیو لومړی کتاب: په نوي طرز، ۱۳۲۸ل کال، کابل.
- ۱۶- د پښتو قرائت: د لومړیو ښوونځیو لپاره.
- ۱۷- د پښتو قرائت: د منځنیو ښوونځیو لپاره.
- ۱۸- د پښتو قرائت: د ثانوي ښوونځیو لپاره.
- ۱۹- د دایرة المعارف د رسالو ژباړه: ټولې ۱۴ رسالې.
- ۲۰- د مرحوم مستغني د کلیاتو تدوین او د سرریزې لیکنه.

۲۱- د پښتو الفبا: د مجلې او تحليل په اصولو د لومړيو ټولگيو
لپاره پر ۱۳۳۲ل كال ليكل شوې ده. (۱)

محمد اعظم ايازی:

محمد اعظم ايازی يو وخت د ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی
دی، پښتو اثار يې دادي:

- ۱- قواعد پښتو: په کابل کې چاپ شوی دی.
- ۲- الفاروق: له اردو څخه ژباړل شوی، ناچاپ.
- ۳- رياضي او جغرافيه له لومړي څخه بيا تر څلورم جماعته
پورې چاپ شوی دی.
- ۴- الانسان: له اردو څخه ژباړه، ناچاپ.
- ۵- لس زره لغاتونه: کابل چاپ.
- ۶- د پښتو گرامر: چاپ. (۱)

طاھر علمي:

د ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. اثار يې دادي:

- ۱- د روښانيانو د تصوف په باب: ناچاپ.
- ۲- د پښتو معاصر ادب: لکچر نوټ.

نصر الله سوېمن:

---

(۱) اوسنی ليکوال دويم ټوک، ۵۵۸-۵۵۹ مخونه.

(۲) اوسنی ليکوال، لومړی ټوک، ۱۱۵ مخ.

- نوموړی هم یوه موده د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد پاتې شوی. اثار یې دادي:
- ۱- د لرې شرق او جنوبي شرقي اسيا جغرافيه: پر ۱۳۵۲ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.
  - ۲- د کابل سلطنت بيان (ژباړه): د پښتو څېړنو بين المللي مرکز، ۱۳۵۹ل کال چاپ.
  - ۳- دراني احمد شاه: ژباړه، د علومو اکاډمۍ، ۱۳۲۲ل کال چاپ.

عبدالروف خپلواک:

- پوهندوی خپلواک د یو وخت لپاره د ادبیاتو پوهنځي د تاریخ خانگي استاد پاتې شوی دی.
- ۱- د پرمختیایي هېوادونو ټولنيز، اقتصادي او سياسي تحليل: له الماني ژبې څخه ژباړه، ۱۳۵۸ل کال چاپ.

نور محمد غمجن:

- ارواښاد نور محمد غمجن زیاته موده، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانگي استاد و. نوموړي استاد د خپل لنډ عمر په بهیر کې د یادوني وړ ادبي فعالیتونه ترسره کړي دي، دلته یې د پښتو اثارو یادونه کوو:
- ۱- د پشه یانو د محیط ژبې، خلکو، د ځینو شاعرانو او متلونو معرفي (مونوگراف).

- ۲- د پشه يانو شفاهي ادبيات.
- ۳- د پښتو او پشه يي ژبو د گرامر نږدې والی (د پوهنملي علمي تر فيع لپاره).
- ۴- پشه يي-پښتو قاموس (چې تر لسو زرو زيات لغتونه لري).
- ۵- د پشه يانو متلونه (ناچاپ).
- ۶- د پشه يانو پيداوار (ناچاپ).
- ۷- د پشه يانو د جغرافيايي محيط معرفي (ناچاپ).
- ۸- د پشه يي ژبې د ادبياتو تاريخ.
- ۹- پشه يي کيسې، روايتونه، (ناچاپ).
- ۱۰- د پښتو شعرونو مجموعه (ناچاپ).
- ۱۱- په پښتو ژبه مقالې، (ناچاپ).
- ۱۲- پښتو خواږه نثرونه. (ناچاپ).
- ۱۳- د پشه يي ژبې تاريخچه: (ناچاپ).
- ۱۴- د نورستاني ژبې تاريخچه: (ناچاپ).
- ۱۵- د روښاني دورې منظوم متون، د ژبو او ادبياتو پوهنځي د درېيم ټولگي لپاره درسي کتاب. گستسټر چاپ.
- ۱۶- د روښاني دورې منظوم او منثور ادب تاريخ: د پښتو د دويم ټولگي لپاره (د دوکتور زبورالدين په گډون).
- ۱۷- پښتو متلونه، راټولونه.^(۱)

---

(۱) پښتانه شعرا، پنځم ټوک، عبداللہ بختانی خدمتگار، ۱۶۴۴-۱۶۴۲ مخونه

سر محقق محمد صدیق روھي:

کانديد اکاڊميسين سر محقق محمد صدیق روھي يوه زياته موده
د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي استاد و. د استاد اثار په
لاندې ډول دي:

- ۱- د څپرني لارښود: د ۱۳۵۴ل کال چاپ.
- ۲- پښتو په بېلگه يي جملو کې: د ۱۳۵۷ل کال چاپ.
- ۳- ادبي څپرني: ۱۳۶۰ل کال چاپ.
- ۴- د ژبښودنې مسلې: د ۱۳۶۰ل کال چاپ.
- ۵- د ادب او فلکور په باره کې: د ۱۳۶۵ل کال چاپ.
- ۶- فلکور پېژندنه: د ۱۳۶۵ل کال چاپ.
- ۷- پښتو معاصر ادبيات: دوه جزوي: د ۱۳۶۶ل کال چاپ.
- ۸- د روښاني غورځنگ ماهيت: ناچاپ
- ۹- شعر پېژندنه:
- ۱۰- د نصيحت اکسير: يو علمي، انتقادي اثر، ناچاپ.
- ۱۱- د دولسم ټولگي لپاره د ادبياتو تاريخ: ناچاپ.

بايزيد اخک:

ډېره زياته موده د ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگې استاد پاتې
شوی دی.

- ۱- پښتو فونولوژي او مورفولوژي (پوهنملی رتبې لپاره): ژباړه.

دوکتور زبورالدين زبور:

پوهنوال دوکتور زبورالدين زبور هم ډېره زياته موده د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانگې استاد پاتې شوی دی، دغه اثار يې تراوسه پورې ليکلي دي:

۱- پښتو ادبياتو تاريخ: د پښتو څانگې د دويم ټولگي لپاره، کابل پوهنتون، ۱۳۵۹ل کال چاپ.

۲- پښتو ادبياتو تاريخ اوسنی دوره: د پښتو څانگې څلورم ټولگي لپاره، کابل پوهنتون، ۱۳۶۰ل کال چاپ.

۳- پښتو معاصر ادبيات: د ماستري دورې د محصلينو لپاره، کابل پوهنتون، ۱۳۶۵ل کال چاپ.

۴- انگېرنې: يو درسي کتاب دی، چې پر ۱۳۶۴ل کال چاپ شوی دی.^(۱)

۵- پولاد څنگه کلکېده: په دوو ټوکو کې د نامتو ليکوال استروفسکي د رومان ژباړه، ۱۹۷۷م کال د مسکو چاپ.

۶- پښتو ادبياتو تاريخ: د پښتو څانگې د درېيم ټولگي لپاره، کابل پوهنتون، ۱۳۵۷ل کال.

۷- د بناغلي ډزه: دا د مختار عوزوف رومان دی، چې په پښتو ژباړلی شوی، مسکو چاپ.

۸- د ادبياتو اصطلاحي قاموس: کابل پوهنتون خپور کړی دی.

---

^(۱) دا ليکوال او دا څېرې: افضل ټکور، ۱۳۶۲ل کال، ۲۲۲ مخ

ډاکټره زرغونه زېور:

- نوموړې هم له ډېرو کلونو راپدېخوا د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو خانگي استاده پاتې شوې او تراوسه د پوهندوی علمي رتبې ته رسېدلې ده، دغه اثار يې کښلي دي:
- ۱- د پښتو ژبې گرامر، لومړۍ برخه (فونولوژي) لومړی چاپ، ۱۳۲۳ ال کال گستنر.
  - ۲- پښتو ژبه کې د لرې او برې پښتونخوا د لهجې خصوصيات او د اجمل خټک ژبه، د ډاکټري تېزس، ناچاپ.^(۱)
  - ۳- د پښتو ژبې نحوه: (گستنر چاپ).

پوهندوی عبدالخالق رشيد:

- استاد عبدالخالق رشيد تر ۱۳۵۸ ال کال راهيسې د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو خانگي استاد دی. دغه لاندې اثار يې تراوسه پورې ليکلي دي:
- ۱- پښتني لنډۍ: دا د پښتو لنډيو يوه کوچنۍ رساله ده، چې چاپ شوې ده.
  - ۲- د پښتو ژبې تاريخي متون: يو درسي کتاب دی، چې په گستنر ډول چاپ شوی دی.
  - ۳- ډولۍ: د لنډو کيسو مجموعه ده، پر ۱۳۲۷ ال کال د ليکوالو انجمن خپره کړې ده.

---

^(۱) دا ليکوال دا خبرې: افضل ټکور، ۱۳۲۲ ال کال، ۲۰۳ مخ

- ۴- د پښتو هنري کره کتنې تاريخچه: پر ۱۳۶۹ل کال د ليکوالو انجمن خپور کړی دی.
- ۵- د خطر زنگ: ناچاپ.
- ۶- مخکښه هيله: ناچاپ.
- ۷- مرسله (ناول):
- ۸- بارانونه او سېلابونه: ناچاپ.^(۱)
- ۹- استوگن او نا استوگن ادبي بهير: (د پوهندوی علمي ترفيع لپاره)، ناچاپ.
- ۱۰- کنگل ژمی، کنگل لاسونه (د لنډو کيسو مجموعه) دغه مجموعه د خوشال فرهنگي ټولني له خوا پر ۱۳۷۳ل کال په پېښور کې چاپ شوې ده.

پوهنوال جلال الدين:

- استاد جلال الدين خان هم له ډېرو کلونو راهيسې د ژبو او ادبياتو پوهنځي استاد دی، دغه اثار يې تراوسه پورې ليکلي دي:
- ۱- پښتو مثنوي: ناچاپ، (د پوهندوی علمي ترفيع لپاره)
  - ۲- د پښتو نظم شکلي ډولونه، (د پوهنوالی علمي ترفيع لپاره).

پوهنمل محمد رفيق:

---

^(۱) د ليکوال او دا څېرې، افضل ټکور، ۱۳۶۶ل کال، ۱۹۴ مخ

پوهنمل محمد رفیق له ۱۳۵۸ کال راهیسی د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانگي استاد دی. تراوسه یې دغه لاندې اثار لیکلي دي:

- ۱- وزن پوهنه، درسي نوټ، ۱۳۲۱ کال، گستتڼر.
- ۲- د بدیع علم څېړنه او اوډنه، درسي نوټ، ۱۳۲۲ کال، گستتڼر.
- ۳- ادبي فنون، درسي نوټ، ۱۳۲۳ کال، گستتڼر.
- ۴- قافیه، درسي نوټ، ۱۳۲۲ کال گستتڼر.
- ۵- د عبدالحی حبیبی د ژبنيو ادبي چاپي اثارو څېړنه، د پوهنپاری تیزس.
- ۶- د پښتو اوسني شعر سبک، د پوهنملی علمي ترفیع لپاره.
- ۷- د پښتو هنري نثر.

بخت میر وزیري:

بخت میر وزیري د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانگي استاد دی. تراوسه یې دغه لاندې لیکنې کړي دي:

۱- د وزیرو د لهجې مقایسه له معیاري لهجې سره (د ماستری تیزس).

۲- د وزیرستان د وزیرو پیژندل، (د لیسانس دورې مونوگراف).

محمد صابر خویشکی:

نوموړی هم له شلو کلونو راهیسې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد دی او تردې وخته د پوهندوی علمي رتبې ته رسېدلی دی.

۱- په پښتو ادبیاتو کې ریالیزم (د ماسټرۍ تیزس).

بريالی باجوړی:

پوهنمل بريالی باجوړی له ۱۳۲۰ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې استاد دی. تراوسه یې دغه اثار لیکلي دي:
۱- تنبېدلی خوب: د لنډو کیسو مجموعه ده، چې پر ۱۳۲۴ل کال د لیکوالو انجمن خپره کړې ده.

۲- منزلونه: (تدوین او سرریزه) د مصري خان خاطر د شعرونو مجموعه، ۱۳۲۵ل کال چاپ.

۳- گیلې: د لنډو کیسو دویمه مجموعه، د قومونو او قبایلو وزارت له خوا چاپ شوې ده.

۴- سندرېز شفقونه: (تدوین او سرریزه) د سیف الرحمن سلیم د شعرونو مجموعه ده، چې پر ۱۳۲۵ل کال د چاپ او خپرولو د دولتي کمېټې له خوا چاپ شوې ده.^(۱)

۵- د خاطر د شعر څېړنه او تحلیل له ژوند لیک سره (د پوهنپاڼې تیزس).

---

(۱) د لیکوال او دا څېرې، افضل ټکور، ۱۳۲۲ل کال، ۵۹-۶۰ مخونه

- ۲- د کوزې پښتونخوا د معاصر شعر ځانگړنې (د پوهنملي تيزس).
- ۷- زما د کلي لېوني بادونه (د خان بهادر حسرت د شعرونو مجموعه).
- ۸- د ناپښتو ځانگو لپاره د پښتو ژبې گرامر او ادب، د آصف بهاند په گډون.

احمد شاه ويښ:

- احمد شاه ويښ له ۱۳۲۴ کال راهيسې د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو ځانگې استاد دی. تراوسه د پوهنملي علمي رتبې ته رسېدلی دی، دا يې اثار دي:
- ۱- پښتو ازاد شعر، د پوهنپاښتو علمي رتبې ته، ناچاپ.
  - ۲- د شعرونو لومړۍ مجموعه، ناچاپ.
  - ۳- د شعرونو دويمه مجموعه، ناچاپ.
  - ۴- د شعرونو درېيمه مجموعه، ناچاپ او هم يو شمېر نورې ادبي ټوټې او طنزونه.

لطيف بهاند:

پوهنپاښتو لطيف بهاند هم د يو وخت لپاره د ژبو او ادبياتو پوهنځي استاد پاتې شوی دی. نوموړي تراوسه پورې دغه اثار کښلي دي:

- ۱- ناول د ماه رځې: (د راحت زاخيلي)، دغه اثر پر ۱۳۶۳ل کال کابل پوهنتون خپور کړی دی.
- ۲- د اشرف خان هجري منتخبات: دا د هجري د شعرونو منتخب دی، چې پر ۱۳۶۴ل کال د اشرف خان هجري د علمي سيمينار په وياړ د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو او فرهنگي چارو د رياست له خوا چاپ شوی دی.
- ۳- د رڼا ناوې: د کوزې پښتونخوا د نامتو شاعرانو د شعرونو منتخب، ليکوالو انجمن، ۱۳۶۵ل کال.
- ۴- د پښتو ژبې گرامر: دغه اثر پر ۱۳۵۹ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ او خپور شوی دی.
- ۵- څلور اورني کلونه: دا د کورنيو چارو وزارت له خوا پر ۱۳۶۵ل کال خپور شوی دی.
- ۶- د خيرالبيان منتخبات: پر ۱۳۶۱ل کال چاپ شوی دی.
- ۷- رياليزم او د رياليزم ضد (پښتو ژباړه) په گستنر ډول د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو او فرهنگي چارو د رياست له خوا چاپ شوی دی.
- ۸- پل: د شعرونو مجموعه ده، چې پر ۱۳۶۹ل کال د ليکوالو انجمن له خوا چاپ او خپره شوې ده.
- ۹- ماتې کړی: د کوزې پښتونخوا د نامتو شاعرانو د ازاد شعر منتخب، ناچاپ.
- ۱۰- د هنر ټولنپوهنه: ژباړه، ناچاپ.

۱۱- لس مقالې: د مقالو مجموعه، ناچاپ.^(۱)

محمد آصف بهاند:

محمد آصف بهاند له ۱۳۲۵ل کال راهیسې د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانگې استاد دی. تراوسه یې د لاندې اشار لیکلي دي:

۱- د پښتو ژبې گرامر، دویم کتاب، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د ناپښتو څانگو درسي کتاب.

۲- د پښتو ژبې گرامر، درېیم کتاب، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د ناپښتو څانگو درسي کتاب.

۳- د پښتو ادبیاتو د لرغونې دورې منظوم متون، د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانگې درسي کتاب، ۱، ۲، ۳، اگستسنر چاپ.

۴- د کوچنیانو ادبیات: د لیکوالو انجمن له خوا پر ۱۳۳۲ل کال کې چاپ شوی دی.

۵- شعر د پښتو د کلاسیکو شاعرانو له نظره: د پوهنپلاری تیزس، ناچاپ.

۶- پښتو ادبیات له ۱۲۵۰ څخه تر ۱۲۹۷ پورې، د لیسانس مونوگراف، ناچاپ.^(۲)

---

^(۱) د لیکوال او دا څېرې، افضل تکور، ۱۳۲۲ل کال، ۷۵-۷۶ مخونه.

^(۲) د لیکوال او دا څېرې، ۱۳۲۲ل کال، ۸ مخ.

د ژبو او ادبياتو پوهنځي فارغان او دهغوی کتابونه

زلمی هېوادم:

زلمی هېوادمل پر ۱۳۵۲ل کال د ادبياتو او بشري علومو پوهنځي د ژورناليزم له څانگې څخه فارغ شوی دی او تراوسه پورې يې دغه لاندې اثار پښتو ادب ته وړاندې کړي دي.

الف- ليکنې: زاړه متون:

۱- حکايت رسول: د ارزاني روښاني يوه منظومه رساله ده، چې له څرگندونو او يادونو سره پر ۱۳۵۵ل کال د وږمې مجلې له خوا چاپ شوې ده.

۲- د قلندر دېوان: ترتيب، سريزه او تعليقات، ۱۳۵۲ل کال چاپ، پښتو ټولنه.

۳- د سره غره گلونه: د جانان هوتک او جان محمد کاکړ منتخبات او اثار دي (له حبيب الله رفيع سره يې په گډه ترتيب کړی دی) د زېري کالني لومړۍ گڼه، ۱۳۵۷ل کال چاپ.

- ۴- اسماء الحسنی: میا فقیر الله جلال ابادی (تدوین او د متن لارښود) ۱۳۵۹ل کال، کابل پوهنتون.
- ۵- فواید فقیر الله: (تدوین)، ۱۳۵۹ل کال، کابل پوهنتون.
- ۶- د حاجي جمعہ بارکزي د پوان: (سريزه او تدوین)، ۱۳۶۰ل کال چاپ، پښتو ټولنه.
- ۷- د خانگل خليل شو شعرونه: (تدوین، سريزه، لغتنامه او شرح)، ۱۳۶۰ل کال، پښتو ټولنه.
- ۸- حسن و دل، مسافر مروت، (مقدمه، لغتنامه او فهرست)، ۱۳۶۱ل کال، پښتو ټولنه.
- ۹- د عبد الحميد مومند د پوان: (سريزه، لغتنامه او فهرست)، ۱۳۶۱ل کال، پښتو ټولنه.
- ۱۰- د خوشال منظومه بازنامه: (سريزه او فهرست)، ۱۳۶۲ل کال، پښتو ټولنه.
- ۱۱- د خوشال فراقنامه: (شرح او تعليق)، ۱۹۸۴م کال، د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي چاپ.
- ۱۲- نافع المسلمین، نور محمد علي: (سريزه او تعليق) ۱۳۶۳ل کال، د کلتور دولتي کمپني چاپ.
- ۱۳- د مست منتخبات: د ملا مست له سلوک الغزات او نورو رسالو څخه د ده د اشارو انتخاب (له سريزي او تعليقاتو سره)، ۱۳۶۴ل کال د علومو اکاډمي له خوا چاپ شوی دی.
- ۱۴- د سکندر خان خټک شمایل نامه او پند نامه: (سريزه، شرح او تعليقات)، ۱۳۶۴ل کال.

- ۱۵- د شمس الفلک دېوان: پښتو اکاډمۍ، پېښور، ۱۹۹۳م کال.
- ۱۶- د خوشال پارسي منشوره بازنامه: (سريزه، ترتيب، شرح او تعليقات)، ۱۳۲۵ل کال، خراسان مجله.
- ۱۷- رابعه او بکتاش: ۱۳۷۱ل کال، پېښور چاپ.
- ۱۸- د واصل روښاني دېوان: (تدوين)، ۱۳۲۵ل کال چاپ.
- ۱۹- رستم او سهراب: د ملا نعمت الله نوښاري د رستم او سهراب د متن چاپ ته برابرول له سريزي سره، ۱۳۲۱ل کال، ناچاپ.
- ۲۰- د عبدالرحيم هوتک دېوان: د موجودو معلومو خطي او چاپي منتخبو نسخو له مخې چاپ ته تيارول.
- ۲۱- هدايت المبتدي: د پيرمحمد کاکړ د هدايت المبتدي د متن چاپ ته تيارول له سريزي او شرحې سره، ناچاپ.
- ۲۲- ياقوت السير: د محقق العلماء عبدالحق خروټي د ياقوت السير د لومړي ټوک چاپ ته تيارول، پر ۱۳۲۰ل کال چاپ شوی دی.

ب- د معاصرو ادبياتو پر مجموعو کار:

- ۱- د غلام محی الدين افغان افکار او اثار: د سراج الاخبار له پاڼو څخه د غلام محی الدين افغان د اثارو راټولونه، د ده ژوند، اثارو افکارو په باب له يوې څېړنې سره، ۱۳۲۰ل کال، د کابل پوهنتون چاپ.
- ۲- د عقيدت گلونه: د ارواښاد محمد نواز خټک پر مزار د يوې مشاعرې د نظمونو ترتيب له سريزي سره، ۱۳۲۳ل کال.

- ۳- داغستان، راحت زاخيلي، (سريزه او راټولونه) د هېواد ورځپاڼې له خوا، ۱۳۲۳ل کال (د عبدالله بختاني خدمتگار مقدمه هم ورسره مله ده).
- ۴- د غني کليات: (تدوين)، ۱۳۲۴ل کال، د قومونو او قبايلو وزارت د نشراتو رياست.
- ۵- خوشال نامه: د مرحوم سرفراز خان عقاب د څلورو ليکنو مجموعه له سريزې او تعليق سره چاپ ته برابرول، پر ۱۳۲۵ل کال چاپ شوی دی.
- ۲- د کره کتنې ډولونه، د ليکوالو انجمن، ۱۳۷۰ل کال.
- ج- د کتابپوهنې او ادبي تاريخ په باب اثار:
- ۱- فرهنگ زبان و ادبيات پښتو، ۱ ټوک، ۱۳۵۲ل کال چاپ، د بنوونې او روزنې وزارت.
- ۲- د محمد هوتک ژوند او مزار: ۱۳۲۲ل کال، د بايزيد روښان پوهنتون.
- ۳- بيد يانې گلونه: (تذکره)، ۱۳۲۲ل کال چاپ، پښتو ټولنه.
- ۴- د هند د کتابخانو پښتو خطي نسخې: د هند په کتابتونونو کې د پښتو د اثارو يوه بيليوگرافي ده، له سريزې او تعليقاتو سره، ۱۳۲۳ل کال، پښتو ټولنه.
- ۵- فرهنگ زبان و ادبيات پښتو، ۲ ټوک، ۱۳۲۵ل کال، د چاپ او خپرولو دولتي کمېټه.
- ۲- فرهنگ زبان و ادبيات پښتو، ۳ ټوک، کابل چاپ.

- ۷- په هند کې د پښتو ادبياتو د ايجاد او ودې پړاوونه، ۱۳۷۳/۱۳۷۰ کال چاپ، پېښور.
- ۸- د پښتو ادبي تاريخ خطي منابع: (د تاشکند، دوشنبې، ماسکو، ليننگراد او ايران) په کتابتونونو کې د پښتو خطي فهرست، د ۱۳۲۲ کال په نشراتي پلان کې شامل و.
- ۹- د پښتو شاعرانو تذکره: هېوادميل صيب وايي: ((دا تذکره اوس زما تر کار لاندې ده، نوم مې ورته نه دی خوښ کړی، د چاپ او خپرونو د دولتي کمېټې د ۱۳۲۲ کال په نشراتي پلان کې شامل وه)).
- ۱۰- د جاج په تله: د قومونو او قبایلو وزارت د نشراتو د ریاست له خوا، ۱۳۲۵ کال چاپ.
- د- د مقالو مجموعې چې بناغلي هېوادميل راټولې کړې دي:
- ۱- د پښتو ټولني تاريخچه: پر ۱۳۵۲ کال د پښتو ټولني له خوا چاپ شوی دی.
- ۲- تاريخي پلټنې: پر ۱۳۵۷ کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوی دی.
- ۳- اميرعلي شېر نوایي: د نوموړي پر ژوند او اشار د مقالو مجموعه، ۱۳۲۰، پښتو ټولنه.
- ۴- د افغان ياد: د غلام محي الدين افغان د مړينې د شپېتمې کاليزې په درنښت د مقالو مجموعه، ۱۳۲۰ کال، کابل پوهنتون.

- ۵- شيخ بوستان بربخ: د شيخ د خلورم سوم تلين په مناسبت مقالې، ۱۳۲۰ل کال، د اطلاعاتو او کلتور وزارت.
- ۶- د الفت ياد: د استاد الفت د پنځم تلين په مناسبت د مقالو مجموعه، ۱۳۲۱ل کال، د قبایلو وزارت خپرونه.
- ۷- د زرغونې ياد: د مقالو مجموعه (تدوين)، ۱۳۲۲ل کال، پښتو ټولنه.
- ۸- د محمد هوتک ياد: د محمد هوتک د نمائځنې د غونډې په وياړ د مقالو مجموعه، ۱۳۲۲ل کال، پښتو ټولنه.
- ۹- د نوري ياد: د محمد گل نوري د لسم تلين په وياړ د مقالو مجموعه، ۱۳۲۲ل کال، پښتو ټولنه.
- ۱۰- د راحت ياد: د نوموړي د زوکړې د سلمې کليزې په وياړ د مقالو مجموعه، ۱۳۲۳ل کال، کابل پوهنتون.
- ۱۱- د استاد ياد: د علامه لوی استاد پوهاند حبيبي د مړينې په مناسبت د مقالو مجموعه، ۱۳۲۴ل کال، پښتو ټولنه.
- ۱۲- د امير کروړ ياد: د امير کروړ سوري د دولس سوه پنځوسم تلين په مناسبت مقالې، ۱۳۲۴ل کال چاپ.
- ۱۳- د ننگونو شاعر: د ارواښاد محمد اکبر خادم د زوکړې د سلمې کليزې په مناسبت مقالې، ۱۳۲۴ل کال چاپ.
- ۱۴- غني او اجمل: د نوموړو د زوکړې د کليزو په مناسبت مقالې، د قبایلو وزارت، ۱۳۲۵ل کال چاپ.
- ۱۵- تاريخ مرصع د څېړنو په بهير کې: کابل پوهنتون، ۱۳۲۲ل کال چاپ.

- ۱۶- د حمزه ياد: د قومونو او قبايلو وزارت د نشراتو او فرهنگي چارو رياست، ۱۳۶۹ل کال چاپ.
- ۱۷- د عبدالحميد مومند ياد: د پښتو څېړنو نړيوال مرکز، ۱۳۶۵ل کال چاپ.
- ح- د نورو پراڅارو مقدمي:
- ۱- فولکوري مرغلرې: مولف يې عبدالکريم پتنگ دی او هېوادممل پرې يوه اوږده سريزه کښلې، ۱۳۵۶ل کال چاپ.
- ۲- د خلکو تجربې: دا اثر هم ښاغلي پتنگ ليکلی چې هېوادممل صيب پرې اوږده سريزه کښلې، کابل پوهنتون، ۱۳۵۷ل کال.
- ۳- پښتو روزنه: د استاد بېنوا اثر دی، د هېوادممل (۳۸) مخه مقدمه يې په پيل کې راغلي ده، ۱۳۵۷ل کال چاپ.
- ۴- نومورکي مورخين: د لوی استاد حبيبي صاحب اثر دی، د هېوادممل پر سريزه، کابل پوهنتون، ۱۳۵۹ل کال چاپ.
- ۵- د غرونو څوکې: مولف يې عبدالکريم پتنگ دی، په (۵۰) مخونو کې هېوادممل پرې سريزه کښلې ده، کابل پوهنتون، ۱۳۵۹ل کال چاپ.
- ۶- غرنۍ سندرې: د ښاغلي (م، ع، غ) اثر دی، هېوادممل پرې (۷۰) مخه سريزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۰ل کال.
- ۷- قصې او افسانې: د سليمان لايق اثر دی، هېوادممل پرې سريزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۱ل کال چاپ.

- ۸- د بنکارندوی غوري پر قصیده مشاعرہ: د استاد الفت ټولونه ده، هېوادممل پرې سریزه کښلې، ۱۳۶۲ل کال چاپ.
- ۹- اریایې، پارسي، پښتو ویرني: د استاد بېنوا اثر دی، هېوادممل پرې سریزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۲ل کال چاپ.
- ۱۰- د رضواني منتخب نثرونه: بناغلي خدران ټول کړي دي، هېوادممل پرې سریزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۲ل کال.
- ۱۱- د خوشال په باب د خارجي پوهانو اثارو ته ژوره کتنه: د استاد کامل مومند د يو اثر پښتو ژباړه ده، چې ډگروال کریمي ترسره کړې ده، هېوادممل پرې سریزه کښلې ده، پښتو ټولنه، ۱۳۶۳ل کال چاپ.
- ۱۲- امیرکروړ سوري اور چند پښتو شاعران: د اردو رساله ده بناغلي متین چاپ ته تیاره کړې ده، هېوادممل پرې سریزه کښلې ده، د قومونو قبایلو وزارت، ۱۳۶۳ل کال چاپ.
- یادونه: پر ۷، ۶، ۵، ۴، نومره کتابونو چې د هېوادممل کومې سریزې راغلي، بې نومه چاپ شوي دي، پر ۱۱، ۱۰، ۹، ۸ او ۱۲ نومرو کتابونو چې کومې سریزې راغلي په پای کې د امیرکروړ سوري د بین المللي سیمینار د علمي سکرتریت امضا لیدل کېږي دا ځکه چې ددغه سیمینار علمي سکرتر بناغلي هېوادممل و.
- ۱۳- د هجري منتخبات: لطیف بهاند تدوین کړی، هېوادممل پرې سریزه کښلې، ۱۳۶۴ل کال چاپ.
- ۱۴- د زنجیرونو شاعر: زرین انځور لیکلی او هېوادممل پرې سریزه کښلې، پښتو ټولنه، ۱۳۶۴ل کال چاپ.

- ۱۵- د پټې خزاني پر څلورم چاپ يوه مقدمه (د کتابپوهنې)،
۱۳۵۷ل کال، کابل پوهنتون.
- د هېوادملي صيب د سريزو يادون مې ځکه وکړ چې دده سريزي
هم د يوې رسالې يا کتابگوټي، په انډول او تناسب دي.
- ط- د شفاهي ادبياتو او فولکور په باب ليکنې:
- ۱- په ولسي شعرونو کې اړونه: دا رساله په فولکور مجله کې
پرله پسې نشر شوې ده، ۱۳۵۲ل کال.
- ۲- پښتو سندرې د تاريخ د يوې منبع په توگه: د دې رسالې خو
برخي متفرقي چاپ شوي دي، ۱۳۵۲ل کال.
- ۳- ولسي سندرې: لومړی ټوک يې پر ۱۳۲۱ل کال د پښتو ټولني
له خوا چاپ شوی دی، په دې مجموعه کې د ۲۲۰ په شاوخوا کې
سندرې له مقدمې او تعليقاتو سره راغلي دي.
- ۴- په پښتني فولکور کې د تصنيف مساله: د دې رسالې لنډيز د
جاج په تله نومي اثر کې چاپ شوی دی.
- ۵- د پښتني فولکور ټولوني رپرې: د دې رسالې لنډيز (د افغان
ياد) نومي مجموعه کې چاپ شوی دی.
- ۶- پښتني هنداره: د ختيز ولايت (لغمان) دودونه دي (له زانگو
تر هديرې) چاپ ته تياره ده.
- ۷- ولسي سندرې: دويم ټوک، ۱۳۲۲ل کال چاپ.
- ۸- پښتو ځانتي ادب او موسيقي: دا د مرحوم جلالې يوه رساله
ده، چې هېوادملي پرې يوه هر اړخيزه مقدمه او حاشيه ليکلې او
اصلي متن يې هم ايډټ کړی او چاپ ته تيار کړی دی.

ی- ژباړې:

۱- د پتې خزاني د درېيم چاپ د مقدمې پښتو ژباړه: لوی استاد
حبيبي په پارسي کښلې او هېواد مل په پښتو ژباړلی او پر ۱۳۵۴ل
کال د پتې خزاني د درېيم چاپ په سريزه کې چاپ شوې

ده او ژباړه يې پر ۱۳۵۷ل کال د څلورم چاپ د سرزې په توگه راغلې ده، کابل پوهنتون چاپ.

۲- د بو علي سينا ژوند ليک: دا د (زنده گي نامه بو علي سينا) پښتو ژباړه ده، چې لوی استاد حبيبي يې پارسي متن ترتيب کړی او پښتو ژباړه يې هېوادممل کړې ده، اصل پارسي متن او پښتو ژباړه يې پر ۱۳۵۹ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې ده.

۳- د ميا فقير الله ژوند ليک: دا رساله هم د (شناخت نامه فقير الله) پښتو ژباړه ده، پارسي متن يې استاد حبيبي تهيه کړی دی. ۱۳۵۹ل کال، کابل پوهنتون چاپ.

۴- امير کروړ او دده کورنۍ: دا رساله د (امير کروړ و دو دمان او) پښتو ژباړه ده، چې لوی استاد حبيبي په پارسي ژبه کښلې ده، دا ژباړه له پارسي متن او انگرېزي ژباړې سره يوځای پر ۱۳۲۱ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا چاپ شوې ده.

۵- متن پوهنه: هېوادممل د متن پوهنې او نسخه پوهنې د بېلابېلو څانگو په باب له اردو ژبې څخه تر شلو زياتې مقالې راژباړلي دي، چې په کابل مجله، عرفان مجله، کتاب مجله او زېري جريده کې نشر شوي دي.

۶- دملتان لودي شاهي کورنۍ: د لوی استاد حبيبي يوه اردو رساله ده، چې هېوادممل يې لنډيز په پښتو ژباړلی دی.

۷- خوشال خان خټک: دا ژباړه د ننگرهار مجلې په څو گڼو کې خپره شوې ده.

۸- د شوروي د مطبوعاتو سیستم: د پوهاند حبيب الرحمن هاله
د پوهندوی اثر، پښتو ژباړه. د لیسانس دورې مونوگراف، ۱۳۵۲ل
کال.

ک- مقالې:

هېوادممل تراوسه پورې تردوو سوزياتې اخباري او تحقيقي
مقالې کښلي، چې دغولاندې خپرونو کې خپرې شوي دي: اصلاح،
هېواد، جمهوریت، ژوندون، (پخوانی، اوسنی) وږمه، پلوشه،
اریانا، کابل، زېری، ننگرهار مجله، کندهار مجله، پکتیا مجله،
کتاب، عرفان، فولکور او خراسان.

ل- تخليقي اثار:

۱- بېوزلي گوجر (لنډه کیسه) وږمه مجله، ۱۳۵۰ل کال، ۲ گڼه.

م- د کتابونو چاپ.

کومو موسسو ته چې هېوادممل کتابونه چاپ کړي دي دادي:

۱- بایزید روښان پوهنتون: درې کتابونه.

۲- د اطلاعاتو او کلتور وزارت او کلتور کمېټه: درې کتابونه.

۳- د قومونو او قبایلو وزارت: دېرش کتابونه.

۴- پښتو ټولنه او د علومو اکاډمی: تراتیاو زیات کتابونه او

رسالې.

۵- کابل پوهنتون: دېرش کتابونه.

۶- د هېواد ورځپاڼه: دوه کتابونه.

۷- د چاپ او خپرونې دولتي کمېټه: دوه کتابونه.

ټول تر (۱۲۰) څخه زیات بېلابېل عنوانه کتابونه.

ن- د جغرافیا په باب څېړنې:

- ۱- د لغمان اقتصادي جغرافیا: دا رساله پر ۱۳۵۱ل کال د ننګرهار ورځپاڼې د یوې میاشتې په گڼو کې پرله پسې نشر شوې ده.
- ۲- د لغمان تاریخي جغرافیا: دا رساله پر ۱۳۶۴ل کال د کابل پوهنتون د اجتماعي علومو د پوهنځي له خوا چاپ شوې ده.^(۱)
- ۳- د ننګرهار تاریخي جغرافیه: پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوې ده.

خالد روښان:

نوموړی د ادبیاتو پوهنځي فارغ دی او د لسو په شاوخوا کې اثار یې لیکلي دي. روښان خپل اثار په انګرېزي او ترهغې وروسته په پارسي ژبه لیکلي دي. دلته به یې د پښتو اثار یادونه وکړو:

- ۱- د شېرشاهي پېښه (پښتو ډرامه).^(۲)

محمد حسن ساپی:

محمد حسن ساپی هم د ادبیاتو پوهنځي ليسانسه فارغ التحصيل دی او د دغو اثارو نومونه یې مور ته د مطبوعاتو له لارې رارسېدلي دي:

---

^(۱) دا لیکوال او دا څېړنې، افضل ټکور، ۴۴۹-۴۶۳ مخونه.

^(۲) اوسنی لیکوال، لومړی ټوک، ۵۱۳ مخ.

- ۱- سلطان شهاب الدين غوري: (د ليسانس دورې مونوگراف).
- ۲- د تاريخ په باره کې: د ادبياتو پوهنځي له خوا په ۱۳۷ مخونو کې پر ۱۳۳۸ل کال چاپ شوی.
- ۳- برېښنا: د برېښنا په باب يوه رساله ده، چې له انگرېزي څخه ژباړل شوې ده.^(۱)

محمد ظاهر افق:

دی هم د ادبياتو پوهنځي فارغ التحصيل دی او تراوسه يې دا لاندې اثار ليکلي دي:

- ۱- ليک نښې:
- ۲- هنر او ښکلا پېژندنه:

سليمان لايق:

ښاغلی لايق هم د ژبو او ادبياتو پوهنځي فارغ دی، اثار يې دا دي:

- ۱- کېږدی: د شعرونو مجموعه، چاپ.
- ۲- چونغر: د شعرونو مجموعه، چاپ.
- ۳- ساحل: د شعرونو مجموعه، چاپ.
- ۴- يادونه او درمندونه: د شعرونو مجموعه، د اطلاعاتو او کلتور وزارت، ۱۳۵۷ل کال.

---

^(۱) اوسنی ليکوال، دويم ټوک، ۲۰۴ مخ

عبدالرحيم هاتف:

بناغلی هاتف هم له ژبو او ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی،
پښتو اثار یې دادي:

۱- د حمید ماشو خپل احوال او اشعار: ناچاپ.

۲- د روزنې د نفسیاتو اساس: ناچاپ.^۱

عبدالقدوس تندر:

د ادبیاتو له پوهنځي فارغ شوی دی او د (مینی سوغات) په نوم
یې د لنډو کیسو یوه مجموعه لیکلې ده، چې تراوسه چاپ شوې نه
ده.

محمد اسماعیل زاهل:

د ادبیاتو له پوهنځي څخه فارغ شوی دی او د (کلي ژوند) په نوم
یې یو اثر لیکلی دی، چې تراوسه چاپ شوی نه دی.

محمد زرین انځور:

پر ۱۳۵۲ل کال کې د ژبو او ادبیاتو د ژورنالیزم له څانگې څخه
فارغ شوی او دالاندې اثار یې لیکلي دي:
۱- دا سرونه او دا رسمونه: د لنډو کیسو مجموعه، ۱۳۶۳ل کال،
د لیکوالو انجمن.

---

^(۱) اوسني لیکوال، دویم ټوک، ۱۳۵۰-۱۳۵۱ مخونه.

- ۲- د غزل په اننگو کې: (تدوین او سریزه)، ۱۳۲۴ ال کال، د قومونو او قبایلو چارو وزارت د نشراتو او فرهنگي چارو ریاست.
- ۳- د شریف دېوان: راټولونه او سریزه، ۱۳۲۳ ال کال، کتاب مجله.
- ۴- اشرف خان هجري د زنجیرونو شاعر: ۱۳۲۴ ال کال، د علومو اکاډمۍ.
- ۵- اباسین کیسې کوي: (تدوین او سریزه)، ۱۳۲۴ ال کال، د لیکوالو انجمن.
- ۶- شعرونه او نقدونه: ۱۳۲۵ ال کال، د لیکوالو انجمن.
- ۷- د افغانستان د ژورنالیزم مخکښان: ۱۳۲۵ ال کال، د چاپ او خپروني دولتي کمېټه.
- ۸- د مهدي داستاني کلیات: (تدوین او سریزه) د لیکوالو انجمن.^(۱)
- ۹- ترورمۍ: د لنډو کیسو مجموعه، پېښور چاپ.
- ۱۰- د ثور په تراژیدي کې ادبیات:...
- ۱۱- زمور د کلي پانې: د لنډو کیسو مجموعه، پېښور چاپ.
- ۱۲- د پښتو کیسو تاریخ: په دوه ټوکه کې، ناچاپ.

نور الله ولسپال:

نوموړی هم د کابل پوهنتون له ادبیاتو پوهنځي څخه پر ۱۳۵۱ ال کال فارغ شوی، اثار یې دادي:

---

^(۱) د لیکوال او دا څېرې، ۳۳-۳۴ مخونه.

- ۱- د خوشال کلیات: ۱، ۲، ۳ ټوکونه تیارول او چاپ ته برابرول (گډه پروژې) لومړی ټوک یې پر ۱۳۵۸ ال کال چاپ شوی دی.
- ۲- د عبدالقادر خان خټک دېوان.^(۱)

عزیزې تحریک:

عزیز تحریک د ادبیاتو پوهنځي له انگلیسي خانگې څخه فارغ شوی دی او تراوسه یې دغه لاندې اثار لیکلي دي، خو د مجموعې په شکل نه دي چاپ شوي:

- ۱- رنگینه شعرونه، د شعرونو مجموعه.
- ۲- اوبنتون: د شعرونو مجموعه.
- ۳- انقلابي تحفه: د شعرونو مجموعه.
- ۴- د اوبنکو باران: د شعرونو مجموعه.^(۲)
- ۵- الینگاري شاعران: (ادبي تذکره).

شاه محمود حسین:

شاه محمود حسین د ادبیاتو پوهنځي له تاریخ خانگې نه فارغ شوی دی، نوموړي په پښتو او دري ژبو یو شمېر اثار لیکلي، پښتو اثار یې په دې ډول دي:

---

^(۲) د الیکوال او دا څېرې، ۴۹-۴۲ مخونه.

^(۱) د الیکوال او دا څېرې، ۹۸ مخ.

۱- د هیلو غوتی: (د شعرونو مجموعه)، ۱۳۲۳ ال کال، د لیکوالو انجمن.

بسم الله حقل:

نوموړی هم د ادبیاتو پوهنځي فارغ التحصیل دی، اثار یې په دې ډول دي:

۱- لنډې کیسې: دا رساله د افغانستان د علومو اکاډمۍ له خوا خپره شوې ده.

۲- د څارندوی غږ: دا رساله پر ۱۳۲۲ ال کال کې د څارندوی مجلې له خوا چاپ شوې ده.

۳- حماسه هستوونکي: دا رساله هم د څارندوی مجلې له خوا خپره شوې ده.

۴- د خوست د خلکو اتنوگرافیک جوړښت، ناچاپ.

۵- ورکه دې وي وسله او جنگ: ناچاپ.

۶- هغه انسان چې د ځان د بنمن دی: ناچاپ.

۷- د شعرونو مجموعه: ناچاپ.^(۱)

عبدالرحیم څدران:

څدران هم د ادبیاتو پوهنځي فارغ دی، تراوسه یې یو شمېر اثار لیکلي دي:

---

(۱) د لیکوال او دا څېرې، ۱۲۸ مخ

- ۱- په خارج کې پښتو څېړونکي: ۱۳۲۵ل کال، پښتو ټولنه.
- ۲- رو هیله پښتانه: ۱۳۵۷ل کال، پښتو ټولنه.
- ۳- په ملي ازادې بڼونکو نهضتونو کې د ښځو برخه: پر ۱۳۵۴ل کال په کابل مجله کې په پرله پسې توګه چاپ شوي ده.
- ۴- د شعر او شاعري په باب يې يوه رساله هم پر ۱۳۵۲ل کال د کابل مجلې له لارې چاپ شوې ده.
- ۵- شېرشاه افغان: دغه رساله پر ۱۳۵۷ل کال په زېري کالني مجله کې چاپ شوې ده.
- ۶- د شرق د تمدن تاريخ: پر ۱۳۲۴ل کال يې ژباړلی او د ادبياتو پوهنځي د درسي کتاب په توګه د کابل پوهنتون له خوا چاپ شوی دی.
- ۷- د ادب مطالعه: دا د ليکوال ژباړل شوی اثر دی، د قومونو او قبایلو وزارت چاپ.
- ۸- د رضواني منتخب نثرونه: د افغانستان د علومو اکاډمۍ چاپ.
- ۹- پښتو-پښتو تشریحي قاموس، ګډه پروژه، د افغانستان د علومو اکاډمۍ چاپ.
- ۱۰- پښتو کلي، درېيم، څلورم او پنځم ټوک کې يې هم له يو درې کسيزه نيت سره کار کړی دی.
- ۱۱- خوشال او د هغه ادبي کورنۍ: ژباړه، د کابل مجلې له لارې چاپ شوی دی.
- ۱۲- د ملالتار د پوان: په کابل کې چاپ شوی دی.

۱۳- نژادي توپير: ناچاپ.

۱۴- د نړۍ د غوره ليکوالانو او ادبياتو معرفي: ناچاپ.

۱۵- مادي او معنوي کلتور: ناچاپ.

۱۶- د لنډې کيسې فني او تخنيکي خواوې، پردې سربېره يې يو شمېر ليکنې او مقالې هم د هېواد په مطبوعاتو کې چاپ شوي دي.^(۱)

سهراب ديدار:

ديدار پر ۱۳۵۶ل کال له پښتو خانگي څخه فارغ شوی دی، اشار

يې دادي:

۱- د لنډو کيسو مجموعه، ناچاپ.

۲- د فولکورې کيسو مجموعه، ناچاپ.

۳- ولسي لوبې: ناچاپ.^(۱)

داد محمد راسا:

راسا پر ۱۳۶۴ل کال د ادبياتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی

دی او د (رنا استازی) په نوم يې د شعرونو يوه مجموعه خپره شوې

ده.

محمد نعيم سالارزی:

^(۱) دا ليکوال او دا څېرې، ۱۲۳-۱۲۴مخونه.

^(۱) دا ليکوال او دا څېرې، ۱۷۲مخ.

- سالارزی پر ۱۳۴۶ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی
او دالاندې اثار یې لیکلي دي:
- ۱- پښتو-پښتو تشریحي قاموس، گډه پروژه، پنځه ټوکه، ۳ ټوکه چاپ شوی دی.
  - ۲- شیخ ملي او د ځمکو وېش: ۱۳۶۳ل کال، د قومونو او قبایلو وزارت چاپ.
  - ۳- د خوشال فرهنگ: ۱۳۶۵ل کال چاپ.
  - ۴- پخوانیو پښتو چاپي دېوانونو کې متلونه او اصطلاحات، د کابل مجلې له لارې په متفرق ډول خپور شوی دی.^(۱)

محمد اسماعیل سره بن:

- سره بن پر ۱۳۴۵ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی او
دغه اثار یې تراوسه پورې پښتو ادب ته وړاندې کړي دي:
- ۱- د خوشال رباعیات: چاپ.
  - ۲- د دولت لوانی دېوان، چاپ.
  - ۳- د خوشال خټک دېوان لومړی او دویم ټوک، چاپ.
  - ۴- پښتو لنډۍ، چاپ.
  - ۵- فولکورې طب، چاپ.
  - ۶- د خوشال خټک فرهنگ، چاپ.

---

(۱) دالیکوال او دا څېرې، ۲۳۰مخ.

- ۷- د پښتو ادب په تاريخ کې د اخوند دروېزه او دده د پيروانو ادبي مقام، چاپ.
- ۸- د امانې دورې ريفورمونه، چاپ.^(۱)

نور محمد سهيم:

- سهيم پر ۱۳۵۵ل کال د کابل پوهنتون د ادبياتو پوهنځي د ژورناليزم له څانگې څخه فارغ شوی دی، اثار يې په دې ډول دي:
- ۱- د خراغ ارمان: د لنډو کيسو مجموعه، ۱۳۲۴ل کال، د ليکوالو انجمن.
- ۲- په پښتو لنډو کيسو کې رياليسټيکي افکار، چاپ.
- ۳- څلور مقالې پر فردوسي او شهنامه (ژباړه).
- ۴- د محمد رسول د جغتو د ډېوان تحقيقي متن، ناچاپ.
- ۵- د بري پښتونخوا او سنيو لنډو کيسو ته کره کتنه، ناچاپ.
- ۶- په پښتو او سني شعر کې د نوبت مسئله، ۱۳۲۹ل کال، د ليکوالو انجمن.^(۲)

شريفه شريف:

- نوموړې پر ۱۳۵۴ل کال د کابل پوهنتون له ادبياتو پوهنځي فارغه شوې ده، دغه اثار يې ليکلي دي:

---

^(۱) د ليکوال او دا څېرې، ۲۴۳ مخ

^(۲) د ليکوال او دا څېرې، ۳۲۲ مخ

- ۱- د ژوند انځور (د پښتو د نثر او شعر منتخب)، ۱۳۵۲ل کال،
پښتو ټولنه.
۲- د لنډې کیسې تیوري (ژباړه).^۱

محمد نبي صلاحي:

- صلاحي پر ۱۳۲۱ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او
اثاریې دادي:
۱- نوې ادبي تیوري، پر ۱۳۲۹ل کال د علومو اکاډمۍ له خوا
چاپ شوې ده.
۲- ادبي گلشن (شعرونه او مقالې) ناچاپ.
۳- د حافظ کانی، د لنډو کیسو مجموعه.
۴- په پښتو شعر کې د انځور مسئله: ناچاپ.^۲

فرهاد ظریفی:

- ظریفی پر ۱۳۵۲ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی، اشار
یې دادي:
۱- حیات افغاني: لطیف طالبی او ظریفی په گډه ژباړلی، د
قومونو او قبایلو وزارت چاپ.

---

^(۱) د الیکوال او دا څېرې، ۲۸۱ مخ

^(۲) د الیکوال او دا څېرې، ۳۰ مخ

- ۲- د غازي امان الله خان سقوط، له اردو نه په پښتو ژباړل شوی دی.
- ۳- د صفاري کورنۍ تر مشرۍ لاندې د افغانستان د خلکو د ازادۍ غوښتلو مبارزه، (رساله) ناچاپ.
- ۴- همدا ډول يې د پکتيا د دودونو په باب يو څه معلومات راټول کړي دي، چې تراوسه لا چاپ شوي نه دي.^(۱)

محمد عيان عيان:

- عيان پر ۱۳۴۹ل کال د ادبياتو پوهنځي د ژورناليزم له څانگې څخه فارغ شوی دی، اثار يې په لاندې ډول دي:
- ۱- علمي سوسياليزم: په پښتو يې ژباړلی او تر ۱۳۵۷ل کال دمخه چاپ شوی دی.
- ۲- چپه کښن: يوه کيسه ده، چې پر ۱۳۵۷ل کال چاپ شوې او په روسي ژبه ژباړل شوې ده.
- ۳- کوچۍ: د لنډو کيسو مجموعه ده، چې پر ۱۳۶۴ل کال د ليکوالو انجمن له خوا خپره شوې ده.
- ۴- د ډيالکتيکي ماترياليزم لنډ کورس په نوم يې يو اثر هم ژباړلی، چې تراوسه چاپ شوی نه دی.^(۱)

غوټۍ خاورې:

---

(۱) د ليکوال او دا څېرې، ۳۲۰ مخ
(۱) د ليکوال او دا څېرې، ۳۲۲ مخ

غوټی، خاورې پر ۱۳۲۲ل کال د کابل پوهنتون له ادبیاتو پوهنځي
څخه فارغه شوې او دا یې اثار دي:

۱- د ننگرهار نکلونه، چاپ.

۲- د پښتو په شفاهي ادب کې شکل او مضمون.^(۱)

عاشق الله فریاد:

فریاد پر ۱۳۲۴ل کال د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ
شوی دی، اثار یې په دې ډول دي:

۱- ډیوي: د شعرونو مجموعه، د لیکوالو انجمن چاپ.

۲- د چاربيتو د پيدا ايښت او جوړښت په باب يې تحقيقي څېړنه
هم کړې ده، چې تراوسه چاپ شوې نه ده.

۳- د لغمان د ځينو شاعرانو شعرونه يې هم راټول او د مجموعې
په شکل ترتيب کړي دي.^(۲)

محمد اکبر کرگر:

کرگر پر ۱۳۵۲ل کال د ادبیاتو پوهنځي له فلسفې څانگې څخه
فارغ شوی دی او تراوسه یې لاندې اثار ټولني ته وړاندې کړي دي:

۱- کیسې او حماسې (څېړنه او ژباړه)، چاپ.

۲- د اگست یود پر شمه یا بلشویکا: چاپ.

۳- شپې: د لنډو کیسو مجموعه، ۱۳۲۴ل کال چاپ.

۴- لیننیزم په تیوري او عمل کې (ژباړه) چاپ.

---

(۱) د لیکوال او دا څېرې، ۳۳۰ مخ

(۲) د لیکوال او دا څېرې، ۳۲۴-۳۲۷ مخونه

- ۵- غني د شگو په محل کې: ۱۳۲۵ ال کال چاپ.
- ۶- خو ادبي يادونې، ۱۳۲۲ ال کال چاپ.
- ۷- سينده څه، سينده بهېره، د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
- ۸- استتيک مقولې، چاپ.
- ۹- په حالنامه کې د بايزيد روښان عرفاني افکار، چاپ.
- ۱۰- د ثور انقلاب او د ملي او قبائلي مسايلو مقدماتي څېړنه، ناچاپ.
- ۱۱- د پښتو گړنې يا اصطلاحات، ناچاپ.
- ۱۲- منځنۍ پېړۍ او سکولاستيکي افکار، ناچاپ.^(۱)

فضل الهي گران:

- گران پر ۱۳۲۰ ال کال د ادبياتو پوهنځي له پښتو څانگې څخه فارغ شوی دی، اثار يې دا دي:
- ۱- د هيلو گودرونه: د شعرونو مجموعه، د ليکوالو انجمن.
  - ۲- د برېښنا پرک: ناچاپ.
  - ۳- افغاني غورځنگ، ناچاپ.
  - ۴- د ننگرهار غږ: ناچاپ.
  - ۵- شني لوخوړې: ناچاپ.
  - ۶- لگېدلې اور: ناچاپ.
  - ۷- سرې سکروټې: ناچاپ.

---

^(۱) د ليکوال او دا څېړنې، ۳۵۹ مخ

- ۸- د خپگان خپې: ناچاپ.
- ۹- د پیوستون نغمې: ناچاپ.
- ۱۰- د گران شاهیکوټي شاعري (حالنامه).
- ۱۱- لاسنیوی.
- ۱۲- د شاهیکوټ دودونه او رواجونه.
- ۱۳- د پښتنو د تاریخ میتود ولوژي.^(۱)

میر احمد گوربز:

نوموړی پر ۱۳۴۸ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او (د گوربزو نکلونه) په نوم یې اثر لیکلی، چې د افغانستان د علومو اکاډمۍ له خوا خپور شوی دی.

عبد المتین متین:

متین پر ۱۳۴۵ل کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او دغه لاندې اثار یې ټولني ته وړاندې کړي دي:

- ۱- د کامگار خټک د پوان انتقادي متن: ۱۳۵۸ل کال چاپ.
- ۲- د خوشال کلیات لومړی ټوک: ۱۳۵۸ل کال چاپ.
- ۳- د خوشال خان خټک سواتنامه.
- ۴- د خوشال خان خټک دستار نامه.

---

^(۱) د الیکوال او دا څېرې، ۳۷۱ مخ

۵- امیر کروړ اور چند شاعران، یوه کوچنۍ رساله ده، چې د نوموړي په زیار چاپ شوي ده.^(۱)

کمال الدین مستان:

- مستان پر ۱۳۲۴ کال د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی، دغه یې اثار دي:
- ۱- ولسي پانگه: د فرهنگ مجلې له لارې خپره شوې ده.
  - ۲- ولسي شاعران: د هنر مجلې له لارې یې ځینې ولسي شاعران معرفي کړي دي.
  - ۳- د خوږ ژبي شاعر بهایي جان ژوند لیک: د رسالې په شکل چاپ شوی دی.
  - ۴- توفان: د گورکي د لنډو کیسو ژباړه ده، ۱۳۲۳ کال چاپ.
  - ۵- د لمر شغلو ته: د شعرونو لومړۍ مجموعه، چاپ.
  - ۶- د شهادت پانې: د شعرونو دویمه مجموعه، چاپ.
  - ۷- زما پوهنځی: د گورکي د یو اثر ژباړه ده، چې چاپ شوی دی.^(۱)

نصرالله خان ناصر:

---

^(۱) د الیکوال او دا څېرې، ۳۹۸ مخ
^(۱) د الیکوال او دا څېرې، ۳۹۸ مخ

نوموړی پر ۱۳۵۷ کال د ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگې څخه فارغ شوی دی او (د پښتني فولکور د ترجمو تاریخي سیرته یوه کتنه) تر نامه لاندې یو اثر لیکلی چې چاپ شوی نه دی.

نظري اريانا:

له ادبیاتو پوهنځي فارغ شوی دی او تراوسه یې د (لیکوال) په نامه یو اثر په پښتو ژبه ژباړلی دی او چاپ کړی دی.

تاج محمد یاري:

نوموړی د ژبو او ادبیاتو له شپې پوهنځي څخه فارغ شوی دی او د (ستوری او سیوری) تر نامه لاندې یې د شعرونو یوه مجموعه د لیکوالو د انجمن له خوا چاپ شوې ده.

سیدالشاه پولاد:

نوموړی پر ۱۳۴۰ کال د ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگې څخه فارغ شوی دی او د (نسکلاپېژندنه) په نوم یې یوه رساله د زېري جريدې له خوا په متفرق ډول خپره شوې ده.

نور الله ولسپال:

ولسپال پر ۱۳۵۱ کال له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی دی او دغه ادبي کارونه یې تر سره کړي دي:

۱- د خوشال کلیات، ۱، ۲، ۳ ټوک (گډه پروژه) چې لومړی ټوک

یې پر ۱۳۵۸ کال چاپ شوی دی.

۲- د عبدالقادر خان خټک د پوان، د علومو اکاډمی چاپ.

معروف شاه خان:

- نوموړی له ادبیاتو پوهنځي څخه فارغ شوی او اثار یې دادي:
- ۱- د حمید په دېوان کې د تلمیح صنعت ډولونه (د پوهنیاری، تیزس) ناچاپ.
  - ۲- په پښتو کې د فاعلي جملو د استعمال جوړښت او ځانګړتیاوې (د ماسترۍ، تیزس) ناچاپ.
  - ۳- پښتو پښویز سمونونه یا پښتو ګرامري مطابقونه (د پوهندوی رتبې ته)، ناچاپ.

خان سلام:

- د ادبیاتو له پوهنځي پښتو څانګې څخه فارغ شوی او دالاندې اثار یې لیکلي دي:
- ۱- د میرزا خان انصاري د دېوان قافیوي نیمګړتیاوې (پوهنیاری، رتبې ته) ناچاپ.
  - ۲- د حمید په دېوان کې د استعارې او کنایې ادبي صنعتونو لټونه او تحلیل، ناچاپ.

محبوب شاه ارزومند:

- د ادبیاتو پوهنځي له پښتو څانګې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:

- ۱- د امانت او اور لمبې: د داستانو نقد (د پوهنځی تیزس) ناچاپ.
- ۲- د پښتو نظم کلاسیک ژانرونه (د پوهنملي تیزس)، ناچاپ.

شاه ولي خان:

- نوموړی د ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگي څخه فارغ شوی دی او دالاندې اثار يې ليکلي دي:
- ۱- پښتو ويي پانگه (د پوهنملي تیزس) ناچاپ.
  - ۲- د پښتو نشر ډولونه او بشپړتيا يې پراوونه (د پوهندوی تیزس) ناچاپ.

پري اقبال:

- د ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگي څخه فارغه شوې ده او اثار يې دادي:
- ۱- د خوگياڼو د وزيرو گډود (د ماستری تیزس)، ناچاپ.
  - ۲- د لوی ننگرهار نومورکي شاعران، ناچاپ.

فياض:

- نوموړی د ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانګې فارغ التحصیل دی،
اثاریې دادي:
۱- په پښتو لنډو کیسو کې د ریالیزم څرنګوالی (د پوهنملي
تیزس) ناچاپ.
۲- د روښاني ادبیاتو په هنداره کې د روښاني نهضت په باب د
بېلابېلو نظریو کره کتنه (د پوهندوی تیزس) ناچاپ.

عزیز الله جبار خېل:

جبار خېل د ادبیاتو پوهنځي د پښتو خانګې فارغ التحصیل دی
او د (غلجایي حصارک ګرډودونه) په نوم یې یو اثر لیکلی، خو
چاپ شوی نه دی.

سید محی الدین هاشمی:

- هاشمی پر ۱۳۲۱ ال کال د کابل پوهنتون له ژبو او ادبیاتو پوهنځي
خڅه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:
- ۱- ابدي ژوند، چاپ.
  - ۲- د سردرو توتیان، (د ولسي شاعرانو تذکره) چاپ.
  - ۳- پښتو گرامر (ژباړه) چاپ.
  - ۴- د ادبي- هنري او کلتوري اصطلاحاتو تشریحي فرهنگ (دوه ټوکه) ناچاپ.
  - ۵- په پښتو لنډیو کې انګېرنې، چاپ.
  - ۶- لیدلی خوب (د اشعارو مجموعه) ناچاپ.
  - ۷- د سرمنزل په لور، د ادبي ټوټو مجموعه، ناچاپ.
  - ۸- د کونړ سادات، ناچاپ.
  - ۹- په کوز کونړ کې د جهاد پیلامه او ادامه، ناچاپ.
  - ۱۰- د روسانو د مزدور رژیم په زندانو کې لیدلي او اوربدلي حالات، ناچاپ.
  - ۱۱- د ادب پوهنې بنسټونه (درسي کتاب).
  - ۱۲- د هجرت پر لار او دیار (سفرنامه) ناچاپ.
  - ۱۳- د پښتو معاصر ادب تاریخ (د ادبیاتو درسي کتاب)
  - ۱۴- د لیکوالۍ فن، چاپ.
  - ۱۵- د جهاد او مقاومت فرهنگي مرکزونه او خپرونې.^(۱)

---

(۱) د لیکوالۍ فن: سید محی الدین هاشمی، پېښور، چاپ.

توريالی ځاځی:

- پر ۱۳۵۳ کال د ادبیاتو پوهنځي له ژورنالیزم څانگې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:
- ۱- د شعرونو مجموعه: چاپ.
  - ۲- جهادي لنډی: چاپ.
  - ۳- د لنډو کیسو مجموعه: چاپ.

سید گلاب سباوون:

- پر ۱۳۵۵ کال د ادبیاتو پوهنځي له ژورنالیزم څانگې نه فارغ شوی دی:
- ۱- د حمزه ژوند و اند: ناچاپ.

محمد نسیم ستانیزی:

- پر ۱۳۵۵ کال له ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي څخه فارغ شوی دی. پښتو اثار یې دادي:
- ۱- ځاله او طوفان (د لنډو کیسو مجموعه).
  - ۲- د لارې مشال (ژباړه).
  - ۳- د مار کسيزم اشتباه، چاپ.
  - ۴- د اسلام څلور ستر فاتحین.
  - ۵- د توحید، نبوت او له مرگه وروسته ژوند عقلي ثبوت، ژباړه.
  - ۶- جونگره او مانی (د لنډو کیسو مجموعه) چاپ.

- ۷- د اسلامي انقلاب هنداره: (ژباړه) چاپ.
- ۸- هغه ټول پسي ليواله وو: د لنډو کيسو مجموعه. چاپ.
- ۹- توري حاشيې: د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
- ۱۰- خلایي کونجې: د لنډو کيسو مجموعه، چاپ.
- ۱۱- د اسلامي دعوت اصول: (ژباړه).
- ۱۲- سور بنامار: (ژباړه).
- ۱۳- د ايشيا په زړه کې طوفان، چاپ.
- ۱۴- د اسلام اقتصادي اصول، ناچاپ.
- ۱۵- څلور زندانونه، ناچاپ.

محمد آصف صميم:

- پر ۱۳۵۲ل کال د ادبياتو او بشري علومو پوهنځي عربي خانگې
څخه فارغ شوی دی. اثار يې دادي:
- ۱- رښتيا نې کيسې (ژباړه) چاپ.
  - ۲- د رحمان بابا د بوان نوم بنود، چاپ.
  - ۳- مړه يې مه بولئ ژوندي دي، ۲ ټوکه، چاپ.
  - ۴- توحيدې ټولنه او ټولنيز عدالت، (ژباړه) ناچاپ.
  - ۵- د حضرت علي (رض) لنډې ويناوې (ژباړه)، ناچاپ.
  - ۶- رښتيا خبرې، درې جلده، (ژباړه) ناچاپ.
  - ۷- خوشال او قران.
  - ۸- خوشال ياد کړي شاعران.
  - ۹- شاعر د شاعر په هنداره کې.

- ۱۰- خوشال نومبښود.
- ۱۱- د رحمان بابا فرهنگ.
- ۱۲- پښتو درسي کتاب د ۴ او ۲ ټولگي لپاره.
- ۱۳- وهابيت د قران او سنتو په رڼا کې (ژباړه) چاپ.
- ۱۴- د اسلام په جامه کې د استعمار مزدوران، چاپ.
- ۱۵- د پتې خزاني ميزان رښتيا ميزان دی (گډ اثر) چاپ.
- ۱۶- په کلاسيکو ادبياتو کې پښتو گړنې، ناچاپ.
- ۱۷- زندان خوړلي يادونه (ژباړه). ناچاپ.
- ۱۸- گام پر گام له خوشال سره، (پوهه) مجله کې چاپ شوی دی.
- ۱۹- د شعرونو مجموعه (سانگي).
- ۲۰- پښتو نامې.
- ۲۱- زړه ويي پانگه.
- ۲۲- د خوشال د ژبې ټوپک.
- ۲۳- د لرغونې شاعري غورچاڼ.
- ۲۴- په پښتو لرغونې شاعري کې متلونه.
- ۲۵- شعرونه اياتونه.
- ۲۶- شعرونه حدیثونه.
- ۲۷- د پښتو د ليکنې ژبې د معياري اړخ يو جاج.
- ۲۸- رښتيني اتلان (ژباړه).
- ۲۹- د ملا لتار د دېوان د چاپي او خطي نسخو مقابله.
- ۳۰- خوشال ياد کړي کتابونه.
- ۳۱- د حمزه ليکونه.

- ۳۲- په انساني غړو پورې اړوند گړنې.
- ۳۳- روھيلې په هندو بار کې.
- ۳۴- ځان پېښې له (۹۴-۸۴) پورې.
- ۳۵- روښاني روحاني فرهنگ.
- ۳۶- رښتيا نې خبرې.

محمد عارف غروال:

- پر ۱۳۴۷ل کال د ادبياتو پوهنځي له پښتو څانگې څخه فارغ شوی دی. اثار يې دا دي:
- ۱- د دولت لوانې د دېوان انتقادي متن، چاپ.
  - ۲- د رحمان بابا د دېوان انتقادي متن، چاپ.
  - ۳- د خوشال خټک د کلياتو د لومړي ټوک انتقادي متن، چاپ.
  - ۴- د سيد جمال الدين افغان العروة الوثقى، چاپ.
  - ۵- د حبيب الله دېوان، چاپ.
  - ۶- غرنۍ سندرې، چاپ.
  - ۷- د بنگړو شرننگ (د معاصرو شاعرانو د اشعارو مجموعه) چاپ.
  - ۸- د وينو فواري، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
  - ۹- تورزن تورن افغان، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
  - ۱۰- بمونه او غمونه، د جهادي شعرونو مجموعه، چاپ.
  - ۱۱- راه عمل فارسي ترجمه، چاپ.

- ۱۲- منظر مرگ، فارسی ترجمه، چاپ.
  - ۱۳- انگلیسی پښتو ورځنۍ خبرې (ژباړه) چاپ.
  - ۱۴- د خوشال خټک د کلیاتو د دویم ټوک انتقادي متن، ناچاپ.
  - ۱۵- اختیارات بدیعی د پښتو یوناني طب، ناچاپ.
  - ۱۶- د پکتیا ولسي شاعران، ناچاپ.
  - ۱۷- د وطن مینه د شعرونو مجموعه، ناچاپ.
  - ۱۸- کورنی طب، (ژباړه). ناچاپ.
  - ۱۹- غوټۍ نامه د شعرونو مجموعه، ناچاپ.
  - ۲۰- قصص الانبياء (ژباړه)، ناچاپ.
- فدا محمد فايض:
- پر ۱۳۵۲ل کال د ادبیاتو پوهنځي له دري خانگې څخه فارغ شوی دی، یوه د شعرونو مجموعه لري، چې تراوسه نه ده چاپ شوې.

ذکریا ملاتړ:

- پر ۱۳۵۲ل کال د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي له پښتو خانگې څخه فارغ شوی دی، اثار یې دادي:
- ۱- د پښتو متلونو او اصطلاحاتو قاموس لومړی ټوک، (تالیف).
  - ۲- په پښتو ادب کې د طالب په نوم شاعرانو تذکره، (تالیف)
  - ۳- چې نه غواړم مه یې راپېښوي، د زندان کیسه، (تالیف).
  - ۴- د پښتو په ولسي ادب کې د ماشومانو شاعري، (تالیف)

- ۵- تیرایان او تیرایي ژبه، (تالیف).
۶- پرافغانستان باندې د روسانو د تېري اساسي علتونه،
(تالیف).
۷- عملي لار او علمي فلسفه، (ژباړه).

فضل ولي ناگار:

د ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگي څخه فارغ شوی دی، ((دا هغه بالا حصار دی)) په نوم يې د شعرونو یوه مجموعه خپره شوې ده.

محمد حسن ولسمل:

پر ۱۳۴۲ل کال له ادبیاتو پوهنځي فارغ شوی دی.
۱- ظاهر شاه د قضاوت په تله کې، (د گډو مقالو مجموعه)، چاپ.
۲- زنداني سوغات، چاپ.

محمد معصوم هوتک:

پر ۱۳۶۶ل کال د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگي څخه فارغ شوی دی. اثار يې دا دي:
۱- پاشلي ويناوي، د مولوي صالح محمد هوتک، ترتيب، سريزه، تحشيه او تعليقات، ۱۳۶۹ل کال چاپ.
۲- سرامنې او ښکې، (شعرونو مجموعه)، ۱۳۶۹ل کال چاپ.

- ۳- د میرزا حنان بارکزی د پوان، ترتیب، سمون، سریزه، مقابله او ویی پانگه، ۱۳۷۰ل کال چاپ.
- ۴- میرزا عبدالودود هوتک، ناچاپ.
- ۵- بنکار او کندهار، ناچاپ.
- ۶- احمد شاهي کندهار، ناچاپ.
- ۷- پښتنې قبیلې او روایتې شجرې، ناچاپ.
- ۸- بحر العلوم، دوست محمد خټک، ۱ ټوک، ترتیب، سریزه، سمون او حاشیه، ناچاپ.
- ۹- خیرالبیان او درېیم قرائت، چاپ، (گډ هېواد).
- ۱۰- د ملا امیر د پوان، ترتیب او سریزه، ناچاپ.
- ۱۱- د غره او دوره (ژوند لیک)، ناچاپ.
- ۱۲- د زړه ایشناو، د شعرونو مجموعه، ناچاپ^(۱).

و سيع الله سيار:

- د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له پښتو خانگي څخه فارغ شوی دی.
- ۱- په پښتو کې د مسجع نثر د پیدا یښت او پایښت مسئله، پر ۱۴۱۳ هـ ق کال لیکل شوی.

افضل شېرزاد:

---

^(۱) پوخ کانی، محمد معصوم هوتک، ټورنټو، کاناډا، ۱۳۷۵ل کال چاپ د پښتې څلورم مخ.

د ژبو او ادبياتو پوهنځي له انگليسي خانگي څخه فارغ شوی دی، د شعرونو يوه مجموعه لري، چې تراوسه لا چاپ شوي نه ده.

عبيد الله محک:

محک د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي انگليسي خانگه لوستي، نوموړی په پښتو او دري ژبو يو شمېر اثار ليکلي دي، پښتو اثار يې دادي:

۱- د نيمو شپو چغې: د لنډو کيسو مجموعه، د ليکوالو انجمن، کابل چاپ.

۲- گل په جبه زار کې (ناول)، ۱۳۷۰ل کال چاپ.

لعل پاچا ازمون:

ازمون تر درېيم ټولگي پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي پښتو خانگه لوستي او بيا يې د جگړو له امله خپل وروستی کال د ننګرهار په پوهنتون کې بشپړ کړ، تراوسه يې دغه ادبي فعاليتونه ترسره کړي دي:

۱- د ملنگ جان خوږې نغمې له نويو زياتونو سره، ۱۳۷۰ل کال چاپ.

۲- د سيند غاړې گلونه، د محمد نور د شعرونو راټولونه او سرريزه، لاهور چاپ.

۳- پرهرونه دي چې خاندې: د شعرونو مجموعه، پېښور، ۱۳۷۲ل
کال چاپ.

۴- کابل د وینو او لمبو په سین کې: د کابل په باب د شعرونو
مجموعه، راټولونه، پېښور، ۱۳۷۳ل کال چاپ.

۵- د خسرو شعرونه: سریزه او راټولونه، ناچاپ.

غلام نبي فراهي:

غلام نبي فراهي د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي له
پښتو خانګې فارغ شوی او بیایې له همدې خانګې ماسټري هم
ترلاسه کړې ده. د لیسانس دورې پر مونوګراف سر بېره (د استاد
بېنوار ژوند او اثار په نامه یې د ماسټري دورې د تیزس په توګه یو
بل اثر هم لیکلی دی.

د ژبو او ادبیاتو پوهنځي پښتو مونوگرافونه

۱- د رحمان بابا او خوشال شعر او شاعري:

د شریفې خوگیانې (اسلمې) له خوا پر ۱۳۴۲ل کال د پوهاند صدیق الله رښتین تر لارښوونې لاندې لیکل شوی، د مخونو شمېر یې (۲۴) دی. په دغه مونوگراف کې د رحمان بابا د اشعارو پر اخلاقي، ټولنیزو، تصوفي او د خوشال د اشعارو پر اخلاقي، ټولنیزو، عشقي او حماسي خواوو لاندې خبرې شوي دي.

۲- بلوڅ او بلوڅي:

عبدالرحمن بلوڅ د پوهاند صدیق الله رښتین تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۴۳ل کال لیکلی دی، د مخونو شمېر یې (۴۴) دی. دغه مونوگراف پر شپږو څپرکو وېشل شوی، چې په هره برخه کې یې د بلوڅو او بلوڅي ژبې په باب لنډه رڼا اچولې.

۳- د باختري او ایرانیو تاریخي انکشاف:

د محمد کریم اخکزي له خوا پر ۱۳۴۳ل کال لیکل شوی، لارښود استاد یې حبیب الله جاج پښتون زوی دی، د مخونو شمېر یې (۲۰) ته رسېږي.

۴- د کوچنيانو شفاهي ادب يا د کوچنيانو فولکور:
د شاه ولي له خوا پر ۱۳۴۴ل کال په ۹۷مخونو کې ليکل شوی،
په مونوگراف کې د کوچنيانو شفاهي ادب ته پر کتنې سربېره د
هغو پر روزنيز اړخ هم رڼا اچول شوې ده.

۵- پښتنې شاعرانې:

د زرغونې زبور له خوا پر ۱۳۴۵ل کال په (۷۵) مخونو کې د لوی
استاد علامه عبدالحی حبيبي تر لارښوونې لاندې ليکل شوی دی.
په دغه مونوگراف کې ټولې (۳۳) پښتنې شاعرانې معرفي شوي او
د شعرونو بېلگې يې راوړل شوي دي.

۶- د ننگرهار د سيمې ولسي شاعران:

د زبورالدين زبور له خوا پر ۱۳۴۵ل کال په (۵۱) مخونو کې
ليکل شوی، لارښود استاد يې پوهاند عبدالحی حبيبي دی، په
دغه مونوگراف کې د (۳۲) تنو شاعرانو ژوند ليک او د شعرونو
بېلگې خوندي دي.

۷- د ادبي تاريخ تيوري:

پر ۱۳۴۲ل کال په (۴۸) مخونو کې د حبيب الله تږي له خوا ليکل
شوی دی. په دې مونوگراف کې د ادب تاريخ تيوري، تاريخي سير
او د تيوري د ميتود په باب خبرې شوي دي.

۸- د تگاب د سيمې ولسي شاعران:

ليکوال يې سيد امير دى، پر ۱۳۴۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې ليکل شوی دی. د مخونو شمېر يې (۸۱) ته رسېږي، په دې مونوگراف کې د تگاب د څلورو تنو شاعرانو ژوند ليک او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۹- د ننگرهار مجله:

دا مونوگراف د شاه ولي قرار له خوا پر ۱۳۴۲ل کال د استاد محمد حسين راضي تر لارښوونې لاندې ليکل شوی، د مخونو شمېر يې (۴۷) ته رسېږي. دا مونوگراف شپږ څپرکي لري او د ننگرهار مجلې د موضوعي نيولیک (فهرست) په باب په کې خبرې شوي دي.

۱۰- د کونړ د سيمې اجتماعي دودونه:

د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې د جلال الدين کونړي له خوا پر ۱۳۴۲ل کال په (۲۷) مخونو کې ليکل شوی دی. په دې مونوگراف کې د کونړ د خلکو په ځينو دودونو او رواجونو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۱۱- بازارک او خخوبی:

د عبدالباقي (شينواري) له خوا پر ۱۳۴۲ل کال ليکل شوی، د مخونو شمېر يې (۲۷) دی. ياد شوی مونوگراف دوه برخې لري، په

لومړۍ برخه کې يې د بازارک او په دويمه برخه کې يې د څڅوبي
سيمو په باب خبرې شوي دي.

۱۲- د افغانستان په تاريخ او ادبياتو کې د روښانيانو
د نهضت مقام:

د عبدالقيوم نورزي له خوا په (۲۴) مخونو کې پر ۱۳۴۷ل کال
ليکل شوی، په دغه مونوگراف کې د روښانيانو د نهضت ماهيت،
اصولو او عقايدو په باب خبرې شوي دي.

۱۳- د شگې پخواني شاعران:

عبدالمجيد زاخېل د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې
لاندې پر ۱۳۴۸ل کال ليکلی، د مخونو شمېر يې (۵۱) ته رسېږي. په
دې مونوگراف کې د شگې د څو تنو شاعرانو ژوند ليک او د
شعرونو بېلگې راوړل شوي دي.

۱۴- پښتني دودونه-کړنې او فالونه:

د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې علي
محمد منگل پر ۱۳۴۸ل کال ليکلی دی. دغه مونوگراف (۷۰) مخونه
لري او د پکتيا د خلکو د ځينو دودونو په باب په کې لنډه رڼا اچول
شوي ده.

۱۵- د لغمان بشري جغرافيه:

اسدالله (رويا) پر ۱۳۴۸ل كال په (۲۷) مخونو كې ليكلې دى. لارښود استاد يې حميدالله امين دى، په ياد شوي مونوگراف كې د لغمان ولايت پر ځينو دودونو، رواجونو او ځينو سپورتې لوبو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۱۲- مېرمن حميده او د هغې ژوند او اشعارو ته يوه كتنه:

عبدالصبور مليار په (۴۰) مخونو كې پر ۱۳۴۸ل كال د حبيب الله جاج تر لارښوونې لاندې ليكلې دى. په نوموړي مونوگراف كې د مېرمن حميدې ژوند ليك او د شعرونو نمونې راوړل شوي دي.

۱۷- د شيدا په فكر او شعر لنډه څېړنه:

خير محمد شينواري پر ۱۳۴۹ل كال ليكلې دى، (۳۸) مخه لري د كاظم خان شيدا د ژوند پر حالاتو او د شعر پر ځينو ځانگړنو خبرې شوي دي.

۱۸- د پكتيا ولايت د گوملې پېژندنه:

محمد علم نواب خېل د پوهاند عبدالشكور رشاد تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۴۹ل كال ليكلې دى، (۷۹) مخونه لري. په دې مونوگراف كې د پكتيا ولايت د گوملې د سيمې پر لنډې پېژندنې سربېره د نوموړې سيمې پر ځينو قوانينو او دودونو هم لنډې خبرې شوي دي.

۱۹- د پکتیا ولایت د ځایو ولسي شاعران:

د سید محمد کارگر له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۴۹ل کال لیکل شوی دی. (۵۵) مخونه لري، په نوموړي مونوگراف کې د پکتیا ولایت د هاشم خېلو او عمر خېلو د سیمو (۷۲) تنه شاعرانو پېژندگلوي او شعري بېلگې راغلي دي.

۲۰- د نوزاد رواجونه:

نصر الله نوزادي پر ۱۳۴۹ل کال په (۲۸) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې په دريو برخو کې د نوزاد د خلکو پر ځینو رواجونو خبرې شوي دي.

۲۱- خوشال خان او د پښتنو د ازادۍ تحریک:

عبدالمالک شهباز خېل پر ۱۳۵۰ل کال د پوهاند میرحسن شاه تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۵۰) مخونه لري. په نوموړي مونوگراف کې د خوشال خان پر ژوند، اقتصادي او ټولنيزو حالاتو باندې لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۲- د راډيو افغانستان د پروگرامونو شکل او

څرنگوالي ته يوه کتنه:

شاه محمود زیارمل پر ۱۳۵۰ل کال په (۲۰) مخونو کې لیکلی، په نوموړي مونوگراف کې د کابل راډیو د پروگرامونو او دهغو د نشر او خپرېدو د وختونو په باب معلومات ورکړل شوي دي.

۲۳- د پشه یي د خلکو محیط او د ژبې معرفي:
نورمحمد غمجن الینگاري په (۲۸) مخونو کې پر ۱۳۵۰ل کال لیکلی، په یاد شوي مونوگراف کې د پشه یي ژبې او د پشه یانو د محیط په باب رڼا اچول شوې ده.

۲۴- د افغانستان کالنۍ د مضامینو فهرست:
سید عبدالستار رازي پر ۱۳۵۰ل کال په (۵۵) مخونو کې لیکلی، لارښود استاد یې محب الله رحمتي دی.

۲۵- د اندرو دودونه:
د محمد اسلم قربانخېل له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې پر ۱۳۵۰ل کال لیکل شوی دی، په یاد شوي مونوگراف کې د غزني د اندرو ولسوالۍ دخلکو د ټولنیزو دودونو په باب خبرې شوي دي.

۲۲- د احمد شاه بابا لښکر کشي او دده د امپراطورۍ حدود:

امان الله ايازي پر ۱۳۵۱ ال کال د پوهاند میرحسین شاه تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی. په دغه مونوگراف کې د احمد شاه بابا د واکمنۍ د حدودو او لښکر کشیو په باب په لنډیز سره خبرې شوي دي.

۲۷- د پښتونستان مسئله د تاریخ په اوږدو کې:

عبدالشاه ظفر خېل پر ۱۳۵۱ ال کال د پوهنوال حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. (۵۲) مخونه لري.

۲۸- پښتونستان:

لیکواله یې حفیظه ده، پر ۱۳۵۱ ال کال یې د پوهاند میرحسین شاه تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی. (۸۲) مخونه لري، په یاد شوي مونوگراف کې د پښتونستان پر جغرافیایي موقعیت خبرې شوي او د پښتونستان د ځینو ملي مبارزو لکه خان عبدالغفار خان پېژندگلوي په کې راغلي ده.

۲۹- عربي ژبه د پېړیو په بهیر کې:

عبدالغفور رسول پر ۱۳۵۲ ال کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی، (۳۰) مخونه لري. مونوگراف درې برخې لري او د عربي ژبې د پرمختګ او څرنګوالي په باب په کې خبرې شوي دي.

۳۰- د قره باغ پښتني دودونه:

محمد حسن پر ۱۳۵۲ ال کال په (۵۸) مخونو کې ليکلی، د غزني ولايت د قره باغ د سيمي د پښتنو د ځينو دودونو په باب په کې معلومات وړاندې شوي دي.

۳۱- د لغمان ولايت د ملي شاعرانو په شعرونو کې د

ځايونو نومونه:

محب الدين محب پر ۱۳۵۲ ال کال په (۵۱) مخونو کې ليکلی، په دې مونوگراف کې د يادې شوې سيمي د اتو تنو شاعرانو د شعرونو له مخې سيمه ييزو نومونو ته گوته نيول شوي ده.

۳۲- وړانگې ورځپاڼه:

محمد انور پر ۱۳۵۲ ال کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې ليکلی، (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې د يادې شوې خپروني او د هغې د مضامينو په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۴- د قرغيو د ولسوالۍ جغرافيه:

محمد اعظم حيدري پر ۱۳۵۲ ال کال کې د پوهاند حميد الله امين تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی، (۷۵) مخونه لري، په دې

مونوگراف کې د لغمان ولایت د قرغیو سیمې د یو شمېر غرونو او سیندونو په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۵-۱۸۹۳م څخه راپدېخوا د تاریخ په اوږدو کې د پښتونستان مسئله:

د جان محمد، دوړ له خوا پر ۱۳۵۲ل کال لیکل شوی دی. لارښود استاد یې برهان الدین حساس دی، مخونه یې (۴۸) دي. مونوگراف څلور څپرکي لري او په هر څپرکي کې د پښتونستان په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۳۲- په افغاني ټولنه کې د ښځو دريځ:
لطيفي پر ۱۳۵۲ل کال د زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې لیکلی، (۳۵) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې په افغاني ټولنه کې د ښځو د دريځ په باب خبرې شوي او هم د ځینو افغاني ښځمنو شاعرانو پېژندگلوي او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۳۷- د خوست لهجې او مروج لیکدود:
حضرت محمد ویا پر ۱۳۵۲ل کال د شیریندل گردیوال تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. دغه مونوگراف (۲۷) مخونه لري.

۳۸- د پروفیسور ډاکټر برنارډ ورن د پښتو منتخباتو او
د رحمان بابا د چاپي دېوان مقایسه:
د میرزا محمد له خوا پر ۱۳۵۲ل کال په (۷۹) مخونو کې لیکل
شوی دی.

۳۹- په کندهار کې د ډله ییزو مفاهیمو و سایلو تاریخي
سیر:
احمد الله پر ۱۳۵۲ل کال د عنایت الله تر لارښوونې لاندې لیکلی
دی، (۲۲) مخونه لري. په دې مونوگراف کې د کندهار د مطبوعاتو
او خپرو شویو مطالبو په اړه خبرې شوي دي.

۴۰- پښتني جرگې او دودونه:
سهراب مومند پر ۱۳۵۲ل کال د مجاور احمد زیار تر لارښوونې
لاندې لیکلی، (۲۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې د پښتني
جرگې پراهمیت او په اولسمه او اته لسمه پېړۍ کې د پښتنو د
ځینو دودونو په باب خبرې شوي دي.

۴۱- د سراج الاخبار او هېواد مقایسوي مطالعه:
لعل پاچا خدران پر ۱۳۵۳ل کال د حبیب الرحمن هاله تر
لارښوونې لاندې لیکلی، (۴۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې د

سراج الاخبار او هېواد د ورځپاڼو پرتلنه شوې ده او د دواړو ورځپاڼو توپيرونو ته گوته نيول شوې ده.

۴۲- د هسکې مېنې جغرافيه:

د سيد بادشاه له خوا پر ۱۳۵۳ل كال د حميد الله امين تر لارښوونې لاندې ليكل شوی، (۳۰) مخونه لري. په دغه مونوگراف كې د شينواردو د هسكې مېنې د ولسوالۍ پر جغرافيه لنډه رڼا اچول شوې ده.

۴۳- د پښتو فولكور او ادب:

حفيظ الله جمالي پر ۱۳۵۳ل كال د دوكتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې ليكلی، (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف كې د پښتني فولكور پر ځينو اړخونو رڼا اچول شوې ده.

۴۴- پښتونستان وپېژنئ:

محمد نعيم پر ۱۳۵۳ل كال د دوكتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو كې بشپړ كړی دی. په مونوگراف كې د پښتونستان د سيمې په باب ځينې معلومات راغلي دي.

۴۵- د جمعې مفاهيمې وسايل په كندهار كې:

حبيب الله حبيب پر ۱۳۵۳ ال کال د استاد حبيب الله تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د کندهار د خپرونو په باب يو لړ معلومات وړاندې شوي دي.

۴۶- د پښتونستان په مسئله کې د هېواد ورځپاڼې رول: شيخ محمد پر ۱۳۵۳ ال کال د پوهنوال حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې هغو ليکنو ته نغوته شوې ده، چې د پښتونستان په باب په هېواد ورځپاڼه کې خپرې شوې دي.

۴۷- د انګولا مسئله:

رحيم داد همزولي پر ۱۳۵۳ ال کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د نوموړي هېواد جغرافيا او تاريخ ته لنډه کتنه شوې ده.

۴۸- د مطبوعاتو رول د هېواد او ازادۍ په برخه کې: خان زمان پر ۱۳۵۳ ال کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې بشپړ کړی دی. دغه مونوگراف پر څلورو برخو وېشل او د هېواد د ازادۍ په برخه کې د مطبوعاتو پر اغېز او تاثير خبرې کوي.

۴۹- تربگني:

د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې (وزیر) لیکلی دی، د لیکلو کال یې ۱۳۵۳ل دی، (۳۸) مخونه لري او د لنډې کیسې، ډرامې او تربگني په باب په کې معلومات راغلي دي.

۵۰- له جغرافیایي نومونو سره د روایاتو تړون:

د وزیر محمد له خوا پر ۱۳۵۳ل کال لیکل شوی، (۳۵) مخونه لري، په دغه مونوگراف کې د ځینو روایاتو په باب خبرې شوي دي.

۵۱- ژبه او د ژبې د پیدا کېدو سرچینه:

د الله باز له خوا د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۵۳ل کال په (۲۲) مخونو کې لیکل شوی دی. په دغه مونوگراف کې د ژبې د پیدا کېدو پر علتونو او عواملو لنډې خبرې شوي دي.

۵۲- د پښتو څېړنو بین المللي مرکز:

عبدالهادي هاند پر ۱۳۵۳ل کال په ۲۳ مخونو کې لیکلی دی، په دغه مونوگراف کې د پښتو ژبې د بین المللي مرکز په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۵۳- د تصوف اغېز پر ټولنه باندې:

مصرخان پر ۱۳۵۳ ال کال د زیورالدین زیور تر لارښوونې لاندې
په ۳۳ مخونو کې بشپړ کړی دی او د روښانیانو د غورځنگ په باب
په کې خبرې شوي دي.

۵۴- د ملنگ جان ورک اشعار:

اخذ خان پر ۱۳۵۳ ال کال د مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې
بشپړ کړی دی. ۲۵ مخونه لري، په نوموړي مونوگراف کې د ملنگ
جان پر پېژندگلوې سر بېره د هغه ځینې شعرونه او د هغه په باب د
کورنیو او بهرنیو لیکوالو ځینې اشعار راغلي دي.

۵۵- د کندهار د سیمې فکاهیات:

د بريالي پکتاله خوا پر ۱۳۵۳ ال کال د حبیب الله جاج پښتون
زوی تر لارښوونې لاندې لیکل شوی. دغه مونوگراف (۲۲) مخونه
لري او په کې د کندهار د سیمې ځینې ټوکې تکالې راټولې شوي
دي.

۵۶- د پښتو ټولني نشراتي فعالیتونه:

زمري محقق پر ۱۳۵۴ ال کال د حبیب الرحمن هاله تر لارښوونې
لاندې بشپړ کړی. دغه مونوگراف (۳۰) مخونه لري او په کې د
پښتو ټولني لنډه تاریخچه بیان او د دې ټولني پر څېړنیو
فعالیتونو رڼا اچول شوې ده.

۵۷- د پښتونستان د مطبوعاتو وضع د صدر بوټو د حکومت په دوره کې:
محمد زمان پر ۱۳۵۴ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې ليکلی دی. نوموړي مونوگراف کې د ذوالفقار علي بوټو د واکمنۍ پر وخت د پښتونستان د غورځنگ او د پښتنو د مطبوعاتو د څرنگوالي په باب خبرې شوي دي.

۵۸- د کتواز د سيمې دودونه:
محمد نواز پر ۱۳۵۴ل کال د دوکتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی، (۳۴) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې د غزني د کتواز د سيمې پر ځينو دودونو او پښتني رواجونو لنډه رڼا اچول شوې ده.

۵۹- مقلوبې پښتو کلمې:
محمد قاسم سالمي پر ۱۳۵۴ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۱۹) مخونو کې ليکلی. په دغه مونوگراف کې د پښتو د مقلوبو کلمو په باب معلومات راغلي دي لکه: اغزی
agzay ، ازغی
azgay

۲۰- د مومندو ورزشي لوبې:

د سرفراز له خوا د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۵۴ل کال په (۲۱) مخونو کې ليکل شوی دی. په یاد شوي مونوگراف کې د مومندو پر ځينو سيمه یيزو لوبو رڼا اچول شوې ده.

۲۱- په افغانستان کې د مطبوعاتو لوړ او ځوړ او د هغو

پرمختيا:

نام حق ځيرک پر ۱۳۵۴ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، (۴۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې په افغانستان کې د مطبوعاتو پر څرنگوالي او همدارنگه پر ځينو اقتصادي، فرهنگي، سياسي، مذهبي او ټولنيزو حالاتو هم لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۲- د جمهوري پلوشه د مطبوعاتو په لمن کې:

پر ۱۳۵۴ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې عبدالشکور ليکلی دی، (۳۵) مخونه لري. په نوموړي مونوگراف کې د پلوشې جريدې د مضامينو او همدارنگه له کابل مجلې سره د نوموړي جريدې پرتله شوې ده.

۲۳- د پښتو په گړني (شفاهي) ادب کې د ښځو ونډه:
شريفې شريف پر ۱۳۵۴ل کال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې
لاندې بشپړ کړی دی، (۵۵) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې په
لنډيو کې د ښځو پر ونډې او دريځ خبرې شوې دي.

۲۴- د زده کوونکو د درسي وروسته والي علتونه:
محمد نسيم قسيمي پر ۱۳۵۴ل کال د ډاکتر گل جانان ظريف تر
لارښوونې لاندې ليکلې دی، ۲۴ مخونه لري. دا مونوگراف اته
خپرکي لري، چې د زده کوونکو پر درسي ستونزو او د هغو پر د
عواملو خبرې شوي.

۲۵- د سرخورد په پارسي کې د پښتو گډون او اغېزه:
جمال الدين وطنمل پر ۱۳۵۴ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې په (۱۲) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي
مونوگراف کې په ورځنيو خبرو کې په ياد شوې سيمه کې پر
پارسي باندې د پښتو ژبې اغېزې ته نغوته شوې دي.

۲۶- د ميرويس هوتکي او احمد شاه دراني زمام داري ته
مقايسوي کتنه:

محمد صدیق خالقي پر ۱۳۵۴ل کال د پاینده محمد (سرهنگ) تر لارښوونې لاندې لیکلی او (۳۲) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې د میرویس نیکه او احمد شاه بابا د جگړو، اتلولیو او واکمنیو په باب لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۷- د خوشال خان خټک عصر ته یوه کتنه او د هغه معاصرین:

ذکریا پر ۱۳۵۴ل کال لیکلی دی، (۳۱) مخونه لري، په دغه مونوگراف کې د خوشال خان خټک پر پېژندگلوی، سرپېره د هغه وخت پر حالاتو هم لنډه رڼا اچول شوې ده.

۲۸- د ماشومانو د بد اخلاقی سببونه:

زرشاه حق یار پر ۱۳۵۵ل کال د پوهاند محمد فاضل تر لارښوونې لاندې لیکلی، نوموړی مونوگراف شپږ څپرکي لري او د ماشومانو د روزنې او همدارنگه پر ناوړه چارو د هغو د اخته کېدو پر سببونو خبرې شوې دي.

۲۹- د افغانستان د ثانوي ښوونځیو ازموینې:

شېر خان رښتین پر ۱۳۵۵ل کال د پوهندوی عطا الله روف تر لارښوونې لاندې په ۴۲ مخونو کې لیکلی دی. پر دغه اثر کې د افغانستان د ثانوي ښوونځیو په درسي میتود خبرې شوي دي.

۷۰- ښوونه او روزنه د اسلام له نظره:

عبد القیوم وزیر پر ۱۳۵۵ل کال د استاد دانش تر لارښوونې لاندې په (۷۹) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د اسلام له نظره پر ښوونه او روزنه خبرې شوي دي.

۷۱- د وردگو د قبیلې د واده او مړي دودونه:

محمد مبارک پر ۱۳۵۵ل کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په ۴۹ مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي مونوگراف کې د وردگو د قبیلې د مړي او ژوندي او د واده پر دودونو او رواجونو رڼا اچول شوې ده.

۷۲- په ننګرهار کې فولکوریکې کیسې:

عبدالروف پت یار پر ۱۳۵۵ل کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۱۲۰) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د ننګرهار ولایت (۹) فولکوریکې کیسې راټولې شوي دي.

۷۳- سرې لمبې:

سعد الله فيضي پر ۱۳۵۵ل کال ليکلی دی، (۸۳) مخونه لري او په دغه مونوگراف کې د ملا عبدالحنان حيرت پر ژوند او ټولنيزو شرايطو او اشعارو خبرې شوي دي.

۷۴- د امانې دولت د سقوط سببونه:

غلام احمد واک پر ۱۳۵۵ل کال د پوهندوی سيد سعدالدين هاشمي تر لارښوونې لاندې ليکلی دی. (۲۳) مخونه لري، په نوموړي مونوگراف کې د امانې دولت د ظهور په مقابل کې د بریتانوي ښکېلاک د مخالفتونو عوامل ترکتنې لاندې نيول شوي دي.

۷۵- زيتون په افغانستان کې:

بخت جمال پر ۱۳۵۵ل کال ليکلی دی. لارښود استاد يې محب الله رحمتي دی. په دغه مونوگراف کې په افغانستان کې د زيتون د حاصلاتو په باب معلومات راټول شوي دي.

۷۶- د لغمان ولايت د کلمان د سيمې معرفي:

عبدالمومن پر ۱۳۵۵ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۶) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د کلمان د سيمې، اقتصادي څرنگوالي او

جغرافيايي موقعيت او د سيمې د ځينو دودونو په باب څرگندونې شوي دي.

۷۷- د امان افغان جريدې خپرونې په سياسي، اقتصادي، اجتماعي او کلتوري ساحه کې: محمد صفر خواریکېس پر ۱۳۵۲ل کال ليکلی، لارښود استاد يې حبيب الرحمن هاله دی. (۳۹) مخونه لري. په نوموړي مونوگراف کې د (امان افغان) جريدې د خپر شوي ليکنو په باب ځينې معلومات راټول شوي دي.

۷۸- سيکان او د هغوی دودونه:

شفیق الله دردمل پر ۱۳۵۲ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۷۲) مخونو کې ليکلی دی. په ياد شوي مونوگراف کې د هندوستان سيکانو د کلتور او د هغو دودونو په باب ځينې معلومات راټول شوي دي.

۷۹- د مرکخېلو دود او دستور:

محمد صابر پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۲۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د مرکخېلو دود او دستور په باب په لنډه توگه رڼا اچول شوې ده.

۸۰- د پاینده محمد کره وال ژوند او ځینې شعرونه:
محمد سراب پر ۱۳۵۲ ال کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي
مونوگراف کې د پاینده محمد کره وال د ژوند او شاعرۍ په باب
څرگندونې راغلي دي.

۸۱- د غزني د قره باغ د سیمې منطقوي جغرافیه:
د قیوم داد حکیمزي له خوا پر ۱۳۵۲ ال کال لیکل شوی، لارښود
استاد یې پوهنوال حمید الله امین دی. د یادې شوي سیمې
جغرافیایي موقعیت یې څېړلی دی.

۸۲- د گوجري ژبې لغوي ذخیره:
عبدالطیف دلسوز پر ۱۳۵۲ ال کال د استاد عبدالشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي
مونوگراف کې د گوجرو د ژبې (گوجري) په باب لنډه معلومات
راغلي دي.

۷۳- په افغانستان کې د ښوونې او روزنې د ښه والي
لپاره لازمي طریقي:

گلبدين نېکمل پر ۱۳۵۶ل کال د عطا الله روف تر لارښوونې لاندې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د يادې شوې موضوع په باب څرگندونې شوي دي.

۸۴- د پکتيا ولايت د سيد کرم ولسوالۍ عمومي جغرافيه:

اشرف شريفې پر ۱۳۵۶ل کال د پوهنوال حميد الله امين تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، چې د سيد کرم ولسوالۍ عمومي جغرافيه په کې تشریح شوي ده.

۸۵- د منځنۍ پېړۍ او اسکولاستيکي افکار: د محمد اکبر ارينمل له خوا پر ۱۳۵۶ل کال په (۳۲) مخونو کې ليکل شوی دی. په دغه مونوگراف کې د افغانستان د منځنيو پېړيو د ټولنيز، اقتصادي جوړښت او د ښوونې او روزنې په باب لنډ معلومات وړاندې شوي دي.

۸۶- د ساووجي ژبې لغات: محمد نادر مشواني پر ۱۳۵۶ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د ساووجي ژبې ځينې وييونه (لغات) د هغو فونيتيک شکل او پښتو ماناوې راغلي دي.

۸۷- خبر په امان افغان کې:

سید امین مجاهد پر ۱۳۵۶ ال کال د محمد کاظم اهنګ تر لارښوونې لاندې بشپړ کړی دی، (۳۴) مخونه لري. په نوموړي مونوګراف کې د امان افغان جریدې د ځینو لیکنو فهرست او د نوموړي جریدې لنډه تاریخچه راغلي ده.

۸۸- د مزار درې د ادیت او شماش دودونه:

رحمت سید پر ۱۳۵۶ ال کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوګراف کې د مزار درې د ادیت او شماش د جغرافیې پیژندګلوي او د هغو د ځینو دودونو په باب معلومات راغلي دي.

۸۹- د ګوشتې ولسوالۍ دودونه:

عبدالجبار پر ۱۳۵۶ ال کال د پوهنمل محمد طاهر علمي، تر لارښوونې لاندې په (۱۹) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوګراف کې د ګوشتې ولسوالۍ د ځینو دودونو په باب خبرې شوي دي.

۹۰- د خوست محلي ګرڼې:

شازالي پر ۱۳۵۲ل کال د محمد طاهر علمي تر لارښوونې لاندې
په (۳۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د خوست د
خلکو يو شمېر عاميانه گړنې خپرل شوې دي.

۹۱- د بناغلي محمد داود سفرونه بهرنيو هېوادونو ته:
محمد شريف شاذ پر ۱۳۵۲ل کال د محمد کاظم اهنګ تر
لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف
کې د سردار محمد داود د سفرونو يادونه راغلي او هم د دې سفرونو
د موخو په باب رڼا اچول شوې ده.

۹۲- د سيد عبد الخالق کندهاري پېژندگلوي او د
اشعارو مجموعه:

عبد الطيف پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبد الشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې ليکلې دی، (۶۸) مخونه لري. په نوموړي
مونوگراف کې د سيد عبد الخالق کندهاري ژوند ليک او د هغه د
شعرونو بېلگې راغلي دي.

۹۳- د چپرهار د سيمې د ولسي شاعر اميرزاده
(خاکسار) د اشعارو مجموعه:

شپرزاده پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوگراف کې د امیرزاده لنډ ژوند لیک او د هغه د شعرونو بېلگې خوندي دي.

۹۴- د کونړونو ولایت بشري جغرافیه:

سید احمد پر ۱۳۵۲ل کال د پوهنمل دوکتور عبدالله (روحاني) تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د کونړونو د عمومي جغرافیې، ټولنیز څرنگوالي او د اداري تشکیلاتو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۹۵- د محمد باقي بادل (بارکزي) اشعار:

د عوذ بالله له خوا پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوگراف کې د یاد شوي شاعر لنډه پېژندنه او د کلام بېلگې خوندي دي.

۹۶- په شینوارو کې د کونه تیر غزا:

معروف شاه خان پر ۱۳۵۲ل کال د استاد رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوگراف کې د

شینوارو د غزا علتونه او د غزا د گډون کوونکو په باب معلومات
راغلي دي.

۹۷- د محمد نواب اشعار:

محمد ظاهر (همت) پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد
تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه
مونوگراف کې د محمد نواب پېژندګلوي، دهغه اشعارو په باب
تبصره او د شعرونو بېلګې راغلي دي.

۹۸- د شینوارو د سیمې اصطلاحات:

سید عیسی نېکمل پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد
تر لارښوونې لاندې په (۵۵) مخونو کې لیکلی دی. په دغه
مونوگراف کې د شینوارو د سیمې یو لړ عامیانه اصطلاحات ځای
شوي.

۹۹- د اشرف خان هجري په شعر کې ادبي تصلات

(باتې):

محمد گل کوچي پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې لیکلی دی. په دغه
مونوگراف کې د اشرف خان هجري په شعر کې تصلات څېړل شوي
دي.

۱۰۰- د یوه ولسي شاعر پېژندنه:

د عبدالاحد بنکاره له خوا پر ۱۳۵۲ل کال د دوکتور مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوگراف کې د ولسي شاعر حاجي محمد پر ژوند لیک او شاعري رڼا اچول شوي ده.

۱۰۱- د حضرت ولي پېژندنه او نظمونه يې:

فضل ولي ناگوار پر ۱۳۵۲ل کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د حضرت ولي پېژندنه او د هغه د نظمونو په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۲- د ارچې تجارت د کونړونو په ولایت کې:

د غلام قادر جلیلي له خوا پر ۱۳۵۲ل کال د عبداللہ روحاني تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوگراف کې د کونړونو ولایت پېژندنه، د ولایت جغرافیایي موقعیت او د ارچې د لرگیو د سوداګرۍ په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۳- د تګاب د سیمې نوي او زاړه شاعران:

گلداد بېژني پر ۱۳۵۲ کال ليکلی دی. لارښود استاد يې پوهاند عبدالشکور رشاد دی، (۲۸) مخونه لري. په نوموړي مونوگراف کې د تگاب د سيمې د څلورو تنو شاعرانو پېژندنه او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۱۰۴- د جانان فدوي هوتک پېژندنه او اثار:

محمد حنيف پر ۱۳۵۲ کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې ليکلی. په دغه مونوگراف کې د جانان فدوي پېژندگلوي او د شعرونو بېلگې خوندي دي.

۱۰۵- د زابل ولايت د بادامو او انگورو توليد او تجارت:

د سيد علي هوتک له خوا پر ۱۳۵۲ کال د حميد الله امين تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکل شوی دی. په دغه مونوگراف کې لومړی د زابل ولايت د جغرافيه په باب خبرې شوي، بيا د اوسېدونکو د اقتصادي حالت او هم په اقتصاد کې د بادامو پراهميت او د هغو پر تجارت خبرې شوي دي.

۱۰۶- د ولسي شاعر بهاو جان پېژندنه:

محمد عارف پېژاند پر ۱۳۵۲ کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې ليکلی دی، چې په کې د سيد بهاو جان پېژندگلوي او د شعرونو بېلگې خوندي دي.

۱۰۷- د پښتو ادب طالبان:

ذکریا ملاتړ پر ۱۳۵۲ ال کال د پوهندوی دوکتور گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۲۳) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د پښتو ادب (۲۲) طالبانو په باب معلومات راغلي دي.

۱۰۸- د پښتو ژبې د ځینو ولسي شاعرانو پېژندگلوي:

محمد معین باجوړي پر ۱۳۵۲ ال کال د گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، چې (۴۱) مخونه لري. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې د (۱۸) تنو شاعرانو پېژندگلوي او د کلام بېلګې راغلي دي.

۱۰۹- د کندهار په سیمې کې کرکې:

محمد رحیم سلطاني پر ۱۳۵۷ ال کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د کندهار د خلکو په فولکور کې کرکې خپرل شوي دي.

۱۱۰- د بېسوادۍ د مسلې حل په افغانستان کې:

خوشحال یاسیني پر ۱۳۵۷ ال کال ليکلی دی. دا مونوگراف پنځه برخې لري، په هره برخه کې يې د سواد د گټې او د بېسوادۍ د له منځه وړلو لارې چارې څه نا څه په گوته شوې دي.

۱۱۱- د نوم صرف (نوم گړپوهه):

نصرالله ناصر پر ۱۳۵۷ ال کال د پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د نوم پر صرف باندې خبرې شوې دي او د نوم ډولونه هم په گوته شوې دي.

۱۱۲- د شينووارو ولسي ادب:

تاج محمد پر ۱۳۵۷ ال کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۵) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د شينووارو ولسوالۍ پر ولسي ادب رڼا اچول شوې ده.

۱۱۳- د گرشک د خلکو گړنی ادب:

سخيداد هلمندي پر ۱۳۵۷ ال کال د پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د گرشک د خلکو ولسي اصطلاحات څېړل شوي او بېلگې يې راوړل شوې دي.

۱۱۴- ټولنيزه پراختيا:

فيض محمد فياض پر ۱۳۵۷ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې ټولنيزه پراختيا له علمي نړۍ ليد او د هغه د مخالف فکر د واپړو له مخې خپرل شوي ده.

۱۱۵- اجتماعي انقلابونه او ښوونې روزنې سره د هغو

اړيکي:

سراج الدين پر ۱۳۵۷ل کال د رڼا گل رڼا تر لارښوونې لاندې په (۲۱) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې پر ښوونه او روزنه باندې د ټولنيزو بدلونونو اغېزې خپرل شوي دي.

۱۱۲- د تره خپلو گړدود:

مصطفی نژدې پر ۱۳۵۷ل کال د دوکتور مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی، چې د تره خپلو د گړدود په باب معلومات په کې راغونډ شوي دي.

۱۱۷- د شوروي اتحاد د مطبوعاتو سيستم:

زلمي هېوادمل پر ۱۳۵۷ل کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې لاندې په (۱۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د

شوروي اتحاد د مطبوعاتو، راډيو او ټلويزيون په باره کې په لنډيز سره معلومات راوړل شوي دي.

۱۱۸- د ممتاز کارگر اشعار:

نادرخان پر ۱۳۵۷ل کال د دوکتور مجاور احمدزيار تر لارښوونې لاندې په (۴۴) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د ممتاز کارگر ژوندليک او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۱۱۹- د حيات الله بشري اشعار:

نورمحمد پر ۱۳۵۷ل د مجاور احمدزيار تر لارښوونې لاندې په (۲۱) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د شاعر پېژندگلوي او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۱۲۰- د حصارک غلجايي د ولسوالۍ بشري جغرافيه:

زلمي داد پر ۱۳۵۷ل کال د لطف الله ساپي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د حصارک د ولسوالۍ پر ټولنيز ژوند، اداري تشکيلاتو، دود او دستور باندې رڼا اچول شوې ده.

۱۲۱- بنځه په پښتو منثورو ادبياتو کې:

امير محمد پاخون پر ۱۳۵۷ ال کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د نسخې د ټولنيز او طبقاتي ژوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۲- د شغني ژبې فولکور (گړنی ادب):

دلبر شاه سرچشمه پر ۱۳۵۷ ال کال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلی دی. نوموړی مونوگراف درې څپرکي لري، چې په هر څپرکي کې يې د شغنان د خلکو د ولسي ادب او ټولنيز ژوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۳- د تگا ولسوالۍ د خلکو گړنی ادب:

محمد ابراهيم پر ۱۳۵۷ ال کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلی دی. نوموړي مونوگراف کې د تگا ولسوالۍ جغرافيايي موقعيت، ټولنيزه او اقتصادي بڼه او پر ولسي ادب رڼا اچول شوي ده.

۱۲۴- د حميد د شاه گدا په مثنوي کې د قافيې د عيبونو

مطالعه:

خان اباد پر ۱۳۵۷ ال کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر
لارښوونې لاندې په (۲۷) مخونو کې ليکلې دی. دې مونوگراف کې
د حميد د ياد شوي اثر د قافيې نيمگړتياوې په گوته شوې دي.

۱۲۵- د غلام حسين پېژندگلوي او اشعار:

محمد عمر دايمزي پر ۱۳۵۷ ال کال د نور محمد غمجن تر
لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف
کې د غلام حسين ژوند ليک او د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۱۲۲- په پکتيا کې ډله بيزه مفاهيمه او د هغې وسايل:

عزيز خان عدلي پر ۱۳۵۷ ال کال د حبيب الرحمن هاله تر لارښوونې
لاندې په (۳۸) مخونو کې ليکلې دی. نوموړی مونوگراف پنځه
خپرکي لري او د پکتيا ولايت د مطبوعاتو په باب په کې معلومات
راغونډ شوي دي.

۱۲۷- د سيد اباد د ولسوالۍ انگېرنې او کړنې:

محمد اصف پر ۱۳۵۷ ال کال د دوکتور مجاور احمد زيار تر
لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي
مونوگراف کې د سيد اباد د ولسوالۍ لنډه پېژندنه او د هغې
سيمې د کړنو او انگېرنو په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۸- د گلستان د ولسوالۍ جغرافيايي څېړنه:

عبدالعزیز اکرمي پر ۱۳۵۷ل کال د محمد ظریف ظریفی تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د گلستان د ولسوالۍ جغرافيايي موقعیت او بشري او اقتصادي بڼې په باب معلومات راغلي دي.

۱۲۹- د ننگرهار ولایت د غني خپلود ولسوالۍ

اصطلاحات:

داود شاه خوشال پر ۱۳۵۷ل کال د حبیب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، چې د غني خپلود ولسوالۍ عامیانه اصطلاحات په کې راغلي دي.

۱۳۰- کیسې:

عاصم شرر پر ۱۳۵۷ل کال د زبورالدین زبور تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې څلور فولکوریکي کیسې راټولې شوي دي.

۱۳۱- د دولت تطبیقي شکل په افغانستان کې:

د مسافر له خوا پر ۱۳۵۷ل کال د لطف الله ساپي تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې ليکلی شوی دی. په دغه مونوگراف کې د دولت د تاسيس، منشا، ماهيت او ښو په باب معلومات راټول شوي دي.

۱۳۲- د نجونو او هلکانو روابط د پوهنتون په ساحه کې: عاليې تنوير پر ۱۳۵۷ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د تحصيل په دوره کې د پوهنتون په ساحه کې د هلکانو او نجونو، يا ښځو او نارينه وو اړيکي تر بحث لاندې نيول شوي دي.

۱۳۳- د محمد عثمان د اشعارو مجموعه او ژوند پېښې: نظام الدين پر ۱۳۵۷ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې ليکلی دی، چې د شاعر ژوندليک او د شعرونو بېلگې په کې خوندي دي.

۱۳۴- بالابلوک د ولسوالۍ گړنی ادب: غلام سخي پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د يادې

شوي ولسوالۍ پر جغرافيايي موقعيت، ټولنيزو اړخونو او ځينو عاميانه اصطلاحاتو خبرې شوي دي.

۱۳۵- د وزيرستان د برملي پښتني دودونه:

الياس وزيرې پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د وزيرستان د برملي ځينې پښتني دودونه معرفي شوي دي.

۱۳۶- د تاريخي ماترياليزم د څلورو مفاهيمو لنډه

توضیح:

داود سرلوي پر ۱۳۵۸ل کال په (۵۵) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د ماترياليزم ځينې موضوعات څېړل شوي دي.

۱۳۷- د چک ولسوالۍ شفاهي ادبيات:

خرم دل پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د وردگو د ولايت پېژندنه، د چک ولسوالۍ پېژندنه او همدارنگه د نوموړي ولسوالۍ د خلکو پر شفاهي ادبياتو خبرې شوي دي.

۱۳۸- د حميد په دېوان کې تلمیح:

رحمت الله پر ۱۳۵۸ کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د حميد مومند پر پېژندنې سربېره د هغه په شعرونو کې د تلميح ادبي صنعت په گوته شوی دی.

۱۳۹- د کارگرې طبقې نوي ډول گوند:

مثل خان نثار پر ۱۳۵۸ کال د توريالي (دايم) تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د کارگرې طبقې گوند په باب معلومات راغلي دي.

۱۴۰- په سراج الاخبار کې د پښتو ادبياتو ونډه:

حبيب الرحمن زلمي پر ۱۳۵۸ کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د سراج الاخبار لنډه تاريخچه او په دې جريده کې د پښتو ليکنو نيولیک راغلی دی.

۱۴۱- مېرمن حميده او د هغې اشعار:

بريالي زهير باجوړي پر ۱۳۵۸ کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د مېرمن حميدې د نثر او نظم بېلگې راغلي دي.

۱۴۲- د ښځينه لنډيو غنايي عشقي برخه:

د سپوږمۍ له خوا پر ۱۳۵۸ل کال د نور محمد عمجن تر لارښوونې لاندې په (۴۴) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوگراف کې د بنځینه لنډیو عشقي برخه د الفبا په ترتیب (بېلتون، وصال، د یار خاطر، سپوږمۍ او د مینانو دنیا) په باب معلومات وړاندې شوي دي.

۱۴۳- د الینگار ولسوالۍ د نیازيو د قوم کلیوالي لوبې:
د صدیق راشو جان له خوا پر ۱۳۵۸ل کال د نور محمد عمجن تر لارښوونې لاندې لیکل شوی، چې د نیازيو د قوم یو شمېر سیمه ییزې لوبې یې تشریح کړي دي.

۱۴۴- د شوروي اتحاد د ځینو معاصرو لیکوالو بیوگرافي:
شاه صنم پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې لیکلی دی. په یاد شوي مونوگراف کې د ((شوروي اتحاد) د څوارلسو لیکوالانو بیوگرافي راغلې ده.

۱۴۵- د کونړ ولایت د نرنګ علاقه دارۍ کلیوالي ورزشي لوبې:

غلام حسين پر ۱۳۵۸ ال کال دنور محمد غمجن تر لارښوونې
لاندې په (۵۲) مخونو کې ليکلی دی او د يادې شوې علاقه دارۍ
ځينې ورزشي لوبې يې په کې راوړې دي.

۱۴۲- د خراسانيانو نهضت د عربو په مقابل کې:
ظابط الله پر ۱۳۵۸ ال کال د پاينده محمد سرهنگ تر لارښوونې
لاندې په (۸۴) مخونو کې ليکلی دی، چې د عربو پر وړاندې د
خراسانيانو د مبارزو څرگندونه په کې شوې ده.

۱۴۷- دنارينه ووله خوا بنځو ته غنايي لنډۍ:
وړانگې پر ۱۳۵۸ ال کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې
په (۲۱) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د الفبا په
ترتيب د نارينه ووله خوا بنځو ته غنايي لنډۍ راوړل شوې دي.

۱۴۸- وزيرستان وپېژنئ:
بخت مير وزير پر ۱۳۵۸ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۲۰) مخونو کې ليکلی دی، چې د وزيرستان جغرافيايي
موقعيت، د هغه ځای ژبه، کرڼه او ځينې دودونه په کې بيان شوي
دي.

۱۴۹- د گیلان په ورځنیو خبرو اترو کې ځینې نادر لغتونه:

عبدالرزاق پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۵) مخونو کې لیکلی دی، چې د گیلان د سیمې ځینې نادر لغتونه په کې راغلي دي.

۱۵۰- پښتو ادبیات له ۱۴۵۰ څخه تر ۱۲۹۷ پورې:

آصف بهاند پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د یاد شوي عصر عمومي وضعې ته یوه کتنه، د پښتو د نشر او نظم ځانګړتیاوې، د صنعتي انقلاب اغېزې او د ځینو لیکوالو د نظم او نثر بېلګې راوړل شوي دي.

۱۵۱- د خوشال خان سیاسي موضع:

محمد اسمعیل پر ۱۳۵۸ل کال د زبورالدین زبور تر لارښوونې لاندې په (۵۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د خوشال خان ژوند لیک، د بند دوره، د ځوانۍ دوره، مبارزې، د بند علتونه، له مغلو سره جنگ او د خوشال سیاسي او ټولنیز موقف بیان شوي دي.

۱۵۲- د شیکل په شینوارو کې د ځمکې د وېش سیستم:

شېرزمين پر ۱۳۵۸ل کال د حکيم تنيوال تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلې دى. په نوموړي مونوگراف کې د کونړ ولايت د شيگل د سيمې جغرافيايي موقعيت تاريخچه او د ځمکو د وېش سيستم څېړل شوی دى.

۱۵۳- پښتو ادبياتو ته د ثور انقلاب په رڼا کې يوه کتنه: خالق رشيد پر ۱۳۵۸ل کال د جاج پښتون زوى تر لارښوونې لاندې ليکلې دى، (۴۴) مخونه لري. دا مونوگراف دوه برخې لري چې له لرغونې دورې څخه تر ۱۳۵۷ل کال او بيا له ۱۳۵۷ څخه تر ۱۳۵۸ کاله پورې پښتو ادبياتو ته په کې کتنه شوې ده.

۱۵۴- د ورگون د ولسوالۍ سيمه بيزه جغرافيه: حفيظ الله وزير پر ۱۳۵۸ل کال د محمد ظريف تنيوال تر لارښوونې لاندې په (۷۲) مخونو کې ليکلې دى. په نوموړي مونوگراف کې د ورگون بشري، فزيکي او اقتصادي بڼې بيان شوي دي.

۱۵۵- د خلق په جريده کې د علمي مضامينو فهرست: مکمل پر ۱۳۵۹ل کال د جاج پښتون زوى تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلې دى. په نوموړي مونوگراف کې په ياد

شوي جریده کې د علمي لیکنو عنوان، لنډیز او د لیکوال نوم راوړل شوي دي.

۱۵۲- د تعلیمي نصاب په رڼا کې د پښتو ژبې تاریخي

سیر ته یوه کتنه:

گل محمد پر ۱۳۵۹ل کال د نور احمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د تعلیمي نصاب په باب خبرې شوي او هم د ځینو لیکوالو د تعلیمي نصاب کتابونه معرفي شوي دي.

۱۵۷- د پښتو په شفاهي ادبیاتو کې د حماسي لنډیو یوه

برخه:

د وړمې یوسفی له خوا پر ۱۳۵۹ل کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو لیکل شوی دی، چې په کې یو شمېر حماسي لنډی او د هغو د ځینو لغتونو مانا راوړل شوي دي.

۱۵۸- د پښتني بڼخې تصویر په لنډیو کې:

زرغوني عزیز وردگ پر ۱۳۵۹ل کال په (۵۸) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې هغه لنډی راوړل شوي چې د بڼخو د ژوند څېره په کې ځلېږي.

۱۵۹- د پښتنو بڼخو مبارزې:

اليونيس قیوم پر ۱۳۵۹ل کال په (۵۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د افغانستان د بنځو ټولنيز موقف، په ملي مبارزو کې د هغوی ونډه او بيا د (۱۳) مبارزو بنځو معرفي د دوی فکري او ادبي کارونه او د هغوی د شعرونو بېلگې راغلي دي.

۱۲۰- پښتني شاعرانې:

حبيبي پر ۱۳۵۹ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۰) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې (۱۷) تنه پښتني شاعرانې معرفي شوي دي.

۱۲۱- په کندهار کې پښتني دودونه:

د زينب فروغ له خوا پر ۱۳۵۹ل کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې ليکلی شوی دی، چې د کندهار ولايت ځينې پښتني دودونه په کې معرفي شوي دي.

۱۲۲- د فراه د سمیې پښتني دودونه:

پر ۱۳۵۹ل کال د عبدالرزاق له خوا په (۳۵) مخونو کې ليکل شوی دی، چې د فراه ولايت ځينې دودونه په کې معرفي شوي دي.

۱۲۳- د خوشال په غزلياتو کې ښکلا:

غلام مصطفیٰ نردي پر ۱۳۵۹ ال کال د ډاکټر زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۵۸) مخونو کې ليکلی دی، چې د خوشال په شعرونو کې حسن، مينه، عشق، هنر او اقتصادي موقف په کې څېړل شوی دی.

۱۲۴- د دولت لوانې په دېوان کې د نومونو برخه:

محمد صابر حقمېل پر ۱۳۲۰ ال کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۵۳) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د دولت لوانې په دېوان کې د راغليو نومونو لکه د مېړيو، گلانو او مرغانو يادونه شوې ده.

۱۲۵- سترگې:

فاطمې اسد حسيني پر ۱۳۲۰ ال کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې هغه لنډې د القبا په حساب راوړل شوي، چې سترگې په کې يادې شوې دي.

۱۲۲- د خوست په خبرو اترو کې نادر لغات:

گلاب خان پر ۱۳۲۰ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې په

ورځنيو خبرو کې د خوست ځينې نادر لغات په گوته شوي او بيا
تشریح شوي دي.

۱۲۷- يو لړ هغه لنډې چې د بنځو له لوري په محروميت
کې ويل شوي:

هما اختري پر ۱۳۲۰ل کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې
په (۳۵) مخونو کې ليکلې دی او هغو لنډيو ته په کې اشاره شوې،
چې د ژوند د ځينو برخو د محروميت په نتيجه کې د بنځو له خوا
ويل شوي دي.

۱۲۸- د کونړ ولايت په باره کې عمومي معلومات:

محمد قدیر پر ۱۳۲۰ل کال د نور محمد غمجن تر لارښوونې لاندې
په (۳۴) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د کونړ
ولايت جغرافيايي موقعيت، د خلکو پېژندنه، تاريخي سوابق،
زراعت، کرنې، اداري تشکيلات او ټولنيزو دودونو په باب ځينې
معلومات راغلي دي.

۱۲۹- د کرکو او کړو د پيدا ايښت عوامل او ډولونه:

نواز پر ۱۳۲۰ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په
(۳۳) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د کرکو او

کړنو په باب ځینې معلومات راغلي دي، لکه: له یو چا څخه کرکه، له ناروغۍ څخه کرکه او داسې نورې بېلگې.

۱۷۰- فولکوري طب:

حضرت گل احساس پر ۱۳۲۰ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د فولکوري طب په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۷۱- د مقرر د گیلان علاقه داری د واده دودونه:

محمد عمر گیلاني مقرري پر ۱۳۲۱ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۲۸) مخونو کې لیکلی دی او د یادې شوي سیمې د واده دودونه په کې بیان شوي دي.

۱۷۲- په پښتو لنډیو کې شونډې، خوله، خالونه او مخ:

نظیفې پر ۱۳۲۱ل کال د بایزید اخک تر لارښوونې لاندې په (۲۷) مخونو کې لیکلی دی او هغه لنډۍ په کې راغلي دي، چې یاد شوي موضوعگانې په کې یادې شوي دي.

۱۷۳- د محمد جان فنا ادبي ټوټې:

کاملې پښېمان پر ۱۳۲۱ل کال د لطیف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د محمد جان

فنا ژوند ليک د هغه اثار او تالیفاتو پېژندنه او د هغه یو لړ ادبي
توتی راغلي دي.

۱۷۴- د لوگر دودونه:

آصفی احمدزی، پر ۱۳۲۱ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د لوگر
جغرافیایي موقعیت او د هغه ځای ځینې پښتني دودونه بیان شوي
دي.

۱۷۵- د کونړونو ولسي شاعران:

سید محی الدین پر ۱۳۲۲ل کال د زبورالدین زبور تر لارښوونې
لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د کونړ
د سیمې یو شمېر ولسي شاعران او د هغوی د ځینو شعرونو بېلگې
راوړل شوي دي.

۱۷۶- د کلیوالو پر ورځني ژوند د فولکور اغېزه:

غوتی، خاورې پر ۱۳۲۲ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۱۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د
کلیوالو د مېراني، اتلولی، زپورتیا او ټولنیز ژوند په باب
معلومات راغلي دي.

۱۷۷- په فولکور کې د کیسې ماهیت او وظیفه:

زرغونې احمدزی پر ۱۳۶۲ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د اتلانو د کیسو په باب یو لړ معلومات راغلي دي.

۱۷۸- خوشال خان د پخوانیو او اوسنیو شاعرانو په نظر

کې:

خدا ایداد پر ۱۳۶۳ل کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې لیکلی دی، (۵۳) مخونه لري. په دغه مونوگراف کې لومړی د خوشال د ملي مبارزو په باب یو لړ معلومات راغلي او بیا د خوشال په باب د پخوانیو او اوسنیو شاعرانو نظرونه راوړل شوي دي.

۱۷۹- د دولت لوانې په دېوان کې قافیوي نیمګړتیاوې:

عزیزالله پاک جبار خېل پر ۱۳۶۳ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د دولت لوانې د دېوان ځینو قافیوي نیمګړتیاوو ته نغوته شوې ده.

۱۸۰- په اندرو کې د واده دودونه:

مهتاب الدين وحدت پر ۱۳۶۴ل کال د پوهنیار جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه

مونوگراف کې د غزني ولايت د اندرو ولسوالۍ د واده دودونه
تشریح شوي دي.

۱۸۱- کلمه داره روپۍ:

عزیزې شېرزاد پر ۱۳۲۴ل کال د دوکتور زبورالدين زبورتر
لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف
کې کلمه داره روپۍ (ډرامې) خبرې شوي.

۱۸۲- د خوشال په دېوان کې د حينو خايونو نومونه:

ذکريا پر ۱۳۲۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په
(۲۹) مخونو کې ليکلې دی. په دې مونوگراف کې د خوشال په
غزلونو، رباعياتو او قصایدو کې د مهمو خايونو نومونه په گوته
شوي دي.

۱۸۳- د روښاني نهضت بېل بېل اړخونه:

محمدرسول باوري پر ۱۳۲۴ل کال د استاد ضمير ساپي تر
لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف
کې د بايزيد روښان ژوند ليک، مبارزې، اثار، مذهبي عرفاني اړخ
او ملي فکر بيان شوي دي.

۱۸۴- د خوشال خان ژوند ليک:

محمد قدوس پر ۱۳۲۴ل کال د گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د خوشال د کوچنيوالي دوره، د ژوند ځينې پېښې او د کورنۍ په باب معلومات راغلي دي.

۱۸۵- د خوشال خان په اشعارو کې د ازادۍ انعکاس او د ازادۍ له اوسني مفهوم سره د هغه پرتله:
حکيم محمد خاورين پر ۱۳۲۴ل کال د گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۵۵) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د خوشال خان په شعرونو کې د ازادۍ موضوع څېړل شوي ده او د هغه يو شمېر حماسي شعرونه هم راوړل شوي دي.

۱۸۲- د تاريخ په پورېو کې د پښتو هنري ادبياتو ته يوه کتنه:

داد محمد راسا پر ۱۳۲۴ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۲۲) مخونو کې ليکلې دی. په ياد شوي مونوگراف کې د لرغونې دورې د ادبياتو او شاعرانو او همدارنگه د معاصرې دورې د ادبياتو او شاعرانو په باب يو لړ معلومات راغلي دي.

۱۸۷- د سيد جمال الدين افغان ژوند او مبارزې:

پر ۱۳۲۴ کال محمد عارف طاهر د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د سيد جمال الدين افغان د ژوند او مبارزو په باب يولړ معلومات راغلي دي.

۱۸۸- د لرغوني مصر، يونان او روم په افسانو کې د خلقت مفکوره:

محمد قاسم هيله من پر ۱۳۲۴ کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د لرغوني مصر تاريخچه او په افسانو کې د ارباب الانواعو خلقت څېړل شوی دی.

۱۸۹- په پښتو معاصرو ادبياتو کې ځينې ريالستيکي موضوعات:

د شمس الله مجر له خوا پر ۱۳۲۴ کال د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی شوی دی. په دغه مونوگراف کې د رياليزم په هکله، د ريالستيکي هنر او د رنساس د دورې د رياليزم په باب معلومات ليکل شوي دي، دغه راز د استاد الفت، اجمل خټک او سليمان لايق په اثارو کې ځينې ريالستيکي افکار څېړل شوي دي.

۱۹۰- په پښتو ادب کې د مولوي صالح محمد ونډه:

اسدالله کاروان پر ۱۳۲۴ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د مولوي صالح محمد ژوند لیک او اثارو په باب معلومات راغلي دي.

۱۹۱- دلعل گل شاعر پېژندنه:

محمد نذیر بري پر ۱۳۲۴ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د لعل گل د کورني ژوند او د شعر د ویلو د عواملو په باب معلومات راغلي دي او هم د شاعر د شعرونو بېلگې په کې راوړل شوي دي.

۱۹۲- د حمید په دېوان کې بدیع صنایع:

حضرت یوسف افتخار پر ۱۳۲۴ ال کال د جلال الدین خان تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د حمید په دېوان کې بدیع صنایع په ترتیب سره ښوول شوي دي.

۱۹۳- پښتو منظومې کیسې:

عبدالغني اقبال پر ۱۳۲۴ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې
لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې (۹)
منظومې او مشهورې فولکورې کيسې ليکل شوي دي.

۱۹۴- په پښتو منظوم ادب کې د نظم شکلي ډولونه:
سيد کريم ملگري پر ۱۳۲۴ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې
لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې ځينې
شعري فورمونه لکه: مربع، رباعي، مثنوي، قصيده، مخمس او
داسې نور تشریح شوي دي.

۱۹۵- چاربيتته او د هغې ډولونه:
عاشق الله فریاد پر ۱۳۲۴ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې
لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې د
چاربيتو پر فورم باندې رڼا اچول شوې ده او هم د چاربيتو بېلگې
راوړل شوي دي.

۱۹۶- د لنډ داستان پيدا ايښت:
نفيسي طوطا خېل پر ۱۳۲۴ل کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې
لاندې په (۳۵) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې د
لنډې کيسې ځانگړنې او پړاوونه بيان شوي دي او اوسنۍ لنډې
کيسې ته په کې هم کتنه شوې ده.

۱۹۷- د ادیپوس افسانه او پر هغې یوه انتقادي تبصره:
گل غوتی، نایب خپل پر ۱۳۶۴ل کال د جاج پښتون زوی تر
لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې لیکلی دی، په دغه مونوگراف
کې د یونان لنډه تاریخچه او د ادیپوس پاچا د کیسې مضمون
لیکل شوی دی.

۱۹۸- په ولسي ادب کې د جمعه گل د اشعارو دریغ:
د احمدشاه وینس له خوا پر ۱۳۶۴ل کال د زبورالدین زبور تر
لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي
مونوگراف کې د شاعر پېژندګلوي، د هغه چاپېریال، د هغه په شعر
کې انځورونه بیان او د شعرونو بېلګې راوړل شوي دي.

۱۹۹- په پښتو ادبیاتو کې د ناول پیداښت:
شریفی احمدزی کوچی پر ۱۳۶۴ل کال د زبورالدین زبور تر
لارښوونې لاندې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د ناول ډولونه،
ځانګړنې او په پښتو ادب کې د ناول په باب خبرې شوي دي.

۲۰۰- پښتو د امیر شېرعلي خان په دوره کې:
مامور مموزي پر ۱۳۶۴ل کال د جلال الدین خان تر لارښوونې
لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې پښتو
ژبه د امیر شېرعلي خان په دوره کې د پوځي او رسمي ژبې په توګه

څپرل شوي ده او د هغه وخت سياسي او اقتصادي اوضاع هم تر
څپرني لاندې نيول شوي ده.

۲۰۱- يوسفزي د خوشال بابا په نظر:

عبدالغني بشردوست پر ۱۳۲۴ل کال د محمد صابر خويشکي تر
لارښوونې لاندې په (۳۵) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي
مونوگراف کې د خوشال د ژوند حالات، د سوات يوسفزي او د
هغوی ژوند او د خوشال او يوسفزيو ترمنځ مناسبات څپرل شوي
دي.

۲۰۲- د پرامېته داستان ته يوه انتقادي کتنه:

جانانې ځاځي پر ۱۳۲۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۵۵) مخونو کې ليکلی دی او د پرومېتي پر داستان يې
يوه انتقادي تبصره کړې ده.

۲۰۳- مومن خان او شيرينو:

هنګامي ظاهر پر ۱۳۲۴ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د
داستان اصلي متن، د لغتونو څېړنه، د ځايونو نومونه او د
فولکورې عباراتو څېړنه راغلي ده.

۲۰۴- نمر و او تاج محمد:

ماه جبیني لمر پر ۱۳۲۴ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د دغه منظوم داستان د نظم د برخې وزن و قافیه، د لغتونو څېړنه، د ځایونو نومونه، د شعر ساده ګې او د داستان د موضوع څېړنه راغلي ده.

۲۰۵- د قصیدې وده او پیدایښت:

محبوبې پر ۱۳۲۴ ال کال د جلال الدین تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د قصیدې تعریف او د غوریانو روښانیانو او خوشال په دوره کې د قصیدې په باب معلومات راټول شوي دي.

۲۰۶- د الفت په نثر کې د لنډې کیسې بېلګې:

نفس گل شریفې پر ۱۳۲۴ ال کال د محمد صابر خویشکي تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونوگراف کې د الفت ژوند لیک، د الفت په نثر کې دلنډو کیسو ځانګړتیاوو او د نثر بېلګې راوړل شوي دي.

۲۰۷- اویرجل د اینیا د تحلیل او د روم تشکل:

د راحلي احمدي وردګ له خوا د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۲۴ ال کال لیکل شوی، چې (۳۱) مخونه لري. په دغه

مونوگراف کې د تیرای او سپار تا ترمنځ د لس کلن جنگ علتونه بیان شوي دي.

۲۰۸- په فولکور مجله کې د پښتني فولکور انعکاس:
زرلښتې اوریا خپلې پر ۱۳۲۵ ال کال د پوهنمل بايزيد اخک تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې هغو ليکنو ته اشاره شوې، چې د پښتني فولکور په باب په فولکور مجله کې خپرې شوي دي.

۲۰۹- په سراج الاخبار کې د پښتو شعر:
محمد شاه پور احمدزي پر ۱۳۲۵ ال کال د دوکتور زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۷۸) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې په سراج الاخبار کې د پښتو شعر د خپرېدو او خومره والي په باب معلومات راغلي دي.

۲۱۰- د کندهار مجلې فهرست د تاسيس له وخته تر ۱۳۵۲ ال کال پورې:

سردار محمد راستمل پر ۱۳۲۵ ال کال د دوکتور زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۴۱) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د کندهار مجلې نيولیک راغلی (د ليکوال نوم او د ليکنې سرليک).

۲۱۱- د روښان د مبارزې تصوفي اړخ:

نسيمې فقير پر ۱۳۲۵ ال کال د پوهنمل محمدصابر خويشکي تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلی دی. دا مونوگراف دوه څپرکي لري، په لومړي څپرکي کې يې د روښان پېژندنه او په دويم کې يې د روښاني تصوف د اتو مرحلو په باب خبرې شوي دي.

۲۱۲- د بي بي نېکبختي مموزي ژوند او ادب:

صاحب گل مموزي پر ۱۳۲۵ ال کال د دوکتور زېورالدين زېورتر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د بي بي نېکبختي پر ژوند ليک سر بېره د هغې پر ادبي ژوند هم رڼا اچول شوې ده.

۲۱۳- د گيلگه مېش حماسه او د هغې څېړنه:

مصري خان کليوال پر ۱۳۲۵ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د گيلگه مېش د حماسې پيداينست او مضمون شامل دی.

۲۱۴- د چغه سراي نرځونه او دودونه:

مرسلين روغوال پر ۱۳۲۵ ال کال د پوهندوی جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي

مونوگراف کې د چغه سرای د پېژندگلوی او دودونو په باب
معلومات راغلي دي.

۲۱۵- د کوهدامن د داودزو اجتماعي، تاريخي او ادبي
فعاليت:

وجيهې داودزی پر ۱۳۲۵ل کال د زبورالدين زبور تر لارښوونې
لاندې په (۲۲) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د
سيمي د داودزيو ټولنيز، تاريخي او ادبي فعاليتونه ياد شوي دي.

۲۱۲- د مستوري شال شاعري:

سيد محقق پر ۱۳۲۵ل کال د پوهندوی ډاکټري زرغونې زبور تر
لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي
مونوگراف کې د پښتني شاعري (مستوري شال) پر ادبي ژوند رڼا
اچول شوې ده.

۲۱۷- د خوشال په کلياتو کې ادبي صنايع:

فهيمي هاشمي پر ۱۳۲۵ل کال د پوهندوی جلال الدين تر
لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف
کې د خوشال ژوند ليک، اثار او د هغه په کلياتو کې ادبي صنايع
په گوته شوي دي.

۲۱۸- د ماشوم ادبيات:

سدو ټکنې پر ۱۳۲۵ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلې دي. د ماشومانو د ادبياتو په باب معلومات په کې راغلي دي.

۲۱۹- پر نظم باندې ختيځې کيسې او اسطوري:

مياجان مشفق پر ۱۳۲۵ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې (۱۲) افسانوي کيسې راغلي دي.

۲۲۰- د پښتو ژبې باقاعده او بې قاعده مصدرونه:

نورس امرخېل پر ۱۳۲۵ل کال د نورا احمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې د پښتو باقاعدي او بې قاعدي مصدرونو ته گوته نيول شوې ده.

۲۲۱- د پښتو ژبې د باقاعده او بې قاعده لغاتو مجموعه

چې مصدر يې په (يدل) ختمېږي:

زرغونې برېښ پر ۱۳۲۵ل کال د پوهندوی نورا احمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې د باقاعده او بې قاعده لغتونو تشریح راغلي ده.

۲۲۲- د بهايي جان په اشعارو کې ادبي صنايع:

محمد داود ساپي پر ۱۳۲۵ل کال د پوهندوی جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۴۸) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د بهايي جان پر ژوند ليک سربېره د هغه په شعرونو کې ادبي صنايع هم بنوول شوي دي.

۲۲۳- په معاصرو هنري پښتو ادبياتو کې د وینښ

ځلميانو د خپرونو او اثارو تحليل:

زرغونې درانۍ پر ۱۳۲۵ل کال د پوهنوال گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې ليکلی دی. نوموړي مونوگراف کې د وینښ ځلميانو له جملې څخه د پښتو ادبياتو تحليل او په دويمه برخه کې د گل پاچا الفت د اثارو تحليل راغلی دی.

۲۲۴- د ماه رڅې ناول ته لنډه انتقادي کتنه:

پروين منگل پر ۱۳۲۵ل کال د پوهنوال گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۵۴) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د سيد راحت زاخېلي د (ماه رڅې ناول) ته يوه انتقادي کتنه شوې ده.

۲۲۵- د ننګرهار د مجلې فهرست:

شاه ولي پر ۱۳۲۵ ال کال د دوکتور زيورالدين زيور تر لارښوونې لاندې په (۵۰) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې د ننگرهار مجلې د ليکنو فهرست (د ليکوال نوم او د ليکنې سرليک) برابر شوي دي.

۲۲۲- د رحمان بابا په دېوان کې ادبي صنايع: بي بي حيا خلای، پر ۱۳۲۵ ال کال د پوهندوی جلال الدين تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف کې د رحمان بابا پر پېژندگلوی، سر بېره د هغه په دېوان کې ادبي صنايع هم په گوته شوي دي.

۲۲۷- په معاصر پښتو شعر کې ملي او مترقي افکار: محمد حکيم تڼيوال پر ۱۳۲۵ ال کال د پوهنوال زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې په (۸۰) مخونو کې ليکلې دي. نوموړی مونوگراف درې څپرکي لري، چې د پښتو د معاصرو ادبياتو په ځانگړي ډول د شعر د فکري خوا (مترقي افکارو) په باب په کې خبرې شوي دي.

۲۲۸- په پښتو لنډيو کې تاريخي پېښې:

محمد قسيم پر ۱۳۲۲ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې ليکلی، چې په لنډيو کې تاريخي پېښې په کې خپرل شوي دي.

۲۲۹- په پښتو ادب کې ټوکې ټکالي:

میراجان غروال پر ۱۳۲۲ ال کال د پوهنوال زبورالدين زبورتر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې يو شمېر ټوکې او عاميانه اصطلاحات راغلي دي.

۲۳۰- د سراجي دورې پښتو منظوم ادبيات:

محمد علي قريشي پر ۱۳۲۲ ال کال د پوهنوال زبورالدين زبورتر لارښوونې لاندې په (۴۵) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ادبياتو د نظم او شعر پر برخې يو څه خبرې شوي او بيا په ياد شوي دوره کې ځينې پښتو نظمو نه راوړل شوي دي.

۲۳۱- پښتانه په بلخ کې:

عبدالقيوم پر ۱۳۲۲ ال کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې ليکلی دی. نوموړی مونوگراف شپږ څپرکي لري او د بلخ د پښتنو په باب معلومات په کې خوندي شوي دي.

۲۳۲- په پښتو ادبياتو کې سفرنامه:

حيات الله صبور پر ۱۳۲۲ل کال د پوهنوال زبورالدين زبورتر لارښوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې ليکلې دى. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې يونليکونو (سفرنامو) په باب معلومات راغلي دي.

۲۳۳- په بره او کوزه پښتونخوا کې ادبي تاريخ ليکنه:

غلام نبي فراهي پر ۱۳۲۲ل کال د پوهنوال زبورالدين زبورتر لارښوونې لاندې په (۴۶) مخونو کې ليکلې دى. په نوموړي مونوگراف کې د يادې شوې موضوع په باب يولړ معلومات راټول شوي دي.

۲۳۴- شعرا او شاعري د لرغوني يونان د پوهانو له نظره:

غلام مصطفى رحيمي شلگري پر ۱۳۲۲ل کال د جاج پښتون زوى تر لارښوونې لاندې په (۹۶) مخونو کې ليکلې دى. نوموړى مونوگراف شپږ څپرکي لري، چې د موضوع په باب معلومات په کې راغلي دي.

۲۳۵- مهمې فولکورې شپې او ورځې:

داکتر خان پر ۱۳۲۲ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونیوگراف کې د فولکورې روایاتو له مخې مهمې شپې او ورځې په گوته شوي دي.

۲۳۲- د منگلو د پښتونولۍ نرخ:

گلات منگل پر ۱۳۲۲ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونیوگراف کې د منگلو د قوم د پښتونولۍ، دود او دستور په باب معلومات راټول شوي دي.

۲۳۷- په پښتو ژبه کې د باقاعدې او بې قاعدې

مصدرونو ډیتا:

شیرین شاه پر ۱۳۲۲ ال کال د نورا احمد شاکر تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلی دی.

۲۳۸- د گودر په باره کې لنډی:

محمد اسحق پر ۱۳۲۷ ال کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې لیکلی دی. په دغه مونیوگراف کې د الفبا په ترتیب هغه لنډی راټولې شوي چې د (گودر) په باب ویل شوي دي.

۲۳۹- لازمي افعال او د هغوی مورفولوژيکي
خصوصيات:

گل غوثی پر ۱۳۲۷ل کال د زرغونې زيور تر لارښوونې لاندې په
(۳۷) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د فعلي
کتگورۍ او لازمي فعلونو په باب معلومات راغونډ شوي دي.

۲۴۰- د افغانستان د ليکوالو انجمن له تاسيس (۱۳۵۹-
۱۳۲۲) کلونو پورې د پښتو چاپ شويو اثارو فهرست:
تاج محمد ياري پر ۱۳۲۷ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۵۹) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د هغو
پښتو کتابونو يادونه شوې، چې په ياد شوي زماني واټن کې د
ليکوالو ټولني خپاره کړي دي.

۲۴۱- د ملگرو ملتو منشور او زموږ ملي روغه جوړه:
ميرزا محمد توتاخېل پر ۱۳۲۷ل کال د جاج پښتون زوی تر
لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف
کې د ياد شويو موضوعگانو فکري نږدېوالي تر بحث لاندې نيول
شوی دی.

يادښت: پر ۱۳۷۰ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو
پوهنځي د پښتو خانگې په امریت کې يوزيات شمېر پښتو
مونوگرافونه خوندي وو، په دې لړ کې يو شمېر داسې مونوگرافونه

هم وو، چې د کابل پوهنتون په مرکزي کتابتون کې يې کاپۍ نه وې، ددې خبرې يوه وجه شايد دا وي، چې مرکزي کتابتون ته يې کاپۍ نه وې استول شوې او يا هم د کتابتون د کارکوونکو د تخنيکي ستونزو او ځينو نورو لاملونو له امله د دغو مونوگرافونو نقل د پوهنتون په مرکزي کتابتون کې نه وي خوندي شوی. په هر حال دلته به د کال په ترتيب د دغو مونوگرافونو يادونه هم وکړو. د پېژندنې لپاره (د پوهنتون په مرکزي کتابتون کې د هغو د کتلاک نومره هم ثبت شوې وه خو څرنگه چې د مرکزي کتابتون اکثره خطي نسخې چور او يا سيزل شوي چې دې کې پښتو مونوگرافونه هم شامل وو، نو ځکه د کتلاک نومره يې رانه ورل شوه، اوس ددې مونوگراف يو شمېر د زياتو سيلاوونو او ناتارونو له بلاوو سره سره په پښتو څانگه کې خوندي پاتې دي او ځينې يې کېدې شي د هغو له خپلو ليکوالو سره هم خوندي وي.

۲۴۲ - غرځستان:

بسم الله خير من پر ۱۳۳۹ل کال ليکلی، چې (۵۹) مخونه لري او د ياد شوې سيمې سياسي، ټولنيز او اقتصادي حالات په کې څېړل شوي دي.

۲۴۳ - د خوشال خان ادبي لار:

عزیز الله پښتونمل پر ۱۳۳۹ل کال، په (۱۶۷) مخونو کې لیکلی او د خوشال د ادبي ژوند په باب په کې معلومات ورکړل شوي دي.

۲۴۴- د غرب اوسنی تمدن:

نور احمد پر ۱۳۳۹ل کال په (۴۰) مخونو کې لیکلی، چې د غرب د تمدن په باب یې یو لړ معلومات وړاندې کړي دي.

۲۴۵- د افغانستان د لمر ختیځو او مرکزي برخو

کوچیان:

محمد عزیز کاکړ پر ۱۳۴۰ل کال په (۱۷۵) مخونو کې لیکلی او د یاد شوي موضوع په هکله په کې یو لړ معلومات ورکړل شوي دي.

۲۴۶- د لغمان محلي شاعران:

عبدالرشید پر ۱۳۴۱ل کال لیکلی، (۱۰۵) مخه لري او د لغمان د ځینو محلي شاعرانو ژوند لیک او د شعرونو بېلگې په کې راوړل شوي دي.

۲۴۷- ابدالیان:

امین الله پر ۱۳۴۱ل کال په (۵۹) مخونو کې لیکلی او د پښتون د یوه نامتو تېر (ابدالیانو) په باب معلومات په کې راټول کړي دي.

۲۴۸- د بنځې تاريخي او محيطي موقف:
صفورا پر ۱۳۴۱ل کال په (۲۴) مخونو کې ليکلی او د تاريخ په
اوږدو کې او بيا تر نوي عصره پورې په ټولنه کې د بنځې پر ژوند او
دریځ خبرې شوي دي.

۲۴۹- د پکتيا ولايت يو لړ ملي او اجتماعي دودونه:
پر ۱۳۴۳ل کال محمدرحيم شملزي په (۷۰) مخونو کې ليکلی او
د ياد شوي ولايت يو لړ ملي او ټولنيز دودونه په کې بيان شوي دي.

۲۵۰- د پښتو اصطلاحات:
حبيب الله جاج پښتو زوی پر ۱۳۴۳ل کال په (۳۰) مخونو کې
ليکلی دی او د پښتو ژبې ځينې اصطلاحات يې په کې راټول کړي
دي.

۲۵۱- د نباتاتو او مرغانو په باب تحقيق:
محمد اسمعيل پر ۱۳۴۵ل کال په (۳۵) مخونو کې ليکلی او د
ياد شوي موضوع په باب په کې يو لړ معلومات راغونډ شوي دي.

۲۵۲- د هلمند ولايت د مارجي د ناقلو حوزه:

پایاب پر ۱۳۴۸ کال د استاد احمدي تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې لیکلې او د یاد شوي موضوع په باب په کې یو لړ معلومات راټول شوي دي.

۲۵۳- د پښتو پخوانیو ګرامرونو ته یوه کتنه: جانباز پر ۱۳۴۸ کال په (۵۹) مخونو کې لیکلې او د پښتو د ځینو پخوانیو ګرامرونو پر معرفۍ سربېره یې پر هغوی یو لړ خبرې کړي دي.

۲۵۴- د لوګر ولایت د فیض اخوندزاده سوانح او اشعار: شاه الله احمدزي پر ۱۳۴۹ کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۸) مخونو کې لیکلې او د یاد شوي شخص پر ژوند لیک سربېره یې د شعرونو بېلګې هم راوړي دي.

۲۵۵- د سپرې ولسوالۍ دودونه: عبدالودود پر ۱۳۵۰ کال د پوهاند عبدالحی حبیبی تر لارښوونې لاندې په (۱۵) مخونو کې لیکلې دی. په دغه مونوګراف کې لومړی د سپرې ولسوالۍ موقعیت، د کلیو نومونه او د همغه ځای د ځینو پښتني دودونو په باب معلومات لیکل شوي دي.

۲۵۶- د کندهار سیاسي او اجتماعي اوضاع:

حيات الله رفيقي پر ۱۳۵۰ ال کال د پوهاند عبدالحی حبيبي تر لارښوونې لاندې په (۴۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې د کندهار تاريخي اهميت، د هغه ټولنيزه وضع، اقتصادي اوضاع او جغرافيايي حالت خپرل شوي دي.

۲۵۷- ولسي ادب:

محمد صابر خویشکي پر ۱۳۵۱ ال کال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دی. په دغه مونوگراف کې پښتو لنډۍ، ناول او د ولسي ادب ځينې نور ډولونه بيان شوي دي.

۲۵۸- د باجوړ متلونه:

پذيرگل سالارزي پر ۱۳۵۱ ال کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۳) مخونو کې ليکلې او د الفبا په حساب يو شمېر هغه متلونه په کې راټول شوي، چې د باجوړ د خلکو په خبرو اترو کې کارول کېږي.

۲۵۹- ژوند او هنر:

محمد جان گياني پر ۱۳۵۲ ال کال د گل محمد نورزي تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دی. په نوموړي مونوگراف کې د

هنر او ادبیاتو ارزونې، شعر او هنر، فن او ژوند او د خلکو او هنر په باب یو لړ معلومات راټول شوي دي.

۲۲۰- په لغمان کې لاسي صنایع او د هغو اقتصادي ارزښت:

عبدالظاهر نوري پر ۱۳۵۲ل کال په (۵۲) مخونو کې لیکلی او د لغمان ولایت د جغرافیایي موقعیت او لاسي صنایعو په باب په کې معلومات ځای کړای شوي دي.

۲۲۱- په افغانستان کې د ښځو د عصري تربیې تاریخ: فاطمې ساپې پر ۱۳۵۳ل کال د مجاور احمد زیار تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې لیکلی او په افغانستان کې یې د ښځو د عصري تربیې او تعلیم په باب رڼا اچولې ده.

۲۲۲- د راډیو افغانستان د پروگرامونو شکل او څرنگوالي ته یوه کتنه:

شامحمود زیارمل پر ۱۳۵۳ل کال په (۳۰) مخونو کې لیکلی. په دغه مونوگراف کې د ۱۳۵۲ل کال او تر هغه وړاندې د راډیو پروگرامونه معرفي شوي او هم د دغو پروگرامونو پر مطالبو خبرې شوي دي.

۲۲۳- د کيسو په باره کې:

پر ۱۳۵۳ل کال د محمود ساپي له خوا د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۵۷) مخونو کې ليکل شوی. په دغه مونوگراف کې د کيسې تعريف، مرام او بيا په بېلابېلو سيمو کې د کيسو ويل خپرل شوي او هم يې د ويلو طرز بيان شوی دی.

۲۲۴- د ننګرهار ولايت د برينې د سيمې فولکور:

سيمين پر ۱۳۵۲ل کال د استاد عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلی او د يادې شوې سيمې پښتني دودونه لکه: واده، کوژده او ځينې نور دودونه بيان شوي دي.

۲۲۵- د زين الله لنډه پېژندګلوي او اشعار يې:

عزیزالله پر ۱۳۵۲ل کال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۴۷) مخونو کې ليکلی او د ياد شوي شاعر پر ژوند ليک سر بېره يې د هغه پر اشعارو خبرې کړي او د شعرونو بېلګې يې ورته راوړي دي.

۲۲۶- د لال پورې څو وګړني شاعران:

خيبر برم پر ۱۳۵۲ کال د مجاور احمد زيار تر لارښوونې لاندې په (۷۰) مخونو کې ليکلې او د لال پورې څلور تنه ولسي شاعران په کې معرفي شوي او د شعرونو بېلگې يې راوړل شوي دي.

۲۲۷- د تعليمي نصاب په رڼا کې د پښتو ژبې تاريخچې ته يوه لنډه کتنه او د هغو د ليکوالانو پېژندگلوې:
گل محمد شينزي پر ۱۳۵۹ کال د پوهاند عبدالشکور رشاد تر لارښوونې لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د پښتو ژبې د تعليمي نصاب ميتود، د پښتو ادبياتو د ليکوالو پېژندگلوې او د ځينې درسي کتابونو پر ميتود رڼا اچول شوې ده.

۲۲۸- د خوشال په اشعارو کې مېرانه:
الله نظر پر ۱۳۲۱ کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۵۴) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د خوشال پر پېژندگلوې، سربېره د هغه مبارزې او هم خوشال د نورو له نظره څېړل شوی او بيا يې د کلام بېلگې راوړل شوي دي.

۲۲۹- ادبي کره کتنه او گتې يې:
شاه محمود زرمتمې پر ۱۳۲۳ کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلې دي. په دغه مونوگراف

کې د پوهانو له نظره کره کتنه خپرل شوې، د کره کتنې تعريف وړاندې شوی او هم د کره کتنې ډولونه په گوته شوي دي.

۲۷۰- د حضرت يوسف عليه السلام قيصه:

شريفې يونس وردگ پر ۱۳۲۴ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې ليکلی. په نوموړي مونوگراف کې لومړی د اتلانو او پيريانو کيسې او بيا د حضرت يوسف عليه السلام د کيسې بيان شوی دی.

۲۷۱- د خوشال په اشعارو کې د غير لفظي مفاهيمو

خپلونو انعکاس:

زرغونې حليمې پر ۱۳۲۲ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۳۹) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د سر، وچولي، وروځو، سترگو، شونډو او داسې غرو په واسطه د غير لفظي مفاهيمو ډولونه ښوول شوي دي.

۲۷۲- په پښتو معاصرو ادبياتو کې د (منان ملگري)

ادبي او هنري دريځ:

عبدالشکور قیومي د زبورالدين زبور تر لارښوونې لاندې پر ۱۳۲۷ل کال په (۴۵) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف

کې د پښتو په اوسنيو ادبياتو کې د منان ملگري پر ادبي څېرې او مقام خبرې شوي دي.

۲۷۳- په پښتو لنډيو کې د مسافر څېره:

ميرزا محمد گړندي پر ۱۳۲۷ل کال د جلال الدين خان تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د لنډيو محتوا، وېش او بېلگې راغلي دي او بيا په پښتو لنډيو کې د مسافر څېرې ته گوته نيول شوي ده.

۲۷۴- د ماه رخې ناول او ټولنيز ارزښتونه:

زرغونې شهې پر ۱۳۲۷ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۱) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د راحت زاخېلي پېژندگلوي او د هغه د اثارو د پېژندنې په باب معلومات راغلي دي او بيا د ماه رخې ناول اړتيا، ټولنيز او هنري ارزښت او د ناول ټولنيز پيغام بيان شوي دي.

۲۷۵- پښتو ترانې:

حبيبي پر ۱۳۲۷ل کال د زرغونې زېور تر لارښوونې لاندې په (۲۴) مخونو کې ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د پښتو ژبې يو شمېر ترانې راټولې شوي دي.

۲۷۶- په پښتو لنډيو کې د (جانان) څېره:
را حلي بابکر خپل پر ۱۳۲۷ ال کال د محمد صابر خویشکي تر
لارښوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی او هغه پښتو لنډۍ په
کې راوړل شوي، چې د (جانان) ياد په کې راغلی دی.

۲۷۷- د پښتني پېغلو او مېرمنو ادبي او ژبنۍ هلې
ځلې:

صالحې سروري پر ۱۳۲۷ ال کال د زرغونې زېور تر لارښوونې
لاندې په (۳۲) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د
ځينو هغو پښتنو پېغلو او مېرمنو پېژندگلوې راغلي، چې د پښتو
ژبې او ادب په پراختيا او بډاينه کې يې برخه اخیستې ده.

۲۷۸- د وينتيايي پېر سياسي، ملي جريدو پښتو
برخي ته يوه کتنه:

محمد حسن مطع پر ۱۳۲۷ ال کال د خالق رشيد تر لارښوونې
لاندې په (۸۰) مخونو کې ليکلی. په دغه مونوگراف کې د
وينتيايي پېر د جريدو پر پښتو برخې يو لړ خبرې شوي دي.

۲۷۹- د ازاد افغانستان پښتو برخه:

خير محمد شېرزي پر ۱۳۲۷ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې
لاندې په (۵۳) مخونو کې ليکلې دي.

۲۸۰- د انگرېزي استعمار پر ضد د پښتنو د ليکنې او
گړني ادب ونډه:

نور محمد پر ۱۳۲۸ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په
(۵۰) مخونو کې ليکلې دي. په نوموړي مونوگراف کې د انگرېزانو
راتگ، د انگرېزانو پر وړاندې د خلکو کرکه او پر هغه وخت د
پښتو ادب پر څرنگوالي رڼا اچول شوې ده.

۲۸۱- د لرغوني يونان او روم نامتو پوهان او ليکوالان:
عاطفې حرکت پر ۱۳۲۸ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۳۴) مخونو کې ليکلې او د يونان او روم (۲۹) نامتو
پوهان او ليکوالان په کې معرفي شوي او د هغوی پر ځينو اثارو
خبرې شوې دي.

۲۸۲- د خوشال په کلياتو کې تلمیحات:
نسيمي ارغنديوال پر ۱۳۲۸ل کال د جاج پښتون زوی تر
لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلې دي او د خوشال په
کلياتو کې د تلمیح ادبي صنايع په گوته شوې دي.

۲۸۳- په فولکوریک ولسي ادب کې د پښتنو د واده
دود او دستور:

عمر گل پر ۱۳۲۸ ال کال د جلال الدین ترلارنبوونې لاندې په (۳۲) مخونو کې لیکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې په پښتو ادبیاتو کې د فولکور اهمیت په باب خبرې شوي او ځینې پښتني دودونه بیان شوي دي.

۲۸۴- د شپون تحقیقي او نوښتي اثار:

نفیسي هاشمي پر ۱۳۲۸ ال کال د خالق رشید ترلارنبوونې لاندې په (۴۹) مخونو کې لیکلی او د سعد الدین شپون پر پېژندگلوی سربره د هغه پر ادبي اثارو یې هم رڼا اچول شوې ده.

۲۸۵- د ادب مجلې پښتو برخه:

اصفي اندرې پر ۱۳۲۸ ال کال د خالق رشید ترلارنبوونې لاندې په (۳۰) مخونو کې لیکلی او د ادب مجلې د پښتو برخې نیولیک یې په کې ترتیب کړی دی.

۲۸۶- د پتې خزاني د تاریخي متونو بېلگې: منشور،

منظوم متن:

د اسي رحمانی له خوا پر ۱۳۲۸ ال کال د خالق رشید ترلارنبوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې لیکل شوی دی. په نوموړي مونوگراف کې د پتې خزاني د تاریخي متونو پر بېلگو خبرې شوې دي.

۲۸۷- د استاد زیار معرفي او د هغه اثار:

پلوشي جبار خېلي پر ۱۳۲۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۵۱) مخونو کې ليکلی او په هغه کې يې د استاد زیار پر پېژندگلوۍ سربېره د هغه د اثارو په باب هم يو لړ معلومات وړاندې کړي دي.

۲۸۸- د خوشال په اثارو کې د سواتنامې ارزښت:

سيوړمۍ پر ۱۳۲۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۵۹) مخونو کې ليکلی او په هغه کې د خوشال پر پېژندگلوۍ سربېره پر (سواتنامې) هم خبرې شوي دي.

۲۸۹- ټوټکي:

د ليلما وردگ له خوا پر ۱۳۲۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکل شوی او په هغه کې بېلابېلې ټوټکي لکه پر زوم باندې ټوټکي، د ايرو او سپېلنو ټوټکي او داسې نورې راټولې شوي دي.

۲۹۰- د لرغونې دورې د شعر شکل او مضمون:

د جلات خان له خوا پر ۱۳۲۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۳) مخونو کې ليکل شوی. په دغه مونوگراف کې په لرغونې دوره کې پر ملي اوزانو برابر و شعرونو، لکه: د امير کروړ

پروياړنې، د بېټ نیکه، شيخ تيمن او داسې نورو پر شعرونو خبرې شوي دي.

۲۹۱- خوشال ولي دستار نامه وليکله:

محمد نعيم پر ۱۳۲۹ل کال د آصف بهاند تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې پر دستار نامه او د هغې د ليکلو پر علتونو خبرې شوي دي.

۲۹۲- د کاظم خان شيدا په شعر کې د غربت او مساپرۍ

انعکاس:

پلوشې عمر پر ۱۳۲۹ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۷) مخونو کې ليکلی دی. په نوموړي مونوگراف کې د کاظم خان شيدا پېژندنه، د شيدا شاعري او د شيدا د مسافري او غربت علتونه بيان شوي او هم د بېلگې په توگه د شيدا ځينې غزلونه، څلوريزي، مخمسات او قطعات راوړل شوي دي.

۲۹۳- د پخواني يونان او روم وتلي اثار:

عبدالرسول جبار خېل پر ۱۳۲۹ل کال د حبيب الله جاج پښتون زوی تر لارښوونې لاندې په (۴۰) مخونو کې ليکلی او د لرغوني يونان او روم يو شمېر اثار په کې معرفي شوي دي.

۲۹۴- د میر مهدي شاه د لنډو کيسو مهم موضوعات:
شريفې پر ۱۳۲۹ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۲۵)
مخونو کې ليکلې او د مهدي پر ژوند ليک سر بېره يې د هغه د لنډو
کيسو مهمو موضوعاتو ته ګوته نيولې ده.

۲۹۵- د سيد بهاوالدين مجروح ژوند او دده د پښتو
اثارو معرفي:
نصيرې نوري پر ۱۳۲۹ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په
(۳۸) مخونو کې ليکلې او د سيد بهاوالدين مجروح پر ژوند او
پښتو اثارو يې رڼا اچولې ده.

۲۹۶- د رحمت شاه سايل د شعر رنگين اړخونه:
امنې پر ۱۳۲۹ل کال د خالق رشيد تر لارښوونې لاندې په (۳۹)
مخونو کې ليکلې او د رحمت شاه سايل د ژوند او اثارو پر پېژندنه
سر بېره يې د هغه د شعر پر ځينو محتوايي اړخونو رڼا اچولې ده.

۲۹۷- د پخواني يونان پنځه اتلان:
ناجيې مقبلې پر ۱۳۲۹ل کال د جاج پښتون زوی تر لارښوونې
لاندې په (۳۰) مخونو کې ليکلې او د پخواني يونان د پنځو اتلانو
په باب يې معلومات په کې راټول کړي دي.

۲۹۸- د دولت لوانی په دېوان کې د توجیه تغیر:
جمیلې پر ۱۳۲۹ کال لیکلې، لارښود استاد یې جلال الدین
خان دی. دا مونوگراف (۳۲) مخونه لري او د دولت لوانی د دېوان
په قافیه کې یې یاده شوې موضوع خپرلې ده.

۲۹۹- د محمد گل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه
کتنه:

د محمد اسمعیل یون له خوا لیکل شوی دی. په دغه مونوگراف
کې د وزیر محمد گل خان مومند د ژوند، مبارزو او افکارو په باب
څرگندونې شوي دي. دا مونوگراف پر ۱۳۷۳ کال چاپ شوی دی.

۳۰۰- لنډیو ته یوه لنډه کتنه:
د ارین مومندې له خوا پر ۱۳۷۰ کال لیکل شوی، چې د لنډیو د
جوړښت او د هغو د ځینو اړخونو په باب په کې څرگندونې شوي
دي.

۳۰۱- پښتو ډرامه:
د گل غوټې له خوا پر ۱۳۷۰ کال لیکل شوی، په دغه مونوگراف
کې لومړۍ په تاریخي لحاظ د ډرامې په باب معلومات راغلي او
بیا د پښتو ډرامې په باب څرگندونې په کې شوي دي.

۳۰۲- د راحت زاخيلي ژوند او اثار:

بلقيس اندر پر ۱۳۷۰ل کال ليکلی دی. په دغه مونوگراف کې د راحت زاخيلي د ژوند او اثار په باب معلومات راغلي دي.

۳۰۳- د عبدالروف بېنوا ژوند او اثار:

د شيما جبار خېلي له خوا پر ۱۳۷۰ل کال ليکل شوی دی، د مرحوم بېنوا ژوند ليک او د هغه اثارو په باب معلومات په کې راغلي دي.

۳۰۴- د محمد صديق روھي ژوند او اثار:

د محمد رحيم له خوا پر ۱۳۷۰ل کال ليکل شوی او د کانديد اکاډميسين محمد صديق روھي د ژوند او د هغه د ادبي فعاليتونو په باب معلومات په کې راغلي دي.

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل

یون د حاجي

محمد خان زوی

پر ۱۳۴۶ ال کال،

د لغمان ولایت د

الینگار

ولسوالۍ

دنیا زیو په یوې

روښنفکرې

کورنۍ کې

زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینگار ولسوالۍ د سلینگار په لومړني
ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او
په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۶ ال کال له نوموړې لېسې
څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ ال کال د کابل پوهنتون د ژبو
او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ ال کال له
نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته
د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ ال کال په نوموړې څانګه

کې د ماسټرۍ دوره پیل شوه، یون په ډبرنبه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله.

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د (پوهندوی) علمي پورې ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلي)) او ((شمشاد)) مجلو د چلوونکي دنده هم په نښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنگه د یو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرگې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرگې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرگې غړی، بیاد جرگې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرگې د لومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسته خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد د بنمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرگې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرگې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له

خوا ترسره شول. استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرگه کې د نوموړې جرگې د دارالانشاد غړي په توگه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوي وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنگسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملگرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره گوښه شو. ملگرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تردې لوره دنده دروسپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادی ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملگرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادی سربېره لا تر اوسه دا دنده پرمخ وړي. استاد یون پر ۱۳۸۵ ل کال د افغانستان او پاکستان د امن گډې جرگې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توگه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلواک لیکوال په توگه په تېرو شلو کلونو کې گڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په گڼو چاپي، رادیويي او ټلويزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرگند بیان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم

ډېر خلک د يون ليکنې، مرکې او نظريات خونبوي، خو يو شمېر داسې خلک هم شته، چې د يون سرسختي مخالفين دي. دهغه ملي او گټورو نظرياتو ته هم غلط رنگ او تعبير ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره يې زورواکي او د سياسي ډلو تپلو غړي او مشران دي، د استاد يون نظريات خپلو شخصي او تنظيمي گټو ته خطر بولي، نو ځکه يې په ټينگه مخالفت کوي زه ددې شاهد يم، هر کله چې يون کومه ليکنه او مرکه کړې، نو دده پروړاندې يې مثبت او منفي غبرگونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرگونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سياسي بهير کې يې ډېرې نامشروع گټې ترلاسه کړي او ځانونه يې مطرح کړي دي.

مثبت غبرگونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد يون په دغسې سختو اغزنو او تنگو شرايطو کې بيا هم خپل فرهنگي، سياسي او ټولنيز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنگي کار، چې تاسو يې اوس په مسلسل ډول گورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر يو نيم کال راهيسې پرې په منظم ډول کار شوی، او ډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې يو دولتي دفتر کې چې بوختياوې په کې

ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنگي کار سرته رسول اسانه کار نه دی استاد يون پر خپلو فرهنگي کارونو سربېره د گڼو فرهنگي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توگه هم خپل فرهنگي رول ادا کړی، په پېښور کې يې د دوو المان مېشتو فرهنگي ټولنو (دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنگ د ودې پراختيا ټولنې) د همکار په توگه د بېلابېلو ليکوالو په لسگونو اثار، ايډيټه او چاپ کړي دي. دغه راز يې په سلگونو کورنيو مشاعرو، ادبي غونډو او سيمينارونو کې ونډه اخيستي ده، خپله يې هم په لسگونو مشاعرې، سيمينارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

سربېره پردې، په يوزيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړي ده. دلته به يې د اثارو يادونه وکړو:

اثر

الف- پنځونې:

کتاب نوم	خرنگوالي	چاپکال
• متکور	لومړۍ شعري ټولگه	دويم ۱۳۸۷
• په اوونو کې سندرې	دويمه شعري ټولگه	دويم ۱۳۸۷

ب- راټولونې:

- هیلې ګډه شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- نیمګړي ارمانونه د حیران شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- د لوونو فصل ګډه شعري ټولګه دویم ۱۳۸۷
- د نازوانا یاد د سیمینار د لیکنو ټولګه دویم ۱۳۸۷
- داستاد الفت نثري کلیات داستاد الفت نثرونه درېیم ۱۳۸۷
- سیندونه هم مري د اسحق تنگیال شعري منتخبات دویم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
- د پوهنوال روستار تره کې اثر دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنگي میراثونو ته یوه کتنه
- د نینسي دوپرې اثر دویم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
- د پوهنوال روستار تره کې اثر دویم ۱۳۸۷

د- یونلیکنې:

- د اماراتو سفر د اماراتو یونلیک دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی د اروپا یونلیک لومړی ۱۳۸۷
- د پنتاګون ترڅنډو د امریکا یونلیک لومړی ۱۳۸۷

ه- څپرې او شننې:

- د محمد گل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنگ یو ځلاند ستوری دویم ۱۳۸۷
- د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنگ ته اوښتي زیانونه دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷

- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دويم ۱۳۸۷
  - ساينسي پرمختياوې دويم ۱۳۸۷
  - بېړنۍ لويه جرگه ولسواکي او زورواکي دويم ۱۳۸۷
  - انديال خوشال لومړی ۱۳۸۷
  - هيله د خپلو سريزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
  - کلتوري يون لومړی ۱۳۸۷
  - فرهنگي فقر لومړی ۱۳۸۷
  - مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
  - خوشال په خپل ايديال لومړی ۱۳۸۷
  - د کتابونو په وړېمو کې لومړی ۱۳۸۷
  - افغانستان په سياسي کړلېچ کې لومړی ۱۳۸۷
  - پښتوليکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
  - اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
  - که نړيوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷
- خدای (ج) دې استاد يون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم
تاند لري، الله (ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په
فرهنگي کارو زيار کې ورته دنور زغم او اوسپلې هيله لرم.
په درناوي
وفالرحمن وفا
کابل-افغانستان

də kabəl pohantun də adabyāto pohanji

paṣhto kitābšod

**(The faculty of literature of Kabul
University Pashto Guide Book)**

By:

M. Ismael yoon

د خپرونو لړۍ: (۹)

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**